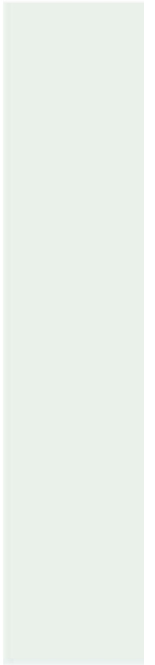

UZUNDERE

TURİZM MASTER PLANI

VİZYON 2023

UZUNDERE BELEDİYESİ YAYINLARI -4

UZUNDERE TURİZM MASTER PLANI: VIZYON 2023
© 2011 Karahan Faris, Çakır Egemen

Türkiye'de yayın hakkı:
Uzundere Belediyesi
Adres: Halis Özsoy Caddesi No: 32 Uzundere Erzurum
Tel: 0442 7913295-96; Fax: 0442 7912005
<http://www.uzundere.bel.tr>

Bu kitabın her türlü yayın hakları Fikir ve Sanat Eserleri Yasası gereğince Uzundere Belediyesi'ne aittir.

ERDEM

Danışmanlık ve Laboratuvar Hizmetleri Ltd. Şti.

Kapak ve Sayfa Tasarımı:
ERDEM DANIŞMANLIK VE LABORATUAR HİZMETLERİ LTD. ŞTİ.
ATA-TEKNOKENT Atatürk Üniversitesi Yerleşkesi
Teknoloji Geliştirme Bölgesi Kat:3, No:318 25240
Erzurum
Tel: 0442 2822025, Faks: 0442 2822017
<http://www.erdem-danismanlik.com.tr>

Mimari Projeler:
ASMERT MİMARLIK-MÜHENDİSLİK
1732 sok.No:13/11 Karşıyaka/İZMİR
Tlf. 0232 369 20 94 / 369 98 06
www.asmert.com.tr

ISBN: 978-975-980-33-4-6

Baskı: Zafer Ofset
Tel: 0442 2342285 ERZURUM

UZUNDERE TURİZM MASTER PLANI: VİZYON 2023

Uzundere Belediyesi

"Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı (KUDAKA) 2010 Yılı Doğrudan Faaliyet Desteği (DFD) Programı kapsamında hazırlanan bu yayının içeriği Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı ve Devlet Planlama Teşkilatı (DPT)'nin görüşlerini yansıtmamakta olup, içerik ile ilgili sorumluluk Uzundere Belediyesi'ne aittir."

KISALTMALAR

AB:	Avrupa Birliği
ABD:	Amerika Birleşik Devletleri
AR-GE:	Araştırma ve Geliştirme
BCSS:	British Cactus and Succulent Society (İngiliz Kaktüs ve Sukkulent Topluluğu)
BIORARE:	International Symposium on Biology of Rare and Endemic Plant Species
BTC:	Bakü-Tiflis-Ceyhan
CBS:	Coğrafi Bilgi Sistemleri
ÇED:	Çevresel Etki Değerlendirmesi
DADAK:	Dağcılık Kayak ve Kış Sporları İhtisas Spor Kulübü Derneği
DAKAP:	Doğu Anadolu Kalkınma Programı
DAP:	Doğu Anadolu Projesi
DATUR:	Doğu Anadolu Turizmi Geliştirme Projesi
DFD:	Doğrudan Faaliyet Desteği
DOKA:	Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı
DOKAP:	Doğu Karadeniz Kalkınma Programı
DPT:	Devlet Planlama Teşkilatı
DSİ:	Devlet Su İşleri
EMITT:	Doğu Akdeniz Uluslararası Turizm ve Seyahat Fuarı
ER-VAK:	Erzurum Kalkınma Vakfı
GEEAYK:	Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu
GPS:	Global Position System (Küresel Konum Belirleme)
HES:	Hidroelektrik Santral
IPA:	Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı
IPARD:	Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı Kırsal Kalkınma Bileşeni
JICA:	Japonya Uluslararası İşbirliği Ajansı
KBK:	Koruma Bölge Kurulu
KOBİ:	Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler
KTVKK:	Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kurulu
KUDAKA:	Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı
KYF:	Küçük Yatırımlar Fonu
ORKÖY:	Orman-Köy İlişkileri Genel Müdürlüğu
RBGE:	Royal Botanical Garden Edinburgh (Kraliyet Botanik Bahçesi, Edinburgh)
SERKA:	Serhat Kalkınma Ajansı
SKE:	Samsun-Kastamonu-Erzurum Düzey 2 Bölgeleri
SODES:	Sosyal Destek Programı
STK:	Sivil Toplum Kuruluşları
SWOT:	Güçlü Yanlar, Zayıf Yönler, Fırsatlar ve Tehditler Analizi
TKDK:	Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu
TKV:	Türkiye Kalkınma Vakfı
TR90:	(Artvin-Giresun-Gümüşhane-Ordu-Rize-Trabzon) Düzey 2 Bölgesi
TRA1:	(Erzurum-Erzincan-Bayburt) Düzey 2 Bölgesi
TRA2:	(Ağrı-Ardahan-Iğdır-Kars) Düzey 2 Bölgesi
TRT:	Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
UDOSK:	Uzundere Doğa Gençlik ve Spor Kulübü Derneği
UNDP:	United Nations Development Programme (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı)
UTGOP:	Uzundere Turizmi Geliştirme Operasyonel Programı
WEB:	World Wide Web
YADA:	Yaşama Dair Vakıf

İÇİNDEKİLER

Sunuş

Yönetici Özeti

A.	PLANLAMA ALANININ TANIMI	1
1.	PLANLAMA ALANININ ÜLKEDEKİ YERİ	1
1.1.	Coğrafi Konum	1
1.2.	Ulaşım ve Teknik Altyapı	2
2.	DOĞAL PEYZAJ ÖZELLİKLERİ	2
2.1.	Jeolojik Yapı	2
2.2.	Jeomorfolojik ve Topoğrafik Yapı	3
2.3.	Toprak Özellikleri	4
2.4.	İklim Özellikleri	4
2.5.	Hidrografik Yapı	5
2.6.	Doğal Bitki Örtüsü	5
2.7.	Yaban Yaşamı	6
3.	TARİH	6
4.	NÜFUS	6
5.	EKONOMİK YAPI	7
6.	ÇEVRE SORUNLARI	8
7.	REKREASYONEL KAYNAKLAR	10
7.1.	Doğal Rekreatyonel Kaynaklar	10
7.1.1.	Tortum Şelalesi	10
7.1.2.	Tortum Gölü	11
7.1.3.	Yıkıklar (Yedigöller)	11
7.1.4.	Mevsimlik Şelaleler	11
7.1.5.	Botanik Turizmi	11
7.1.6.	Kuş Gözlemciliği	12
7.1.7.	Kelebek Gözlemciliği	13
7.1.8.	Yaban Hayatı Gözlemciliği	14
7.1.9.	Trekking	14
7.1.10.	Manzara Seyri	14
7.2.	Kültürel Rekreatyonel Kaynaklar	15
7.2.1.	Öşvank Kilisesi ve İnanç Turizmi Potansiyeli	15
7.2.2.	Engüzek Kalesi	15
7.2.3.	Akkoyunlu ve Karakoyunlu Mezar Taşları	15
7.2.4.	Uzundere Evleri	16
7.2.5.	Ziyaret Tepe	16
7.2.6.	Festivaller	16
7.2.7.	Piknik Aktiviteleri	16
8.	UZUNDERE'DE TURİZM ARZI VE KURUMSALLAŞMA	18
8.1.	Yatak Arzı ve Ev Pansiyonculuğu	18
8.2.	Turizm Örgütleri	18
9.	DOĞA KORUMA	19
B.	TURİZM MASTER PLANINA ETKİ EDEN PLANLAMA KARARLARI	23
1.	MERKEZİ YÖNETİM ÜST DÜZEY KARARLARI	23
1.1.	DOKUZUNCU KALKINMA PLANI (2007-2013)	23
1.2.	TURİZM ÖZEL İHTİSAS KOMİSYONU RAPORU (2007-2013)	24
1.3.	TÜRKİYE TURİZM STRATEJİSİ (2023)	26
1.4.	TÜRKİYE TURİZM STRATEJİSİ EYLEM PLANI (2007-2013)	28
2.	BÖLGESEL PLANLAMA KARARLARI	28
2.1.	DOĞU ANADOLU PROJESİ (DAP)	28
2.2.	DOĞU ANADOLU KALKINMA PROGRAMI (DAKAP)	30
2.3.	TRA1 DÜZEY 2 BÖLGESİ ERZURUM-ERZİNCAN-BAYBURT BÖLGE PLANI	33
2.4.	CAZİBE MERKEZLERİ DESTEKLEME PROGRAMI	36
2.5.	KUZEYDOĞU ANADOLU KALKINMA AJANSI UZUNDERE RAPORU	36
2.6.	UZUNDERE BELEDİYESİ STRATEJİK GELİŞME PLANI	38
C.	UZUNDERE'DE UYGULANAN PROJELER	43
D.	UZUNDERE TURİZM STRATEJİSİ (2023)	53
E.	UZUNDERE'YE ÖZGÜ EV VE APART OTEL PROJELERİ	67
KAYNAKLAR	91

YÖNETİCİ ÖZETİ

Uzundere ilçesi genel olarak Tortum Gölü havzası içerisinde yer almakta ve Tortum Şelalesi, Tortum Gölü, Yıkıklar, Öşvank Kilisesi, Tortum Çayı, jeolojik formasyonlarla benzenmiş derin vadi sistemi, flora, fauna, kuş, kelebek ve yaban hayatı çeşitliliği, gastronomi kültürü bakımından coğrafik ve ekolojik kısıtlılıkları nedeniyle pek çok ülkeye kısmet olmayacak turistik potansiyele sahip bir yöredir. Bu eşine az rastlanır değerler yörenin **“Saklı Cennet”** olarak nitelendirilmesi gibi son derece ilgi çekici bir durum da yaratmaktadır. Uzundere'nin doğal ve kültürel zenginlikleri yaşayanlara ve ziyaret edenlere manevi olarak haz yaratırken; planlama, yatırım, tanıtım ve pazarlama, kurumsallaşma, çevre koruma, araştırma ve geliştirme gibi bütüncül bir turizm planlaması için gereken temel stratejiler bugüne kadar ortaya konmadığından yörenin önemli bir turizm destinasyonu olabilmesinin önünde engeller varlığını korumaktadır. Uzundere Turizm Master Planı: Vizyon 2023 çalışması Uzundere Belediyesi'nin sahip olunan bu doğal ve kültürel ulusal değerlerin belgelenmesi, korunarak gelecek nesillere aktarılması ve yörede yaşayanlar ile ziyaret edenlere doğal ve kültürel peyzaj bütünlüğü içerisinde bir Uzundere vizyonu ile kırsal turizm merkezi oluşturmanın fikri altyapısını oluşturmak amacıyla hazırlanmıştır.

Uzundere Turizm Master Planı: Vizyon 2023, Türkiye Turizm Stratejisi ile uyumlu olmak üzere, yerelden planlama ve kalkınma yaklaşımı içerisinde, kamu, yerel yönetim, sivil toplum ve özel sektörün yönetim ilkesi çerçevesinde işbirliğini önemseyen ve Uzundere Stratejik Gelişme Planı'nın yönetim ve uygulamasına yönelik açılımlar sağlamasını hedefleyen bir çalışmadır. Katılımcı planlama anlayışı ile hazırlanan Uzundere Turizm Master Planı: Vizyon 2023 ile araştırma, planlama, yönetim ve uygulama süreçlerinde Uzundere'de turizm gelişimi için bir yol haritası konularak yönlendirilmesi temel amaç olarak kabul edilmiştir. Uzundere Turizm Master Planı: Vizyon 2023, yereldeki tüm paydaşların katılımları ile hazırlanan ve sadece Uzundere ilçesini değil aynı zamanda içerisinde bulunduğu Çoruh vadisi ya da potansiyel olarak bulunabileceği bölgeleri, ulusal ve uluslar arası alanları dinamik bir çerçevede değerlendiren bir planlama yaklaşımıdır.

Uzundere Turizm Master Planı: Vizyon 2023 çalışması, Uzundere ilçesinin su sporları, dağ ve doğa turizmi, yayla turizmi, kırsal ve ekoturizm gibi turizm türleri açısından da eşsiz olanaklara sahip olduğunu ortaya koyan bir belge niteliğindedir. Bununla birlikte, bu potansiyelin rasyonel anlamda kullanılmadığı da bilinmektedir.

Uzundere Turizm Master Planı: Vizyon 2023, Uzundere ilçesi ve etkileşim içerisinde diğer yörelerin sahip olduğu doğal, kültürel, tarihi ve coğrafi değerlerini koruma-kullanma dengesi içinde kullandırmayı ve alternatif turizm faaliyetlerini geliştirerek TRA1 Düzey 2 Bölgesinin turizmden alacağı payı arttırmayı hedef almaktadır.

Uzundere Turizm Master Planı: Vizyon 2023 çalışmasının son bölümünde ulusal ve bölgesel düzeydeki politikaların Uzundere ile mekansal düzeyde ilişkilendirildiği Uzundere Turizm Stratejisi (2023) sunulmaktadır. **Uzundere Turizm Stratejisi (2023)** Yatırım, Örgütlenme, Araştırma-Geliştirme (AR-GE), Hizmet, Ulaşım ve Altyapının Güçlendirilmesi, Tanıtım ve Pazarlama, Eğitim, Markalaşma, Mevcut Turizm Alanlarının Rehabilitasyonu ve Uzundere'nin Varış Noktası olarak Geliştirilmesi olarak özetlenebilecek 8 strateji önermektedir.

Yatırım bölümünde, genel olarak, Uzundere ilçesinin turizm sektöründe yararlanabileceği Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı (KUDAKA) tarafından sağlanan teknik destek, doğrudan faaliyet desteği, güdümlü proje desteği ve mali destek programlarının kapsayabileceği projeler ve faaliyetler ile Avrupa Komisyonu ve Türkiye Cumhuriyeti destekli Tarım Bakanlığı Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu (TKDK) tarafından koordine edilen IPARD programına yönelik süreçlerin desteklenmesinin gerekliliği üzerinde durulmaktadır. Örgütlenmede, turizm sektörünün gelişimi için iyi yönetim ve bunun etkin kılınması için ilçe düzeyinde bir kalkınma ve/veya turizm konseylerinin kurulması önerilmektedir. Araştırma ve Geliştirme (AR-GE) kısmında, önümüzdeki dönemde bölgesel ve yerel düzeyde turizm sektöründe araştırma ve geliştirmeden sorumlu kuruluşlar ve görevleri hakkında çeşitli öneriler sunulmaktadır. Ulaşım ve Altyapının Güçlendirilmesi kısmında, Uzundere ilçesi ve bölgesel düzeyde turizmin gelişimi ve çeşitlenmesinin bir aracı olarak ana ve yan koridorlarda manzara yol sistemleri önerilmekte ve öneri sistemlerin mevcut bölünmüş ve diğer devlet yolları ile entegrasyonu değerlendirilmektedir. Tanıtım ve Pazarlama kısmında Uzundere'ye ilişkin reklam kampanyaları, markalaşma ve imajın önemi vurgulanmakta, Eğitim kısmında, sektörde yer alan kamu, yerel yönetim, sivil toplum ve ticari kuruluşlar gibi aktörlerin sürekli eğitimle niteliklerinin iyileştirilmesine yönelik süreçlerin desteklenmesine işaret edilmektedir.

Uzundere Turizm Stratejisi (2023), belirlenen stratejik amaçlara ulaşmak için, **Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı (KUDAKA)** tarafından hazırlanan ve **Devlet Planlama Teşkilatı (DPT)** tarafından onaylanan, **TRA1 Düzey 2 Bölgesi Bölge Planı** ile uyumlu olmak ve yörenin kendine özgü değerlerini

de değerlendirmek üzere “**Uzundere Turizmi Geliştirme Operasyonel Programı (UTGOP)**” önerisi yapmaktadır. UTGOP, Uzundere yöresinde turizm sektörünün geliştirilmesi ile ilgili olarak Uzundere Turizm Stratejisi (2023) belgesinde ortaya çıkan 8 stratejiyi destekleyecek 5 öncelikli tedbir önerisinde bulunmaktadır. Bunlar:

- o **TEDBİR 1:** Turizme Yönelik Beşeri Sermayenin ve Kurumsal Kapasitenin Geliştirilmesi
- o **TEDBİR 2:** Turizme Yönelik AR-GE, Bilgi ve Teknolojiye Dayalı Altyapının Geliştirilmesi
- o **TEDBİR 3:** Turizme Yönelik Tanıtım ve Pazarlama Faaliyetlerinin Desteklenmesi
- o **TEDBİR 4:** Turizme Yönelik Fiziki Altyapının Geliştirilmesi ve Doğrudan Yatırımın Desteklenmesi
- o **TEDBİR 5:** Turizme Yönelik Doğal ve Kültürel Çevrenin Korunması

Doç. Dr. Faris KARAHAN

Tortum Şelalesi

A. PLANLAMA ALANININ TANIMI

1. PLANLAMA ALANININ ÜLKEDEKİ YERİ

1.1. Coğrafi Konum

Uzundere İlçesi, Doğu Anadolu Bölgesinin Doğu Karadeniz Bölgesi ile olan sınır bölgelerinden birini oluşturmaktadır ve doğuda Oltu, batıda İspir, kuzeyde Yusufeli ve güneyde Tortum ilçeleriyle komşudur. Uzundere İlçesi'nin Erzurum İli içerisindeki konumu **Şekil 1**'de verilmiştir. Uzundere Erzurum-Artvin Karayolu (950-02) üzerinde ve Tortum Çayı vadisinde kurulmuştur. 840 km² yüz ölçümüne sahip olan ilçe merkezinin denizden yüksekliği 1050 metre olup yukarı mahallelerde bu yükseklik 2100 metreye kadar çıkmaktadır.

Uzundere İlçesi 10 adet köy, 8 adet mahalle ile birlikte derin ve uzun vadiler içerisinde kurulmuştur. Uzundere İlçesi'nin köylerine bağlı 19 adet yerleşik, 19 adet de yalnız yaz aylarında ikamet edilen yayla tipi mezra olmak üzere 38 adet mezrası bulunmaktadır.

Şekil 1 : Uzundere İlçesinin Konumu

1.2. Ulaşım ve Teknik Altyapı

Uzundere ilçesi, Erzurum İl merkezine 84 Km mesafede olup, ulaşım bölünmüş asfalt yolla sağlanmaktadır. İlçeye bağlı 10 köyden 5'inin (Altınçanak, Kirazlı, Gölbaşı, Sapaca ve Çamlıyamaç) yolu asfalt diğerleri stabilize kaplamalıdır. İlçe merkezi olarak kent içi yol ağı 4 km olup, bunun 2 km'lik kısmı asfalt 2 km'lik kısmı ise stabilize edilmiştir.

Elektrik şebekesi 1969 yılında tamamlanmıştır. İlçe merkezinde 9 adet, köylerde 27 adet, özel müşteri trafosu olarak 8 adet ve içme suyu trafosu olarak da 2 adet olmak üzere 3686 KVA gücünde toplam 46 adet trafo mevcuttur. Uzundere TEAŞ Trafo merkezinden 4 adet çıkış ile ilçe merkezine ve köylere, Oltu ve Tortum İlçelerinin bazı köylerine elektrik verilmektedir. Trafodan çekilen elektrik aylık ortalama 600-650 Kwh'tir. İlçede elektrik hizmetlerinden yararlanamayan köy, mahalle ve mezra bulunmamaktadır. Uzundere'de, 1960 yılında hizmete açılan ve 1972 yılında edilen ilave ünitelerle çalışmakta olan Tortum Hidro Elektrik Santrali (HES) bulunmaktadır. Tortum HES 26 MW gücünde ve yıllık üretim kapasitesi 107 milyon Kwh'tir. Bundan başka kamuya ya da özel sektöre ait herhangi bir sanayi kuruluşu bulunmamaktadır.

Uzundere ilçe merkezinde kanalizasyon şebekesi %70 oranında tamamlanmıştır. Köylerdeki kanalizasyon çalışmalarının bir kısmı tamamlanmış, bir kısmı proje aşamasında, bir kısmı ise projesi tamamlandığı halde ödenek yokluğundan beklemektedir. İçme suyu ilçe merkezinde ve köylerde kapalı şebeke olarak hizmet vermeye devam etmektedir.

Telekomünikasyon hizmetleri ilçe merkezi ve köylerde toplam 5 adet santralle yürütülmektedir. Belediye imar planı 1993 yılında tamamlanarak onaylanmıştır. İlçe merkezinde kadaströ çalışmalarını büyük ölçüde tamamlanmıştır.

2. DOĞAL PEYZAJ ÖZELLİKLERİ

2.1. Jeolojik Yapı

Tortum çayı Havzası oldukça arızalı bir reliefe sahiptir. Bu arızalı reliefin meydana gelmesinde Anadolu'nun Paleozoikten günümüze kadar devam eden morfo-tektonik evriminde cereyan eden olaylar etkili olmuştur. Kıta-kıta çarpışması sonucunda Tetis jeosenklinele biriken tortullar kıvrılarak yükselmiş ve orojenik kuşaklar meydana gelmiş, daha sonra oluşan faylanmalarla da kabuk deformasyonları meydana gelerek kabaca doğu-batı doğrultusunda uzanan dağ arası havzalar oluşmuştur. Zaman zaman deniz ve göllerle işgal olunan bu havzalarda filiz ve kireçtaşı çökelimiyle kalın bir tortul istif meydana gelmiştir. Miyosen ve Pliyosen'de meydana gelen volkanizmayla eski temel yer yer bazalt ve andezitlerle örtülmüştür. İnceleme alanının da içinde yer aldığı Anadolu'nun kuzeydoğusunda sıkışma tektoniği etkili olmuştur. Bu hareketin etkisiyle bölge yükselirken kıvrılmış, kırılmış ve blok şeklinde alçalma ve yükselme hareketlerine maruz kalmıştır. Bu sırada akarsular yereyi derin şekilde parçalayarak vadiler açmış ve plato sahasının ortaya çıkmasını sağlamıştır. Jeopark olarak önerilen Tortum vadisi ifade edilen tektonik gelişime göre yatağını derin şekilde aşındıran Tortum Çayı'nın eseridir. Karadeniz Bölgesi'nin Doğu Karadeniz Bölümü Sınırları içinde kalan ve Çoruh Nehrinin önemli kollarından birisini oluşturan Tortum Çayı, Mescit Dağları'nın (3239 m) güneyindeki Dumlu Dağları'nın (3169 m) doğu yamaçlarından kaynağını almaktadır. Kar erimelerinden yüzey akışa katılan sular ve kaynaklarla beslenen bu akarsu basit rejimli akarsular içinde yer almaktadır. Ortalama akım miktarı mevsimsel olarak değişmekle birlikte 2,6 ile 12,7 m³/sn arasında değerlere sahiptir. Çayın en güçlü aktığı dönemler kar erimelerinin meydana geldiği ve güçlü yağışların görüldüğü Nisan-Haziran dönemine denk gelmektedir. Akarsu yaklaşık 60 km kuzeydoğuda, Oltu Çayı İle Su Kavuşumu Mevkiinde birleşerek Çoruh'a katılmaktadır.

Tortum Çayı, mecrası boyunca 1000 m den daha derin yarılmış, dar, kanyon görünümlü boğaz vadi meydana getirmiştir. Vadinin bu kadar derin yarılmasında tektonik olaylar kadar flüviyal etmen ve süreçlerin de büyük rolü vardır. Vadi ve yakın çevresinin litolojisi Mezozoik ve Tersiyer yaşlı kayalardan oluşmaktadır. Temelde ofiyolitik kayalar yer almaktadır. Tortum vadisi boyunca uzun mesafelerde takip edilebilen ofiyolitler, Mezozoik'den başlayarak gittikçe genişleyen jeosenklinele kuşakları içerisinde bazik ve ultrabazik magmanın o zamanki deniz tabanına yayılmasıyla oluşmuştur. Ofiyolitlerin üzerinde ise geniş bir yayılış alanına sahip olan Jura-Kretase yaşlı volkanik bloklar içeren flişler (Akçadağlar Formasyonu) yer almaktadır. Tortum Çayı'nın kaynağını aldığı Dumlu dağı, bazaltlardan meydana gelmektedir. Tortum vadisi boyunca yer yer andezit mostralara da rastlanmaktadır. Çayın Çoruh Nehrine bağlandığı kesimler ise Alt Mezozoik yaşlı Peridotit, Serpantin, Gabro ve bazaltlardan (Ofiyolit) oluşmaktadır.

Alanda sıcaklık ve yağış koşullarına göre gelişmiş birbirinden farklı ot, antropojen ağaçlı step ve Orman vejetasyon kuşakları yer almaktadır. Havzanın kuzeyini sınırlandıran Mescit Dağları ve güneydeki Kargapazarı

dağlarının yüksek kesimlerinde (Akdağ KD) Alpin-Subalpin çayırlar katı yer almaktadır. Vadi yamaçlarında doğal dengesi bozulmuş antropojen steplerle kaplı sarıçam ormanı kalıntılarında rastlanmaktadır. Vadi tabanı boyunca ise genellikle ardıç ve çalı toplulukları bulunmaktadır. İnceleme alanında azonal ve intrazonal topraklar yayılış göstermektedir. Tortum vadisi ve yakın çevresinde Fliş ve kireçtaşları üzerinde gelişmiş kireçli, kumlu-çakıllı intrazonal topraklar görülmektedir. İyi horizonlaşma göstermeyen (AC) bu topraklar şiddetli erozyon nedeniyle oldukça sığdır. Birçok kesimde de ana kaya ortaya çıkmıştır. Çerçeveyi oluşturan yüksek dağlık kesimlerde ise yine intrazonal topraklardan yüksek dağ-çayır toprakları yer almaktadır. Bazalt ve andezitlerden oluşan volkanik kesimlerde litosoller yüzeylemektedir. Bu toprak grubundan farklı olarak Tortum vadisinin taşkına maruz kesimlerinde Azonal toprak grubunda yer alan alüvyal ve kolüvyal (birikinti yelpaze ve konilerinde) topraklar görülmektedir.

2.2. Jeomorfolojik ve Topoğrafik Yapı

Uzundere İlçesi'nin jeomorfolojik özellikleri, genel olarak birbirinden farklı iki üniteden oluşmaktadır. Bunlar dar ve derin vadi tabanları ile tepelik alanlardır. Söz konusu yer şekillerinin meydana gelmesinde bölgenin jeolojik yapısı, tektonik hareketler ve dış etkenlerin büyük rolü vardır. Yeryüzü şekilleri jeolojik yapı ve akarsu erozyonu tarafından şekillendirilmiştir. Mesozoik formasyonları Tortum Çayı ile derin bir şekilde yarılmıştır. Vadi tabanları ile dağların en yüksek bölümleri arasında önemli ölçüde yükselti farkları bulunmaktadır. Örneğin, Tortum Gölü'nün kuzeyinde Tortum Vadisi'nin yükseltisi 800m kadar iken, Kemerli Dağı'nın zirvesi 2700 m olup bağıl yükselti farkı 1900 m kadardır. Tortum Gölü'nün kuzeybatısında bulunan Kemerli Dağı Alt Kretase'nin ince tabakalı kalker-marnlarından ibaret olup, killi kireç taşından oluşan doğu yamaçları Tortum Vadisi'ne doğru eğimlidir. Tortum Çayı'nın etkinliği ile Kemerli Dağı'nın yamacını teşkil eden arazinin temeli aşınmış ve bunun sonucunda büyük bir kalker kütleleri yerinden kopup vadiye doğru kaymıştır. Bu heyelan ile Tortum Çayı vadisi tamamen doldurulmuş olup, doğal setin uzunluğu 2,5 km'den fazla, genişliği 1 km'yi ve yüksekliği ise 200 m'yi aşmaktadır. Heyelanın kopma yeri Kemerli Dağı'nın doğu yamacı üzerinde çok belirgin olarak görülmekte olup, tarihi kesin olarak bilinmemekte ancak Kuaterner sonlarına doğru olarak tahmin edilmektedir.

Çağdet ve Tevin dağlarının doğu kısımlarında, eski heyelan malzemeleri ve molozları yaygındır. Tortum Gölü'nün güney kısmında kalın alüvyonlar ve delta depoları bulunmaktadır. Akarsu yatakları, çakıllar ve bloklar ile kaplı dolgulardan oluşmakta olup, vadiler boyunca ise gevşek yapıda çakıl, kum ve kilden oluşan genç dolgular yer almaktadır.

Tortum Gölü'nün güneyinde yer alan Tav Dağı (2244 m) ve Murat Dağı (2434 m) trakitlerden oluşup bu dağların yamaçlarında eğim genellikle %40'tan daha fazladır. Genellikle Alt Kretase flişten oluşan Çağdet Dağı (2508 m) ve Tevin (2409 m) Dağı ise çok sarp ve tepelik olup yamaçları akarsularla derin bir şekilde yarılmıştır. Uzundere İlçesi ve yakın çevresinde bulunan bazı dağlar ve yükseltileri aşağıdaki gibidir:

- o Akdağlar (Tortum Gölü'nün doğusunda, 3030 m)
- o Bozdağ (Tortum Çayı'nın kuzeyinde, 2275 m)
- o Çağdet Dağı (Tortum Gölü'nün batısında, 2502 m)
- o Deve Dağı (Bölgenin en yüksek dağıdır, 3202 m)
- o Gülü Bağdat Tepesi (Uzundere İlçesi Kirazlı Köyü yakınında, 2933 m)
- o Hargavur Dağı (Dikyar Köyü- Yusufeli arasında, 2835 m)
- o Hunut Dağı (Göller Dağı, Tortum Gölü'nün batısında, 3650 m)
- o Karadağ (Uzundere ilçe merkezinin doğusunda, 3025 m)
- o Kemerli Dağı (Tortum Gölü'nün kuzeydoğusunda, 2770 m)
- o Kılılı Dağ (Uzundere İlçe merkezinin kuzeybatısında, 2530 m)
- o Mihrap Dağı (Tortum Gölü'nün batısında, 2950 m)
- o Tav Dağı (Uzundere İlçesi'nin doğusunda Uzundere-Sapaca Köyü arasında, 2444 m)
- o Tevin Dağı (Tortum Gölü'nün doğusunda, 2409 m)
- o Ziyaret Tepe (Uzundere İlçe Merkezi Cömertler Mahallesi'nin güneyinde, 2755 m)

Tortum Çayı Vadisi Tortum Gölü'ne kadar fliş formasyonları üzerinde şekillenen "V" profilli bir vadi özelliği gösterirken Tortum Gölü'nün kuzeyinde kalker arazisi üzerinde şekillenmiş kanyon ve kanyona benzeyen vadi karakteri göstermektedir. Tortum Çayı'na doğu ve batıdan birleşen sular "V" şekilli genç vadileri oluşturmuşlardır. Bu vadiler dağlık ve arızalı alanları dar ve derin bir şekilde yarmışlardır.

Genellikle çakıl, kum, tuf, aglomera parçaları ile kil ve mil gibi gevşek dokuların oluşturduğu vadi tabanı düzlüklerine Tortum Çayı Vadisi ile bu vadiye doğu ve batıdan birleşen tali vadilere de rastlanmaktadır. Vadi tabanı düzlüklerinin nispeten genişlediği kesimler bölgenin en verimli tarım alanlarını oluşturur.

Uzundere İlçesi'nde çok geniş bir sahayı etkileyen heyelanlar, toprak kaymaları ve akmaları şeklinde görünmektedir. Kopma yerleri çok belirgin çatlaklar olup, ayrılan kütle bulunduğu yerin eğimine göre vadinin tabanına doğru kaymaktadır. İlçe arazisinde eğimin çok fazla olması (%20'den fazla eğimli alanlar havzanın %72'sini kaplamaktadır) ve jeolojik yapının aşınmaya karşı az direnç göstermesi, toprak erozyonu ve taşkın olaylarının şiddetlenmesine neden olmaktadır. Eğimli yamaçlarda toprak akması sonucu ana kaya açığa çıkmış, bitki örtüsünün tahrip olduğu yamaçlarda yağmur suları yüzeysel akışa geçmekte ve taşınan materyalin bir kısmını tarım alanlarında biriktirmektedir. Araştırma sonucunda 1 km² lik alandan bir yıllık ortalama olarak taşınan malzeme 2500 ton, Tortum Gölü'nde bir yılda biriken malzeme miktarı 2,5 milyon ton kadardır. Bu nedenle Tortum Gölü'nün güney kesiminde görülen delta oluşumu, her yıl göle doğru ilerlemekte ve taşınan malzemeler sonucu göl dolmaktadır.

2.3. Toprak Özellikleri

Uzundere İlçesi'nde jeomorfolojik yapıya bağlı olarak tepelik alanlarda eğim değerlerinin fazla olması (20°-30°) sonucu, aşınma olayları meydana gelmektedir. Aşınıp taşınan materyal eğim değerlerinin azaldığı eteklerde birikinti yelpazeleri ve dar vadi tabanı düzlüklerinde toplanmaktadır. Şiddetli erozyon nedeniyle topraktaki ince unsurlu maddeler taşınmış olduğundan, toprakta kaba unsurlu madde miktarı artmıştır. Ot formasyonunun iyi geliştiği yerlerde sığ da olsa organik madde bakımından zengin sayılacak bir A horizonu gelişmiş durumdadır. Azonal topraklar gurubu içinde yer alan bu toprakların büyük bir bölümü kumlu strüktürde olup, genel olarak zayıf asit ve nötr reaksiyon göstermektedir.

Uzundere İlçesi'nde Tortum Çayı Vadisi ve bu vadiye batı ve doğudan birleşen vadi tabanları ile özellikle 5°-10° eğim değerleri gösteren birikinti konileri üzerinde kolluviyal toprak örtüsü görülmektedir. Azonal topraklar gurubunda yer alan kolluviyal topraklar eğimi fazla olan formasyonların aşınıp taşınmaları sonucu vadi tabanına veya az eğimli yamaçlarına birikmek suretiyle oluşmuşlardır. Bu topraklar yakın çevredeki kalker, marn, konglomera, andezit, bazalt ve tüflerden formasyonlardan aşınıp taşındığından karışımlarında bu yapılarla rastlanmaktadır. Taşıma kısa mesafeli olduğundan, köşeli unsurlar çoğunluktadır ve B horizonu yeterince oluşmamıştır. Kolluviyal topraklar sahada pek fazla yer kaplamamasına rağmen, yörenin en verimli tarım arazileri durumundadır.

Tepelik ve dağlık bir yapıya sahip Tortum Gölü çevresinde yayılış gösteren kahverengi orman toprakları, sarıçam ormanları altında kretase fliş ve kireç taşları üzerinde gelişmiştir. Bu topraklar A, B, C horizonlu olup, A horizonu 15-20 cm kalınlıkta, granüler yapıda ve organik madde toprağa karışmış durumdadır. B horizonu ise 15-25 cm kalınlıkta ve açık renklidir.

2.4. İklim Özellikleri

Uzundere İlçesi iklim koşulları kökeni bölge dışında olan hava kütleleri ile yükseklik, bakı, dağların uzanışı gibi doğal çevre faktörlerinin etkisi altındadır. Uzundere ilçesinde kış mevsiminde kuzeyde bulunan kontinental ve maritim polar hava kütlesi ile güneyden gelen kontinental tropikal hava kütesinin etkisi altında kalır. Yaz mevsiminde ise bölge, genel olarak kontinental tropikal hava kütlelerinin etkisi altındadır. Kuru olan bu hava kütleleri bölgede sıcaklığın yükselmesine ve buharlaşmanın şiddetlenmesine neden olmaktadır. Bu devrenin diğer bir özelliği de, yerel olarak hava kütesinin ısınarak yükselmesi sonucunda konveksiyonel yağışların meydana gelmesidir. İlkbahar ve sonbahar mevsimlerinde kuzey batıdan gelen maritim polar hava kütlesi ile güneyden gelen tropikal hava kütesinin karşılaşmasıyla cepheler oluşmakta ve sık sık frontal yağışlar görülmektedir.

Uzundere'de son 50 yıllık ortalama iklim verilerine bakıldığında ortalama yağış miktarı 434.9 mm'dir. Yağışın aylara ve mevsimlere göre dağılımı incelendiğinde en az yağışın olduğu ay Eylül ayı, en yağışlı ay ise Mayıs ayıdır. Yıllık ortalama nispi nem %59'dur. İlkbahar ve yaz aylarında havaların ısınmaya başlamasıyla oluşan sağanak halindeki konvektif yağışlar erozyon bakımından ayrı bir önem taşımaktadır. Arazinin çok arızalı oluşu orografik yağışların da bol olmasına neden olmaktadır. Yüzeysel akış ve toprak kaybı yönünden yağışların çeşidi ve miktarı kadar şiddeti ve mevsimlere göre dağılışı da önemlidir.

Uzundere İlçesi'nde günlük ve mevsimlik sıcaklık farkları büyük olup, yıllık ortalama sıcaklık 8,3 C°, yıllık ortalama en yüksek sıcaklık ise 14,5 C°'dir. Donlu günler sayısı ortalama 125,3 gün olup, vejetasyon gün sayısı ise ortalama 161 gündür. İlçede yükseltinin 1000 m'ye kadar düştüğü Balıklı, Gölbaşı, Altınçanak, Çağlayanlı köylerinde donlu gün sayısında ise azalma söz konusudur.

Uzundere'de kuzeydoğu ve güney yönünden esen rüzgarlar hakimdir. Mevsimler dikkate alındığında, kış ve ilkbahar mevsimlerinde güney, yaz ve sonbahar mevsimlerinde ise kuzeydoğu yönlü rüzgarlar hakimdir. Uzundere İlçesi'nde hakim rüzgar yönünün güney ve ikinci derecede kuzey yönlü olması, Tortum Çayı Vadisi'nin güney-kuzey doğrultusunda uzanması ile yakından ilgilidir. Tortum Çayı Vadisi'ne doğu ve batıdan birleşen vadi içindeki yerleşmelerde ise hakim rüzgar yönü değişmektedir. Örneğin, Altınçanak ve Sapaca Köyleri'nde hakim rüzgar yönünün batı, ikinci derecede de doğu yönlü olması doğu-batı doğrultusunda uzanan vadiler içerisinde yer almalarından kaynaklanmaktadır. Ayrıca Uzundere İlçesi'nde fırtınalar şeklinde rüzgarların görülmemesi ise yerleşmelerin vadi içinde bulunmasıyla ilgilidir.

2.5. Hidrografik Yapı

Uzundere İlçesi'nde başlıca akarsu ağını Tortum Çayı ve kolları oluşturur. Kaynağını Dumlu Dağı'nın kuzey yamaçlarından alan Tortum Çayı derin bir vadi içinde kuzeye doğru akışına devam etmektedir. Tortum İlçesi'nin içinden geçerek Kaledibi Mahallesi'nin kuzeyinde batıdan Konak Deresi ile doğudan Çamlıca, Ereğ ve Aksu Çayları'nın sularını alan Tortum Çayı, Aksu Köyü'nün Dereyatağı Mahallesi yakınlarında Tortum Çayı'nın en büyük kollarından biri olan Tortumkale Deresi ile birleşir. Eğri Dağı (3087 m) güney yamaçlarından kaynaklarını alan Yurt, Eğriçay, Yayla ve Zinavur Dereleri'nin meydana getirdiği Harinkos Deresi ile batıdan Koğans Deresi'nin Yellitepe Köyü kuzeyinde birleşmesiyle Sağer Deresi oluşur. Kuzeydoğu yönünde akışına devam eden bu dere, Esendurak Köyü yakınlarında Çiftlik Deresi'nin sularını da aldıktan sonra Tortumkale adını alır ve Arılı Köyü'nün güneydoğusundan geçerek Tortum Çayı'na karışır. Tortumkale Deresi'nin kaynağından Tortum Çayı'na birleştiği yere kadar olan uzunluğu 33 km kadardır.

Kuzey yönünde akışına devam eden Tortum Çayı, batıdan gelen Doruklu Deresi'nin sularıyla debisini artırmakta ve Derekapı Köyü'nde önemli kollarından birini oluşturan Bağlar Deresi'nin sularını almaktadır. Mescit Dağı (3069 m) doruğunun güneydoğusunda, Küçükdere ile Büyükdere'nin birleşmesiyle oluşan ve kuzeydoğu yönünden akan Gökçedere, Cihanlı Köyü'nü geçtikten sonra Bağlar Deresi adını alır. Derekapı Köyü'nde Tortum Çayı'na birleşen Bağlar Deresi'nin uzunluğu 32 km'yi bulmaktadır. Doğudan gelen Suyatağı Deresi'nin sularını da alan Tortum Çayı, Pehlivanlı Köyü'nün Derekapı Mahallesi'nde en büyük yan kolu olan Pehlivanlı Deresi ile birleşir. Mescit Dağları'nın kuzey ve doğu yamaçlarından kaynağını alan Yedigöller Deresi ile Çinicor Deresi kuzeydoğu yönünde birleşir ve batıdan Karpelen Deresi'nin de sularını aldıktan sonra doğuya yönelerek Uzunkavak Deresi'ni oluşturur. Geniş bir yatak içinde akışını sürdüren dere, Aşağı Katıklı Köyü'nü geçtikten sonra Pehlivanlı (Vihik) Çayı'nı oluşturur. Doğu yönünde akışına devam eden Pehlivanlı Çayı, önce kuzeybatı yönünden gelen Bağbaşı Deresi'nin, daha sonra kuzeyden Salperek Deresi'nin sularını alır ve Tortum Çayı'na karışır. Pehlivanlı Deresi'nin kaynağından Tortum Çayı'na kadar olan uzunluğu yaklaşık olarak 37 km'dir.

Doğudan Mususin ve İsinboğazı Dereleri ile, batıdan Deynak Deresi'nin sularını alan Tortum Çayı kuzey yönünde akışına devam ederek Tortum Gölü'ne ulaşır. Tortum Gölü'nün kuzeydoğusunda Tortum Şelalesi'ni oluşturarak akışına devam eden Tortum Çayı, güneydoğu yönünden gelen Tev Deresi'nin sularıyla birleşir ve bir yay çizerek kuzeybatıya döner. Bu dar vadi içinde 2 km ilerledikten sonra kuzeye yönelir ve doğudan gelen Oltu Çayı ile birleşir. Daha sonra güneybatı yönünden gelen Çoruh Nehri'ne karışarak Karadeniz'e dökülür. Ana hatlarıyla SN (güney-kuzey) yönünde uzanan Tortum Çayı'na batıdan ve doğudan birleşen akarsular derin vadiler oluşturmuş ve sahayı belirgin bir şekilde yarıp parçalamışlardır.

Tortum Çayı'nın aylık ortalama debisinin en düşük olduğu ay Eylül ayı (80,04 m3) olup en yüksek debiye ulaştığı ay ise Mayıs ayı (859,4 m3) dir. Tortum çayının ortalama akışı 8,980 m3/sn'dir. Tortum Çayı'nın en yüksek akımı 69,9 m3/sn, en düşük akımı ise 1,58 m3/sn'dir.

2.6. Doğal Bitki Örtüsü

Uzundere İlçesi sahip olduğu canlı türleri ve doğal güzellikleri ile Dünya'da 34 sıcak nokta arasında bulunan ve dünyanın 200 önemli ekolojik bölgesinden biri olan Batı Kafkasya Ekolojik Bölgesi'nde Çoruh Vadisi içerisinde bulunmaktadır. Uzundere İlçesi ve yakın çevresi bitki familyaları ve bitki türleri bakımından oldukça zengin olup, yapılan botanik araştırmalar ilçenin botanik kompozisyon bakımından son derece zengin olduğunu göstermektedir.. Yörenin vejetasyonu daha çok İran-Turan ve Avrupa-Sibirya fitocoğrafik bölge bitkileri ile karakterize edilse de Akdeniz (Mediterranean) bitki örtüsü özelliklerine de rastlanmaktadır.

Doğal bitki örtüsünde otsu bitki türlerinin yanısıra *Acacia longifolia* Wild., *Acer divergens*, *Ailanthus altissima*, *Berberis vulgaris* L., *Carpinus betulus* L., *Celtis galbrata* L., *Colutea armena*, *Corylus maxima*, *Cotinus coggygria*, *Cotoneaster nummularia*, *Eleagnus angustifolia*, *Ephedra major*, *Euonymus latifolius*, *Jasminum fruticans*, *Juglans regia*, *Juniperus comminus*, *Juniperus foetidissima*, *Juniperus oxycedrus*, *Lonicera iberica*, *Ostrya carpinifolia*, *Paliurus spina-christii*, *Pinus silvestris*, *Populus nigra*, *Populus tremula*, *Quercus macranthera*, *Rhamnus pallasii*, *Rosa iberica*, *Rosa gallica*, *Rosa pimpinellifolia*, *Salix triandra*, *Tamarix smyrnensis*, *Ulmus minor* gibi çeşitli odunsu bitki türleri de bulunmaktadır.

Uzundere ilçesi 21.812 ha'lık alan ile Erzurum ili orman varlığının %7,9'una sahiptir. Uzundere orman varlığının 81,3'ünü koru, geriye kalan %18,7'lik kısmı ise baltalık ormanlar oluşturmaktadır. Uzundere ormanlarında yaygın tür ise *Pinus silvestris* L. (sarıçam)'dir.

2.7. Yaban Yaşamı

Uzundere İlçesi ve yakın çevresi barındırdığı fauna açısından önemli çeşitlilik arz etmektedir. Bölge fauna açısından, içerdiği Boz Ayı (*Ursus arctos*), Çengel Boynuzlu Dağ Keçisi (*Rupicapra rupicapra*), Dağ Keçisi (*Capra aegagrus*), Kurt (*Canis lupus*), Yaban Kedisi (*Felis silvestris*), Vaşak (*Lynx lynx*) popülasyonları ile önemli memeli alanı niteliğindedir. Alan, içerdiği tüm bu özelliklerin bir birleşimi olarak aynı zamanda Önemli Doğa Alanı statüsü taşır. İnsan faaliyeti çok yoğun olmadığı için doğal zenginliklerini büyük ölçüde korumuş bölgede farklı iklimlerin aynı anda egemen olması, burada yaşayan bitki ve hayvan türlerinin çeşitliliğini arttırdığı gibi, bölgeyi kuşlar açısından da son derece özel bir konuma getirir. Kuş göçünün yanısıra, kuş gözlem turizmi açısından yüksek bir potansiyele sahip olan birçok kuş türünün Çoruh Vadisi içerisinde yer alan Uzundere İlçesi ve yakın çevresinde rahatlıkla gözlemlenebildiği belirlenmiştir.

3. TARİH

Uzundere İlçesi'nin 3000 yıllık bir tarihi geçmişi olduğu tahmin edilmekte olup, tarih boyunca pek çok devletin egemenliği altına girdiği bilinmektedir. Uzundere İlçesi tarih içerisinde; Etiler, İskitler, Sakalar, Persler, Çoruh Bulgarları (M.Ö. II.yy.), Doğu Romalılar, Suvarlar (IV.yy.), Abbasiler (VIII. yy.), Sasaniler (M.Ö. 400), Ardahan-Artvin Bağıratlı Devleti (IX.-XII. yy.), Vaspurakan Krallığı, Selçuklular, Atabeyler (1104-1233), Saltukoğulları (1071-1210), Moğollar, Karakoyunlular, Akkoyunlular, Osmanlı Devleti gibi millet ve devletlerin hakimiyeti altında kalmıştır. Uzundere M.Ö. 650-120 yılları arasında Küçük Arsaklıklar çağında Tavlar Ülkesi (Tayk Eyaleti) denilen Çoruh Nehri boyundaki dokuz sancak merkezlerinden biriydi. M.S. 1018-1036 yıllarında Türklerin eline geçen Uzundere İlçesi 1071 Malazgirt savaşından sonra Türklerin Anadolu'ya girmesiyle Saltukoğulları Beyliğine katılmıştır. Uzundere İlçesi ve çevresi 1549 yılında Vezir Ahmet Paşa'nın Gürcistan seferinde Tortumkale ve Ağcakale'nin fethedilmesi ile Osmanlı iradesine geçmiş ve Tortum Sancağı olarak Erzurum Beylerbeyine katılmıştır. Uzundere İlçesi Kanuni Sultan Süleyman döneminde Osmanlı Devleti hakimiyeti altına girmiştir.

1. Dünya Savaşı'nda Rus işgaline uğrayan Uzundere 1916 yılında Rusların ve onların silahlandıkları Ermeni Taşnak çeteleri zulmünden korunmak için Anadolu'nun batısına doğru Sivas, Malatya, Çorum, Tokat gibi illere göç etmişlerdir. Bu olaya tarihte muhacirlik denilmektedir. Uzundere ilçesi 16 Mart 1918 tarihinde Rus ve Ermeni çetelerinin işgalinden kurtarılmıştır. Eski ismi "Azort" olan ilçe daha sonra Uzundere Bucağı olarak teşkilatlanmış, 1955 yılında belediye, 19.06.1987 tarih ve 3392 Sayılı Kanunla daha önce bağlı olduğu Tortum İlçesi'nden ayrılmak suretiyle ilçe statüsüne kavuşmuştur.

4. NÜFUS

Uzundere ilçesinin 2009 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemine bağlı olarak belirlenen nüfusu, ilçe merkezi 3716 (%42,8) ve köyler 5455 (%57,2) olmak üzere toplam nüfus 8686'dır. Toplam nüfusun %50,5'ini kadınlar ve %49,5'ini erkekler oluşturmaktadır. Nüfus yoğunluğu kilometrekare başına 10 kişidir. İlçe merkezinde 1451 ve köylerde 623 hane bulunmaktadır. Uzundere ilçe merkezindeki 8 mahalle ve köylerine ait nüfus, hane sayısı ve ilçe merkezine ait uzaklıklara ilişkin bilgiler **Çizelge 1** ve **Çizelge 2**'de verilmiştir.

Çizelge 1. Uzundere İlçesine Bağlı Mahallelerin Nüfusu, Hane Halkı Sayısı ve Merkeze Uzaklıkları

Mahallenin Adı	Nüfusu (2007 Yılı)	Hane Sayısı	Merkeze Uzaklığı (Km)
Merkez Mahallesi	1313	272	-
Cömertler Mahallesi	209	50	1
Erikli Mahallesi	330	67	1
Uzundere Mahallesi	343	54	2
Muratefendi Mahallesi	323	75	3
Çaybaşı Mahallesi	112	20	1,5
Seyitefendi Mahallesi	254	44	3,5
Yayla Mahallesi	350	41	22
Toplam	3231	623	

Çizelge 2. Uzundere Köylerinin Nüfusu, Hane Halkı Sayısı ve Merkeze Uzaklıkları.

Köyün Adı	Nüfusu (2007 Yılı)	Hane Sayısı	Merkeze Uzaklığı (Km)
Sapaca	362	108	9
Altınçanak	194	50	10
Dikyar	580	192	10
Gölbaşı	426	126	13
Çamlıyamaç	471	153	15
Kirazlı	770	212	15
Balıkli	500	112	19
Ulubağ	1038	188	21
Çağlayan	354	114	25
Cevizli	760	196	34
Toplam	545	1451	

5. EKONOMİK YAPI

İlçe ekonomisine halihazırda katkı sağlayan en önemli sektör tarımdır. Tarımsal etkinlikler genellikle bağ, bahçe ve sebzeçiliğe dayalı olup, uygun ve yeterli arazi bulunmaması nedeniyle tarımsal faaliyetler kısıtlı olarak yapılmaktadır. Ekilebilir tarımsal arazi varlığı sınırlıdır. Toprak şiddetli erozyona ve sel baskınlarına maruzdur. Özellikle sulu alanlarda tarımsal arazi çok parçalı ve eğimli olduğundan, üretim faaliyetlerinde çoğunlukla karasaban ve hayvan işgücü kullanılmaktadır. Yerel istihdam olanaklarının sınırlı oluşu nedeniyle ilköğretim eğitiminden sonra, çalışma çağındaki erkek nüfusun %40-50'si mevsimlik işlerde çalışmak üzere başka bölgelere gitmekte ve bunun sonucu olarak, tarımsal etkinlikler kadınlar, genç kızlar ve çocuklar tarafından gerçekleştirilmektedir.

Kullanılan tarım alanının %15 meyve ve ağaçlık, %48,9 tarla alanı, %8,1'i çayır alanı, %27,8'i sebze yetiştiriciliği yapılan bölümlerden oluşmaktadır. Tarım alanlarının kısıtlı olması nedeniyle dar alanlardan en yüksek verimi elde etme hedeflenmiştir. İklimin de müsait olmasından faydalanılarak seracılık faaliyetleri başlatılmış ve halen ilçede seracılık gelişerek devam etmektedir.

Sebzecilik faaliyetlerine ayrılan alan 1697,1 hektar olup, elde edilen ürün 2920 ton/yıl dır. Yaygın olarak üretilen ürünler domates, salatalık, biber, patlıcan, havuç, ıspanak, fasulye, kavun ve karpuz dur. Meyve üretiminde toplam 12475 adet meyve veren yaştaki ağaçtan 1.155,955 ton/yıl meyve (Elma, Armut, Ceviz, Erik, Şeftali, Kiraz, Vişne, Ayva, Kızılcık vs.) meyve elde edilmektedir. Arazi kaynaklarının sınırlı oluşu nedeniyle tarla tarımı da oldukça sınırlı yapılmakta olup, arazi eğimli olduğundan toprak işleme ve bakım işlemleri de tekniğine uygun olarak yapılamamaktadır. Toplam 6100 hektar ekili alandan elde edilen ürün miktarı 21300 ton/yıl'dır. Ekilen ürünler arasında Arpa, Buğday, Soğan, Patates, Mısır, Yonca ve Korunga en yaygın olanlarıdır.

1994 yılında 4 adet ve 660 m² kapalı alanla başlatılan seracılık, ilçede kabul görmüş ve vatandaşlar için önemli bir gelir kaynağı teşkil etmeye başlamıştır. Halen ilçede 134 çiftçiye ait 221 adet sera ile üretim yapılan alan 55700 m²'dir. Her geçen gün yeni ve modern seraların yapılmasıyla birlikte Uzundere ilçesi yalnız Erzurum ilinin değil, aynı zamanda Doğu Anadolu Bölgesinin de sera ürünleri üretim merkezi haline gelmektedir. Elde edilen ürün ortalama olarak 779 ton/yıl'dır.

Uzundere zengin bir floraya sahip olduğundan arıcılık faaliyetleri elverişli durumlar söz konusudur. İlçede fenni ve yerli kovana sahip 372 çiftçiye ait toplam 3.536 kovan mevcuttur. Kovan başına ortalama üretim 30 kg/yıl'dır. İlçede arıcılığın teşvik edilmesi ve kaliteli bal üretiminin yaygınlaştırılması amacıyla 1993 yılından beri her yıl Eylül ayında Bal Festivali düzenlenmektedir.

Uzundere'de alabalık üretim tesislerinin yapımına 1992 yılında 4 adet havuz ve 25.000 adet yavru ile başlanmış olup, tesis sayısı 9'a ulaşmıştır. Sapaca, Ulubağ ve Balıklı köylerinde faaliyet gösteren tesislerden elde edilen ürün 51 ton/yıl'dır. Uzundere ilçesi hayvancılığa elverişli topoğrafik koşullara sahip olmamakla birlikte halen 3650 adet büyükbaş, 10.500 adet küçükbaş ve 585 adet tek tırnaklı hayvan mevcuttur.

6. ÇEVRE SORUNLARI

Uzundere ilçesi doğal ve kültürel kaynak değerleri yönünden önemli potansiyellere sahip olmanın yanında bir yandan da önemli çevre sorunları ile karşı karşıya kalmaktadır. Uzundere vadisi Uluslar arası Koruma Birliği'ne (Conservation International) göre dünyada çok hassas flora, fauna, su ve orman kaynakları içerdiği için ilk etapta korunması gereken 200 önemli ekolojik hassas bölgeden biri olan Kafkasya Ekolojik Bölgesi içerisinde yer almaktadır. Uzundere ilçesinden tıpkı Çoruh vadisi genelinde yaşanan köyden kente hızlı göçe rağmen binlerce yıllık doğal ve antropojen süreçler önemli ekolojik sorunlar yaşanmasına da neden olmaktadır. Uzundere'nin karşı karşıya kaldığı ve turizmi de olumsuz etkileyebilen başlıca çevre sorunları aşağıdaki gibi sınıflandırılabilir. Bunlar:

- o Genel olarak Tortum gölü havzasında yaşanan şiddetli erozyon
- o Tortum Şelalesi çevresinde yaşanan şiddetli heyelanlar
- o Tortum Şelalesinin sürekli akması
- o İlçe merkezi ve köylerde geleneksel yapıların terk edilmesi ve yeni yapı örneklerinin belirli bir kimliğinin olmaması
- o İlçe merkezi ve köylerde kanalizasyon şebekelerinin ve atık arıtımı konusunda altyapının yetersizliği
- o Son yıllarda inşa edilmeye başlanan nehir tipi hidroelektrik santraller (HES)
- o Orman kaynaklarının bilinçsiz ve kaçak kesimler nedeniyle tüketilmesi
- o Erken, yoğun ve bilinçsiz otlatma ve geleneksel hayvancılık uygulamaları
- o Bağ-bahçeciliğe dayalı tarımsal arazilerin miras hukuku nedeniyle parçalanması ve terk edilmesi
- o Yaban yaşamının kaçak ve bilinçsiz avlanmadan dolayı nesillerinin tehdit altında olması
- o Mimari miras örneklerinin yıkılma tehdidi ile karşı karşıya bulunması

Uzundere ekolojik olarak Tortum Gölü havzasının içerisinde yer almakta hem doğal hem de antropojen nedenlerle erozyon tehdidi altında bulunmaktadır. Erozyon yaratan doğal faktörler bir yandan turizme kaynak değer oluşturan jeolojik formasyonların oluşumunu ve görsel kaynak değeri olarak algılanmasını milyonlarca yıldır desteklerken, antropojen etkilerle (ormanların kesim ve otlatma ile tahribi, kaçak ve bilinçsiz orman kesimleri ve uygun olmayan eğimlerde tarımsal faaliyetler gibi) oluşan şiddetli erozyonun olumsuz sonuçları Tortum çayı boyunca ve Tortum Gölünde çok belirgin bir şekilde gözlemlenebilmektedir. Tortum Gölüne yılda ortalama 2,5 milyon ton alüvyon gelmekte ve her yıl gölün 15-20 metrelik bir bölümü kara

haline dönüşmektedir. Herhangi bir önlem alınmadığı takdirde Tortum Gölünün gelecek yüzyıla ulaşmadan dolma riskinin bulunduğu ve bugün su sporları potansiyelinden bahsedilen bölgenin bu niteliğini kaybetme riski ile karşı karşıya bulunduğu değerlendirilmektedir.

Tortum Şelalesi ülkemizin en yüksek şelalesidir. Bununla birlikte Tortum Şelalesinin yakın çevresinde ve özellikle karşıdan panoramik olarak algılandığı bölümlerde sürekli heyelan riski ile karşı karşıya bulunması rekreasyonel hizmetlere yönelik planlama ve yatırımlardan yeterince yararlanamamasına neden olmaktadır. Devlet Su İşleri (DSİ) tarafından gerçekleştirilen heyelan önleme çalışmaları da bugüne kadar şelaleyi izlemek için kullanılan yolun ve seyir noktalarının güvenli bir biçimde kullanımına yeterli bir çözüm oluşturmamıştır. Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı (KUDAKA) tarafından desteklenen ve Uzundere Köylere Hizmet Götürme Birliği tarafından uygulanmakta olan "Tortum Şelalesi ve Çevresinin Peyzaj Tasarım Projesi" uygulamasında gerçekleştirilen zemin etüdlerinde bu durum rapor edilmiş ve şelaleyi karşıdan gören kısımlarda 30 m derinliğe kadar stabil bir zemine rastlanmadığı anlaşılmıştır. Tortum Şelalesindeki diğer önemli bir sorun ise, şelalenin Tortum HES nedeniyle suyunun sürekli akmamasıdır. Tortum Şelalesinin turistik açıdan sahip olduğu cazibeye rağmen yılın sadece 2-3 aylık bir döneminde akması bir taraftan bölgenin ziyaret potansiyelini düşürmekte ve dolaylı olarak turizm gelirlerinden pay almasını azaltmakta, bir yandan da şelaledeki jeolojik formasyonun görsel niteliğinin bozulması söz konusu olmaktadır. 2010 Yılı içerisinde Tortum Şelalesinin sürekli akması için Çağlayan Köyü Muhtarlığının Erzurum Bölge İdare Mahkemesi'nde açtığı dava sonuçlanmış ve şelaleye saniyede 3 m³ su bırakılması kararlaştırılmıştır.

Uzundere ilçesi özellikle 1970'lerden sonra ulaşım ağlarının gelişmesine bağlı olarak başta Erzurum olmak üzere diğer bölgelere göç vermeye başlamış ve kentlerle olan etkileşimin bir sonucu olarak da ilçe merkezi ve köylerde konut tiplerinin bütünüyle değişmeye başlaması sonucu ortaya çıkmıştır. Uzundere'de günümüzde geleneksel niteliklerini koruyan konut tipleri nadiren görülebilmektedir. İlçe ve köylerinin geleneksel ahşap, taş ve toprak yapı materyallerinden ibaret yapıları terk edilmeye ve gelişigüzel betonarme yapıların ortaya çıkması söz konusu olmuştur. Bu durum Uzundere genelinde kimliksiz, geleneksel yapı ile modern yapılar arasında bağlantılar kuramayan köy ve ilçe yerleşimler doğmasına nede olmuştur.

Tortum Gölünü besleyen Tortum Çayının kollarında yerleşmiş bulunan Uzundere ve Tortum ilçeleri ile beldeler ve köyler, katı ve sıvı atıklarını gelişigüzel bir biçimde deşarj etmeye devam etmektedir. Halihazırda Tortum çayı ve yan dereler özellikle bahar aylarındaki yüksek su debisinden dolayı bu sorunun belirgin bir biçimde algılanmasına engel olabilmektedir. Oysa katı ve sıvı atıklar Uzundere ve çevresini ekolojik ve görsel açıdan sürekli kirletmektedir. Bölge genelinde inşa edilen nehir tipi HES'ler de özellikle kanalizasyon şebekelerinin bulunmadığı ya da yetersiz olduğu derelerde hijyen sorununu ve görsel çirkinliklerin belirgin bir biçimde algılanması ya da hissedilmesini gündeme getirecektir. Çoruh vadisinde pek çok HES projesi halen yürütülmektedir. Bunlardan birisi de Uzundere ilçe merkezini doğrudan etkileyecek Çayaşan HES projesidir. Bu Proje Tortum Çayı ile Ödük Çayının Birleştiği noktadan suyu tünele alacak Uzundere By-pass edilecek ve Çamlıyamaç köyü yol ayırımına kadar taşınacaktır. Tortum çayındaki su 13 km kadar dere yatağından alındıktan sonra Gölbaşı köyü sınırlarına inşa edilecek türbinden tekrar dere yatağına bırakılacaktır. Sivil toplum kuruluşları HES projelerinin;

- o Uzundere ilçesine yapılacak turizm başta olmak üzere diğer yatırımların gecikmesine veya iptal edilmesine neden olacağı,
- o Su sporlarına ilişkin yatırımların olumsuz etkileneceğine,
- o Tünel açılması sırasındaki hafriyat çalışmalarının Dikyar köyü Pulur mahallesi ve Uzundere ilçesi Cömertler mahallesine fiziksel ve ekolojik açıdan zarar vereceğine ve ilçeye gelecek rekreasyonel amaçlı ziyaretlerin olumsuz etkileneceğine,
- o Bütüncül olarak vadi ekosisteminin bozulacağına ve bağ-bahçe tarımının su kaynaklarının azalması ile olumsuz etkileneceğine,
- o Yaban yaşamının ve özellikle akarsu boyunca balık türlerinin olumsuz etkileneceğine
- o Sosyal yaşamın bozulacağı ve göçün artacağına yönelik güçlü kanaatlerini yöre halkı, yerel yönetim ve kamu idaresi ile paylaştıkları bilinmektedir ve HES uygulamaları ile ilgili bazı kamu davaları da sürmektedir.

Orman kaynaklarının bilinçsiz ve kaçak kesimler nedeniyle tüketilmesi de son yıllarda azalmakla birlikte bölgedeki sarıçam ormanlarının korunması ve yönetimi bakımından değerlendirilmesi gereken çevre sorunları arasında yer almaktadır. Orman kaynaklarının bir bölümü bilinçsiz yöre insanı tarafından yakacak ve yapacak elde etmek amacıyla, bir kısmı ise yayla yollarının yapımı, enerji nakil hatlarının geçirilmesi ve endüstriyel amaçlarla kamu idaresi tarafından yapılan kesimleri kapsamaktadır. Bütüncül bir biçimde erozyonun önlenmesi ve mevcut orman kaynaklarından rekreasyonel amaçlarla da yararlanılabilmesi için ağaçlandırma, erozyon kontrolü ve kaçak kesimlerin engellenmesi, ormanda hayvan otlatmanın önüne geçilmesi gerekmektedir. Diğer taraftan bölgenin derin vadilerle parçalanmış olması, kontrolsüz, bilinçsiz ve yoğun hayvancılık faaliyetleri ve dolayısıyla mera ve orman alanlarında hayvan otlatmanın mevcut doğal dengenin sürdürülebilirliğine karşı en önemli çevresel tehditler olarak değerlendirilmektedir.

Uzundere ve genel olarak Çoruh vadisinde yaşanan en önemli çevre sorunlarından birisi de bağ-bahçeciliğe dayalı tarımsal arazilerin miras hukuku nedeniyle parçalanması ve terk edilmesidir. Mevcut miras hukuku tarım alanlarının mirasçılar arasında eşit bir biçimde paylaşılmasını ve zamanla arazi büyüklüğü ile mirasçı sayısına bağlı olarak bu alanların tarımsal üretim yapılamayacak kadar küçülmesini ve dolaylı olarak terk edilmesini ve daha sonra bu alanları kullananların bölgeden göçünü zorunlu kılmaktadır. Tarımla geçimini sağlayanlar küçülen arazilerde ortak hareket etme kültürüne de sahip olmadıklarından ya da birim alandan yüksek verim alabilecekleri alternatif üretim yöntemleri ile entegre olmadıklarından bu alanlar kullanım dışı kalmaktadır.

Uzundere yaban yaşamı açısından ekolojik çeşitliliklerin ortaya koyduğu pek çok ekosistemin avantajlarını yaşamaktadır. Artvin ilinde ve Çoruh nehri üzerinde inşa edilen barajlar nedeniyle özellikle dağ keçileri Uzundere'ye doğru göç etmeye başlamıştır. Bununla beraber Uzundere'de kaçak olarak yaban yaşamını tehdit eden pek çok avcı bulunmakta ve dağ keçileri, urkeklikler, su samuru, kaya kartalı ve bazı balıkçıl kuşları avlamaya devam etmektedirler. Diğer bir yaban yaşamı tehdidi ise yıllardan beri doğal kaynak suları ile beslenen yan derelerdeki kırmızı pullu alabalık türlerinin nesillerinin neredeyse yok olmasıdır. Yaban yaşamının korunması ve sürekliliğinin sağlanması konusunda bölgede ne yazık ki kapasite oluşturulamamıştır. Sevindirici bir gelişme olarak 2010 yılında bölgede faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarından Çağlayan Bilim Kültür ve Sanat Derneği, Uzundere Belediyesi, Tortum Meslek Yüksekokulu ve DATUR projesi işbirliğinde dağ keçileri ve urkekliklerin kaçak avlanmasına karşı bir kampanya yürüterek yöre halkının kaçak avlananları jandarma ve polise bildirmeleri için ilçe merkezi ve köylerde afişlerle farkındalık yaratmıştır.

Uzundere'deki başlıca kültürel çevre sorunu ise tarihi Öşvank Kilisesinin bilinçsizlik nedeniyle neredeyse yıkılmak üzere olmasıdır. Öşvank Kilisesinin bulunduğu Çamlıyamaç köyünde tarihi eser koruma konusunda bir farkındalık oluşturulmasının yanında T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı ile İl Turizm Müdürlüğü'nün girişimleri ile kilise çevresinde kamulaştırma çalışmalarının başlatılması ve yapının acil bir biçimde restorasyonu gerekmektedir. Diğer taraftan Tortum ilçesi Bağbaşı beldesinde bulunan Taş Camii (Meryem Ana Kilisesi) ile ilgili restorasyon ve çevre düzenlemeleri tarihi çevre korumaya önemli katkılar sağlayabilecektir. Bölgenin diğer önemli tarihi eserleri Kireçli Köprü ve Engüzek Kalesi gibi eserlerin korunması ve çevresindeki çirkinliklerin giderilmesi ve/veya çevre düzenlemeleri turizm sektörünün gelişimi için değerlendirilmelidir.

7. REKREASYONEL KAYNAKLAR

7.1. Doğal Rekreasyonel Kaynaklar

7.1.1. Tortum Şelalesi

Uzundere ilçesi Çağlayanlı Köyü'nde yer alan Tortum Şelalesi coğrafi bölge olarak Karadeniz Bölgesi'nin Doğu Karadeniz Bölümü sınırları içerisinde yer almaktadır. Tortum Şelalesi Türkiye'nin en yüksek şelalesi olup, oluşumu ve yüksekliği bakımından ise dünyanın önemli şelalelerinden birisidir.

Tortum Şelalesi çevresinin deniz seviyesinden yüksekliği yaklaşık 1000 metre dolayındadır. Tortum Şelalesi'nin oluşumuna, Kemerlidağ'dan kopan büyük bir heyelan kütesinin Tortum Çayı'nın aktığı Tev Vadisi'ni kapatması sebep olmuştur. Tortum Gölü'nden gelip 22 metrelik genişlikten 48 metre yükseklikten düşen sular; üstte gökkuşağı, altta koca bir Dev Kazanı meydana getirmiştir. Şelalenin aktığı yerden dipteki Dev Kazanına demir korkuluklu, çok uzun taş merdivenlerle inip Tortum Çayı'nı ahşap köprüden geçerek Tortum Hidroelektrik Santrali sahasına aynı merdivenlerin karşı tarafındaki ile çıkılmaktadır. Tortum Şelalesi'ne 1952-1960 yılları arasında Tortum Hidroelektrik Santrali yapılmış ve ülkemizin elektrik ihtiyacına katkıda bulunmaya başlamıştır. Tortum Hidroelektrik Santrali devreye girdikten sonra Tortum Gölü'nden santral türbinlerine alınan su, şelalenin eski heybetini biraz yitirmesine sebep olsa da suların kabardığı ilkbahar aylarında şelale hala muhteşem görünümüne sahiptir. En çoşkun manzaralar Mayıs ve Haziran aylarında izlenmektedir.

7.1.2. Tortum Gölü

1700'lü yılların ortalarında, Balıklı Köyü batısında bulunan Kemerli Dağı'ndan heyelan sonucu kopan bir kütlenin Tortum Çayı vadisinin önünü tıkayarak, vadi yatağının Tortum Çayı sularıyla dolmasıyla meydana gelen Tortum Gölü Uzundere İlçesi merkezine yaklaşık 8 km mesafededir. 6.625.000 m² yüzölçümüne sahip Tortum Gölü, bir dağ göçüntüsünün meydana getirdiği set gölü (doğal baraj) dır. Tortum Gölü'nün uzunluğu kuzey-güney yönünde 11 km, genişliği doğu-batı yönünde 600 ile 1000 m'yi bulmaktadır. Derinliği 40-50 metre olan Tortum Gölü'nün denizden yüksekliği 1027 m'dir. Gölde kafes balıkçılığı yapılmakta olup, alabalık ve aynalı sazan rastlanan türlerdir. Balıklı Köyü önlerinde göle doğru uzanan Uzunburun Yarımadası önemli bir uğrak yeridir ve gölün üzerinde sandalla gezinti yapmak mümkündür. Gölün doğu kıyılarını peribacaları süslerken, batı yamaçlarında çok dik ve kayalık bir yapılar göze çarpmaktadır. Tortum Gölü'nün çevreleyen jeomorfolojik yapı üzerinde dik yamaçlar, bazı mevsimlik şelaleler, bağ-bahçe arazileri, peribacası oluşumları ve Tortum Çayı'nın oluşturduğu delta ilginç kompozisyonlar oluşturmaktadır.

Tortum Gölü ve çevresi için ekoturizm açısından önemli potansiyele sahiptir. Su sporları, fotoğrafçılık, dağ yürüyüşü (trekking), piknik, dağ bisikleti, kamping, avlanma (alabalık tutma), kuş gözlemleme, bitki gözlemleme, manzara seyriyle sessizliği dinleyerek dinlenme yapılabilecek aktivitelerin en başında gelenleridir. Tortum Gölü su sporları ve suya dayalı rekreasyon faaliyetleri açısından birçok aktiviteye olanak sağlamaktadır. Gölde yelken, kürekçilik, kano, su kayağı, balıkçılık, kayıkla gezinti, sandallarla kürek çekme ve benzeri birçok aktivite için eşsiz bir potansiyel ve büyüklüğe sahiptir. Tortum Gölü ekoturizm faaliyetleri açısından en önemli sorun konaklama ve diğer rekreasyonel imkanlarının bulunmamasıdır. Tortum Gölü'nün yakın çevresinde, göl manzarasının en iyi görülebileceği ve aynı zamanda da su sporları yapmaya uygun tesislerin kurulabileceği potansiyel yerlerden birisi, Balıklı Köyü yakınlarından göle doğru sokulmuş bulunan, Uzunburun yarımadasıdır.

Tortum Gölü, Tortum Şelalesi ve Tortum Hidroelektrik Santrali çevresinde, doğal çevre faktörlerinden olan litolojik ve hidrografik doğal çevre elemanlarıyla ilgili, çok muhteşem doğa manzaraları vardır. Bu göz alıcı ve gösterişli manzara, ancak vadi periferisi üzerindeki hakim sitler üzerinden iyi seyredilebilir. Örneğin, bir bütün olarak göl manzarasını seyredilemek için, Tevin Dağı (2400 m) veya Kemerli Dağı (2700 m) doruklarından birine çıkmak gerekir. Buralardan bakıldığında, insanın görüş ufkuna göz kamaştırıcı, görkemli, coğrafi oluşum ve doğa turizmi potansiyeli bakımından, hayranlık uyandıran bir peyzaj serilmektedir. Özellikle hidroelektrik santralin yer aldığı Karadağ yarma vadisi dar bir boğazın iki yakasında inşa edilmiş, karşılıklı iki dev hisarı andıracak biçimde istiflenmiş volkanik tüf ve tortul kayaç katmanlarından oluşmuş; ender rastlanan bir doğa harikası olarak göze çarpar. Bu çevre, hem bir jeoloji ilmi laboratuvarı gibidir ve hem de, dağcılık, yani alpinizm bakımından, yüksek bir potansiyel taşımaktadır.

7.1.3. Yıkıklar (Yedi Göller)

Yıkık Bağlar'da denilen bölge Tortum Gölü'nün hemen altında Ulubağ Köyü'nün bir mahallesidir. Yıkıklar'ın (Yedigöller) denizden yüksekliği 800 metredir. Tortum Gölü havzasından ve yeraltından sızan sızıntı suların oluşturduğu İncegöl, Karagöl, Efendigilin ve Nazlıgilin isimli göller bulunmaktadır. Göllerden birinde alabalık çiftliği vardır ve piknik yeri bulunmaktadır. Sandalla gölde gezinti yapılabilmektedir.

7.1.4. Mevsimlik Şelaleler

Uzundere İlçesi'nde bahar aylarında çok sayıda mevsimlik şelale görülmektedir. En önemlilerinden biri Uzundere İlçe merkezi Uzundere Deresi dere yatağı yanında Yayla Mahallesi orman yolunda bulunan Sudökülen Şelalesi'dir. Şelale 15 metre yükseklikten akmaktadır. Yaz aylarında bazen tarım alanlarının sulanmasından dolayı su miktarı azalmaktadır. Mevsimlik şelalelere Sapaca Köyü, Cevizli Yaylası gibi topoğrafya ve orman kaynakları zengin alanlarda da sıkça rastlanmaktadır. Mevsimlik şelalelerin muhteşem görüntüsünün yanında çevredeki görsel değeri artıran vadi ve ilginç jeolojik oluşumlar, ilginç peyzaj formları ve bitkilerin sunduğu mevsimsel renk gösterileriyle zengin görsel peyzajı izleme imkanı sunmaktadır.

7.1.5. Botanik Turizmi

Uzundere İlçesi zengin florası ve doğal bitki örtüsü ekoturizm potansiyeli açısından flora turizmine önemli derecede katkı sağlayacak boyuttadır. İlçe dünyanın 220 önemli ekolojik bölgesinden biri olan Batı Kafkasya Ekolojik Bölgesi içerisinde yer almaktadır. Yörenin vejetasyonu daha çok İran-Turan ve Avrupa-Sibirya fitocoğrafik bölge bitkileri ile karakterize edilse de Akdeniz (Mediterranean) bitki örtüsü özelliklerine de rastlanmaktadır. Bu da barındırdığı doğal bitki örtüsü zenginliğini artırmaktadır. Uzundere vadisinin en alçak ve en yüksek nokta arasında 1000-3000 m'leri bulan rakım değişimleri, vadi içlerindeki mikroklima özellik ve iklim farklılıklarının sonucu olarak, aralarında çok ender türler de dahil olmak üzere 100'den fazla endemik

ya da başka bölgelerde az görülen türleri ortaya çıkardığı düşünülmektedir. Vadi içlerindeki mikroklima iklim özelliğiyle bitki örtüsü çeşitliliği atmaktadır. Yörede yapılan botanik araştırmalar ilçenin botanik kompozisyon bakımından son derece zengin olduğunu göstermektedir. Ekoturizm açısından bölgenin en önemli kaynaklarından biri olarak doğal bitki örtüsü değerlendirilmektedir.

Uzundere İlçesi botanik turizmi potansiyeli açısından barındırdığı flora çeşitliliği ve zenginliğiyle Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi'nin önemli yörelerindedir. Uzundere İlçesi özellikle sahip olduğu zengin florası ve doğal bitki toplulukları ile bölgede insanların rekreasyonel amaçlarla tercih ettikleri alanlardan birisidir. Bir başka ifade ile yörenin sahip olduğu doğal, kültürel ve tarihi değerlerin yanı sıra zengin doğal bitki örtüsü de ekoturizm potansiyeli açısından turistleri bu alana çeken önemli bir faktördür. Yörenin doğal bitki örtüsü çeşitliliğinde yer alan zengin vadi vejetasyonları, kayalık yamaç vejetasyonları, dere kenarı vejetasyonları, stepler, alpin çayırlar, orman ve tarımsal çeşitlilikle bu bitkilerin oluşturduğu mevsimsel renk değişimleri de görsel peyzaj değerini yükseltmektedir. Bitkilerin özellikle ilkbahar ve sonbaharda oluşturduğu renk gösterisi de yörede flora turizmine katkı sağlayacak boyuttur.

Su içerikleri düşük olan ve besin maddeleri bakımından kültür meyvelerine göre daha zengin olan yabani meyveler, yaban hayvanları için olduğu kadar insan beslenmesinde ve sağlığında da önemli bir yere sahiptir. İlçe ve yakın çevresi, yabani meyvelerin gerek sayısı ve gerekse biyolojik çeşitliliği bakımından büyük bir zenginliğe sahiptir. Yabani meyveler gerek geniş form zenginliği ve renkleri ile gerekse ağaçların mevsimsel renk değişimleriyle peyzaj açısından eşsiz görünüm oluştururlar. Uzundere'de ahududu, böğürtlen, muşmula, yabani kayısı, yabani armut, yabani elma, yabani erik, yabani badem, üvez, alıç, yabani çilek, yabani iğde, karadut, yabani hurma, kızılçık, kızamık, yabani incir ve yabani üzüm yaygın olarak bulunmaktadır.

7.1.6. Kuş Gözlemciliği

Uzundere vadisinin de içinde yer aldığı Çoruh Vadisi, kuş göç yolları açısından da büyük önem taşımaktadır. Bulunduğu bölgenin geneline göre daha düşük bir rakıma sahip olan Çoruh Vadisi, Kafkasya ile Anadolu arasında süzülerek göç eden yırtıcı kuşlar ile diğer göçmen kuşlar için bir geçiş koridoru vazifesi görmektedir. Süzülen kuşlar, Orta Asya'dan Afrika'ya iki yolla gidebilmektedir. Birinci yol; Hazar Denizi'nin doğusundan geçerek Ortadoğu'ya oradan ya Mısır üzerinden ya da Arap yarımadası üzerinden Afrika'ya ulaşmaktadır. İkinci yol ise; Hazar Denizi'nin batısından geçerek Çoruh Vadisi'ni takip ederek Anadolu üzerinden Ortadoğu'ya buradan ya Mısır ya da Arap Yarımadası'na oradan da Afrika'ya ulaşmaktadır. Çoruh Vadisi, ikinci yolu kullanarak Karadeniz ile Hazar Denizi arasından geçerek Afrika'ya ulaşmaya çalışan onbinlerce kuş türünün yoğunlaştığı bir koridor görevi görmektedir. Kuş göçleri arasında süzülen kuş göçü, insanlar tarafından izlenmesi en kolay ve zevkli olanıdır. Bu nedenle, kuş gözlemcileri özellikle süzülen kuş göçlerinin yoğunlaştığı alanları ziyaret ederler.

Yapılan çalışmalar günümüze kadar Uzundere vadisinin kuş göçünün yanısıra, kuş gözlem turizmi açısından da yüksek bir potansiyele sahip olduğu belirlenmiştir. Kuş türlerinin çoğunluğu yakın mesafeden ve arazide yürümeye gerek kalmaksızın araç yolu üzerinden görülebilmektedir. Bu türleri GPS koordinatları ve rota bilgileri yardımıyla kolayca bulmak mümkündür. Kuş gözlem amacıyla ülkemize gelen turistlerin yaş ortalamasının yüksek olması nedeniyle doğada gözlemlenmesi oldukça güç olan ve görülebilmesi için uzun mesafe yürümeyi gerektirebilen birçok kuş türünün bölgede araç yolundan uzaklaşılmadan gözlenebiliyor olması bu bölgeyi daha da ayrıcalıklı bir konuma getirmektedir.

Uzundere Vadisi, çok derin ve sarp yapısı ile ziyaretçilerine eşsiz zenginlikler sunmaktadır. İnsan faaliyeti çok yoğun olmadığı için doğal zenginliklerini büyük ölçüde korumuş bölgede farklı iklimlerin aynı anda egemen olması, burada yaşayan bitki ve hayvan türlerinin çeşitliliğini arttırdığı gibi, bölgeyi kuşlar açısından da son derece özel bir konuma getirmektedir. Ülkemizde Sakallı Akbaba (*Gypaetus barbatus*), Kızıl Akbaba (*Gyps fulvus*), Kara Akbaba (*Aegypius monachus*) ve Küçük Akbaba (*Neophron percnopterus*) olmak üzere 4 farklı akbaba türü bulunur. Leş ile beslenen bu iri kuşların dördünü de Çoruh Vadisi'nde yer alan Uzundere'de görmek mümkündür. Sakallı Akbaba'nın dünya popülasyonunun büyük bölümü Türkiye'de bulunmaktadır. Kanat açıklığı 3 metreye yaklaşan bu ender akbaba türünün Türkiye'de gözlemlenebildiği nadir alanlardan biri Çoruh Vadisi'dir. Vadi ve Uzundere İlçesi çevresinde neredeyse her gün Sakallı Akbaba gözlemlemek mümkündür. Diğer bir nadir akbaba türü olan Kızıl Akbaba'nın da Türkiye'de gözlenebildiği en iyi noktalardan biri Uzundere vadisidir. Koloniler halinde üreyen bu tür, Tortum ile Verçenik Dağı civarında rahatlıkla gözlenebilmektedir. Ülkemizde ve Avrupa'da yaşayan en büyük akbaba türü olan Kara Akbaba, Çoruh Vadisi ve çevresinde gözlemlenebilen diğer bir akbaba türüdür. Sadece iğne yapraklı yaşlı ormanlarda üreyebilen bu akbaba türünün nesli, ürediği alanların yok olmasından dolayı dünya ölçeğinde tehlike altındadır. Şah Kartal (*Aquila heliaca*), Bozkır Kartalı (*Aquila nipalensis*), Bozkır Delicesi (*Circus macrourus*) gibi Türkiye'de çok ender

görülen yırtıcı kuş türleri, özellikle sonbahar göçü sırasında Çoruh Vadisi'nde izlenebilmektedir. Uzundere vadisinden yoğun olarak geçen diğer yırtıcı kuş türleri ise Şahin (*Buteo buteo*), Arı Şahini (*Pernis apivorus*), Çayır Delicesi (*Circus pygargus*), Atmaca (*Accipiter nisus*), Kara Çaylak (*Milvus migrans*) ve Saz Delicesi (*Circus aeruginosus*)'dir. Ayrıca göç esnasında Küçük Orman Kartalı (*Aquila pomarina*), Büyük Orman Kartalı (*Aquila clanga*), Yılan Kartalı (*Circaetus gallicus*), Küçük Kartal (*Hieraeetus pennatus*), Yoz Atmaca (*Accipiter brevipes*), Ala Doğan (*Falco vespertinus*) ve nadiren de Kızıl Akbaba (*Gyps fulvus*) gözlenebilmektedir. Dünya üzerinde oldukça dar bir yayılışa sahip olan Urkeklik (*Tetraogallus caspius*), dağların ulaşılması güç, sarp ve kayalık kesimlerinde yaşar. Bu nadir tür, sabahın erken saatlerinde Uzundere İlçesi ve yakın çevresinin yüksek kesimlerinde kolaylıkla gözlenebilmektedir. Diğer Çıvgın türlerinden farklı olarak sadece Kafkasya Bölgesi ve Doğu Karadeniz Dağları'nda bulunan Kafkas Çıvgını (*Phylloscopus sindiacus*), bölgede ormanlık alanlarda gözlenebilmektedir. Alamecek (*Rhodopechys sanguinea*), Kara İskete (*Serinus pusillus*), Kara Ağaçkakan (*Dryocopus martius*), Alasığırık (*Sturnus roseus*), Büyük Dağbülbulü (*Prunella collaris*), Sürmeli Dağbülbulü (*Prunella ocularis*), Akyanaklı Baştankara (*Parus lugubris*), Aksırtlı Kuyrukkakan (*Oenanthe finschii*) gibi zor görülen türlerde Uzundere vadisi ve çevresinde gözlemlenebilmektedir. Anadolu'da birçok türküye adını vermiş olan Kınalı Keklik (*Alectoris chukar*), vadinin her köşesinde rahatlıkla görülebilmektedir. Alaca Sinekkapan (*Ficedula semitorquata*)'ın Türkiye'de en iyi bilinen üreme alanlarından biri de Uzundere vadisidir. Ülkemizin en büyük baykuş türü olan Puhu (*Bubo bubo*), vadiye yerli olarak bulunmaktadır. Küresel ölçekte nesli tehlike altında statüsünde bulunan Sürmeli Kızkuşu (*Chettusia gregarius*) ve ülkemizde nadir görülen Kara Kanatlı Bataklıklırlangıcı (*Glareola nordmanni*), vadiye oldukça yakın bir mesafede bulunan Erzurum Ovası üzerinden göç etmektedir. İnsan müdahalesinden uzak alanları tercih eden Kara Leylek (*Ciconia nigra*) ve Bıyıklı Doğan (*Falco biarmicus*), sarp kayalık kesimlerinde üremektedir. Sayıları çok azalmış olan, nesli tehlike altında Uludogan (*Falco cherrug*) vadiye göç dönemlerinde beslenmektedir. Türkiye'de nesli tehlike altında bulunan Akkuyruklu Kartal (*Haliaeetus albicilla*) Tortum Gölü çevresinde üremektedir.

Uzundere İlçesi ve yakın çevresinde kuş göçünün oldukça yakından izlenebileceği pek çok göç izleme noktası bulunmaktadır. Alanda kuş gözlem uzmanları tarafından yapılan detaylı arazi çalışmaları sonucunda 5 adet en iyi kuş izleme rotası çıkartılmıştır. Uygun zaman ve uygun hava koşullarında, bu noktalardan Doğu Karadeniz Dağları'nda yaşanan yoğun kuş göçünün önemli bir kısmı ve vadinin ender türleri aşağıdaki rotalar üzerinde kolay bir şekilde izlenebilmektedir.

- o Mescit Dağları, Uzundere-İspir geçidi
- o Çamlıyamaç-Kılıçkaya geçidi
- o Tortum Gölü
- o Zuğar Boğazı
- o Engüzek Kalesi

7.1.7. Kelebek Gözlemciliği

Kelebek gözlemciliği son yıllarda kuş gözlemciliği gibi ilgi duyulan bir hobi haline gelmiştir. Avrupa'da 500'e yakın kelebek türü bulunmaktadır. Türkiye'de Doğu Avrupa'daki kelebek türlerinin yanı sıra Kafkas ve Kuzey Afrika'daki kelebek türleri de görülebilmektedir. Farklı iklim kuşaklarının bir arada görüldüğü ülkemizde kelebek türleri açısından adeta kelebek cenneti durumundadır. Yapılan araştırmalara göre ülkemizde yaşayan kelebek sayısı ise 22'si endemik olmak üzere 345 tür olarak belirlenmiştir.

Kelebek türleri bakımından Çoruh Vadisi ve çevresi zengin bir çeşitliliğe sahiptir. Alman bilim adamlarının yaptığı son araştırmalara göre Çoruh Havzası Türkiye'deki kelebek türlerinin üçte ikisini bünyesinde barındırmaktadır. Bu türler arasında son derece önemli türlerin yanısıra sadece bu bölgeye özgü türler de bulunmaktadır. Uzundere İlçesi ve yakın çevresi topoğrafik yapısı, iklim koşulları ve yağış gibi etkenler bölgenin bitki çeşitliliğini artmasını sağlamış, bu durum diğer canlı gruplarının da barınmasına imkan tanımıştır. Kelebek türleri açısından da önem arzeden Uzundere İlçesi ve yakın çevresi kelebekler açısından da önemli türleri barındırmaktadır. Son yıllarda kelebek gözlemciliği konusuna ilgi duyanların giderek artması ve kelebek gözlemciliği turlarındaki yoğun artış sebebiyle Uzundere İlçesi ve yakın çevresini kelebek gözlemciliği faaliyetleri açısından önemli bir değere sahip olmaktadır.

7.1.8. Yaban Hayatı Gözlemciliği

Dünyada önemli oranda rağbet gören yaban hayatı gözlemciliği yaygın olarak daha çok kuş, memeli ve botanik gözlemleri olarak ana ilgi gruplarına ayrılmaktadır. Bunların dışında Av turizmi ve balıkçılık bilinçli ve belli bir eğitime dayanarak, doğaya zarar vermeden yapılan, sadece olgunluğu erişmiş hayvanların avlanması olayıdır. Av turizmi, ancak A Grubu seyahat acentaları aracılığıyla yapılabilmektedir. Ülkemizde de yaban hayatı gözlemcilerinin sayıları son yıllarda hızla artmaktadır. Çoruh Vadisi sahip olduğu canlı türleri ve doğal güzellikleri ile Dünya'da 34 sıcak nokta arasında bulunan Kafkasya Ekolojik Bölgesi içinde yer almaktadır. Çoruh Vadisi içerisinde yer alan Uzundere İlçesi ve yakın çevresi de bu zenginliğin bir bölümünü içerisinde barındırmaktadır. Ayrıca alan, içerdiği, Çengel Boynuzlu Dağ Keçisi (*Rupicapra rupicapra*), Dağ Keçisi (*Capra aegagrus*) (Şekil..), Kurt (*Canis lupus*), Yaban Kedisi (*Felis silvestris*), Vaşak (*Lynx lynx*) popülasyonları ile önemli memeli alanı niteliğindedir. Alan, içerdiği tüm bu özelliklerin bir birleşimi olarak aynı zamanda Önemli Doğa Alanı statüsü taşır.

7.1.9. Trekking

Uzundere İlçesi ve yakın çevresinde çeşitli vadi ve yayla oluşumlarıyla farklı zeminlere sahip, bazen tırmanmayı gerektiren, bazen de sadece sarıçam ormanlarının arasından yürünebilecek, bazen de göl ve şelaleler arasından geçilen pek çok dağ yürüyüşü rotası bulunmaktadır. Kültür ve Turizm Bakanlığı ve UNDP işbirliğinde; Efes Pilsen finansal desteği ile yürütülmekte olan Doğu Anadolu Turizm Geliştirme Projesi kapsamında Uzundere İlçesi ve çevresinde dağ yürüyüşü rotaları çıkartılmıştır. Uzundere İlçesi ve çevresinde bu rotaların büyük çoğunluğu GPS sistemi ile işaretlenip, parkurların özellikleri detaylı bir şekilde ele alınmıştır. İlk olarak rota oluşturabilecek bölgelerin bir ön çalışması yapılarak öncelikle yerel halkla görüşülüp rotalar hakkında fikirlerine de başvurulmuştur. Bu kapsamda Uzundere İlçesi ve yakın çevresinin trekking parkurları açısından sahip olduğu potansiyeli ortaya çıkarma, bölgedeki yerel halkı bu bölgeye gelecek kişilere rehberlik etmeleri konusunda teşvik etme ve bunların yanı sıra var olan turizm potansiyeline farklı bir açıdan bakıp yorum yapabileme imkanı sağlayacaktır.

Uzman ekip ve yerel halktan katılımcılarla birlikte yapılan trekking rota çalışmaları ve değerlendirmeleri sonucu kapsamında Uzundere İlçesi ve yakın çevresi için farklı zorluk derecelerine sahip 8 rota GPS sistemi ile tespit edilmiştir. Bunlar;

- o Cevizli Yaylası
- o Uzunkavak-Yedigöller
- o Sapaca Yaylası
- o Engüzek Kalesi
- o Paisor Yaylası
- o Öskvank Kilisesi
- o Carmis Yaylası
- o Balıklı Köyü

7.1.10. Manzara Seyri

Uzundere İlçesi ve yakın çevresi, çok derin vadi sistemleri ve sarp yapısı ile ziyaretçilerine eşsiz manzaralar sunmaktadır. İnsan faaliyeti çok yoğun olmadığı için doğal zenginliklerini büyük ölçüde korumuş olan Uzundere vadisinde, farklı iklimlerin aynı anda egemen olması, burada yaşayan bitki ve hayvan türlerinin çeşitliliğini arttırdığı gibi, bölgeyi canlılar açısından da son derece özel bir konuma getirir. Bölgede akarsular, mevsimlik şelaleler, kayalık derin vadiler, tepeler, küçük düzlükler ve yüksek dağ zirveleri yalnızca bu coğrafyada görülen bitkilerin ve hayvanların yanısıra çok çeşitli canlı türlerine de elverişli yaşam alanı sağlamaktadır.

Bölgede çeşitli jeolojik zamanlara ait formasyonlar ve çok çeşitli kayalar bulunmaktadır. Çok eski jeolojik zamanlardan kalma okyanus tabanına ait deniz canlılarına ait fosillere bile rastlanabilmektedir. İlçe ve çevresinin geniş lav ve tuf kayalar gibi çoğunlukla volkanik kaynaklı olan jeolojik yapısı, Tortum Şelalesi ve Tortum Gölü, Yıkıklar (Yedigöller), mevsimlik şelaleler, ilginç jeolojik oluşumlar, peribacaları oluşumları, kahverengi, sarı, kırmızı, yeşil renkteki kaya ve toprak parçalarıyla şaşırtıcı manzaralar oluşturur. Ayrıca bölgedeki fauna ve flora çeşitliliği de seyir açısından ayrı bir alternatif oluşturmaktadır.

Uzundere İlçe ve yakın çevresi manzara ve doğal peyzaj görünümüyle ekoturizm ve rekreasyon amaçlı fotoğrafçılık ve manzara seyri faaliyetleri açısından alternatifler ve büyük zenginlikler sunmaktadır. Bölgeye gelen ziyaretçi ve turistler tüm yorgunluklardan kısa sürede sıyrılıp temiz havanın etkisi ve gözü okşayan muhteşem manzaralar ile doğanın keyfini doyasıya yaşamaktadırlar. Şelalelerin muhteşem görüntüsünün yanında çevredeki görsel değeri artıran vadi ve ilginç jeolojik oluşumlar, ilginç peyzaj formları ve bitkilerin sunduğu mevsimsel renk gösterileriyle de zengin görsel peyzajı izleme imkanı sunmaktadır.

7.2. Kültürel Rekreasyonel Kaynaklar

7.2.1. Öşvank Kilisesi ve İnanç Turizmi Potansiyeli

Çoruh Nehri ve kollarının suladığı vadiler, tarih kaynaklarında Tao-Klarjeti adı ile bilinmektedir. 9. yüzyıl başından 11. yüzyılın ilk çeyreğine kadar bölge derebeylik sisteminde, birbirinden bağımsız kent devletleri şeklinde yönetilmiştir. Bu dönemde Gürcü beyleri para ve toprak yardımı ile manastır mimarisini desteklemişler ve bölgede manastır yaşamı canlanmıştır. Uzundere ilçesi ve yakın çevresi inanç turizmine yönelik olarak bölgede çok çeşitli yapılar ve kiliseler mevcuttur. Bu eserler içerisinde en önemlisi Öşvank Kilisesi'dir

Uzundere İlçesi Çamlıyamaç Köyü sınırları içerisinde yer alan Öşvank Kilisesi dünya Hıristiyan Gürcülerince çok büyük önem taşımaktadır. Her yıl yerli turistlerin yanı sıra dünyanın çeşitli ülkelerinden teologlar ve turistler bu kiliseyi ziyarete gelmektedirler. Gürcü Bağrat Devleti döneminde önemli dini eserlerden olan Uzundere İlçesi Çamlıyamaç Köyü'nde yer almaktadır.

Öşkvank Kilisesi'nden günümüze kilise, üç şapel, yemekhane ve el yazmalarının kopya edildiği ve korunduğu kütüphane binası ulaşmıştır. Bölgedeki piskoposluk merkezlerinden biri olan Öşkvank Kilisesi, 11. yüzyılda elyazmalarıyla ünlü önemli bir kültür merkezi olup, bu önemini 15. yüzyıla kadar korur. Öşk Manastır Kilisesi, 19. yüzyılın sonundan 1980 yılına kadar cami işlevi ile kullanılmıştır. 1985 yılında ise TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından tescil edilerek korunması gereken taşınmaz kültür varlıkları arasına alınmıştır.

Öşkvank Kilisesi, üzerindeki yazıtlara göre 963-973 yılları arasında, Gürcü Kralı Kuropalat Adarnese'nin oğulları David ve Prens Bagrat tarafından inşa ettirilmiş ve Vaftizci Yahya (Ioannis Prodromos)'ya adanmıştır. 1022 yılında bölgenin Bizans İmparatorluğu denetimine geçmesinden sonra kilisenin yıkılan kubbesi Bizans İmparatorları 2. Basileos (1025) ve 8. Konstantin (1028) tarafından onartılmıştır. Öşkvank Kilisesi, sonradan eklenen batı bölümü hariç, dıştan 43,80x29,70 m boyutlarındadır. Bu boyutları ile bölgedeki en büyük haç planlı Gürcü kilisesidir.

7.2.2. Engüzek Kalesi

Uzundere İlçe merkezine 3 km mesafedeki Ağcakale (Engüzek Kalesi), Uzundere-Tortum karayolu üzerindeki çayın kıyısından burğu gibi yükselen farklı görünüşlü sarp ve yüksek bir kayalık üzerindedir. Çok iyi korunmuş durumdaki, tipik mimariye sahip küçük kale, Uzundere İlçesi'nin Dikyar Köyü sınırları içerisinde yer almaktadır. Ortaçağda derebeylik şeklinde hüküm süren Türk Beyleri tarafından yaptırıldığı sanılmaktadır. Kalede tarihi şekil ve kitabe bulunmamakta olup, yapının tarihi konusunda kesin bir bilgi mevcut değildir. İç kale surlarının bir kısmı halen ayakta.

Kalenin küçük kapısı doğu, büyük kapısı güney yönünde yer almaktadır. Kale burçlarının en çok kalenin güney bölümünde bulunması tarihi akınların bu yönden geldiğini düşündürmektedir. Kalenin hakim bir noktasında bir kapı yeri ve düşman gözetleme delikleri mevcuttur. Kalenin düşmandan korunması için yüksek burcun üzerinde taş veya ateş dökmek için balkona benzer bir yer ve delikler mevcuttur. Kalenin tabanında toprak altında kalan ev kalıntıları yer yer görünmektedir. Tek bölmeli hamamı kalenin dışında ve dibindeki dere kenarında toprak boyalı harabe durumundadır. Tapınağı, çok yüksek burçları, iç kale surları, gözetleme kulesi, fırını, hamamı, Tortum Çayı'na inen gizli su yolları ve dolambaçlı sokakları ile görülmeye değer bir yerdir. Burada ayrı bir başlık olarak verilmemiş olsa da Uzundere merkezde yer alan Köptek Mağarası'nda turizme kazandırılmak için beklenmektedir.

7.2.3. Akkoyunlu ve Karakoyunlu Mezar Taşları

Uzundere İlçesi ve yakın çevresi 14. ve 15. yüzyıllarda Karakoyunlular ve Akkoyunlular devletlerinin yönetimine geçmiştir. Eski Oğuzlar'ın kollarından olan bu devletler töreleri gereği ünlü kişilerin mezar taşlarını koç-koyun şeklinde yapmaktaydılar. Uzundere İlçesi Altınçanak Köyü'ndeki kilise önünde koç-koyun şeklindeki mezar taşlarından birisinin üzerinde ok, yay, baltalar, testi ve gül; diğerlerinin üzerinde ise orak, boynunda bir gül, maşrapa, testi, güz ve balta resimleri oyma olarak yerleştirilmişlerdir.

7.2.4. Uzundere Evleri

Eski bir Türk yurdu olan farklı tarih, kültür ve medeniyetlerin harmanlandığı, öteden beri meyvecilik ve sebzeçilik yapıldığı Uzundere ilçesinde "Tarihi Ambarlı Eyvanlı Uzundere Evleri" diye nitelendirilen evler vardır. Bu evler günümüzde de bulunmakta olup evler ve ambarlarda el yapım sanatı olan ahşap malzemeler, nakış ve süslemeler bulunmaktadır. Bu evlerden Murat Efendi Mahallesi'inde bulunan evlerden birini 1.Dünya Savaşı'nda Rus ordusu askerleri karargah olarak kullanmışlardır. Ambar bölümü ahşaptan olan bu evlerin bazıları 200-250 yıllık geçmişe sahip olarak bilinmektedir.

7.2.5. Ziyaret Tepe

Uzundere İlçesi'nin Ziyaret Tepe Dağı (2405 m) üzerinde bulunur. Dört Halife devrinde İslam Ordusu'nun bu bölgeleri hristiyan Bizanslılardan almak için yaptığı savaş sırasında Hz.Ömer'in torunu Saad şehit edildiği bilinmektedir. Hz. Ömer'in torunu Saad'ın mezarının bulunduğu Ziyaret Tepe öteden beri yöre halkı tarafından ziyaret edilmektedir. 1940 yılına kadar Ziyaret Tepe'de Oltu, Tortum ve Uzundere ilçelerinin köylüleri buluşarak, cirit ve güreş müsabakaları yapmakta ve kurban kesmekteydiler. Günümüzde ise Uzundere İlçesi Yayla mahallesi halkı burada her yıl kurban kesip ziyaret etmektedirler.

7.2.6. Festivaller

Uzundere ilçesi ve bazı köylerinde geleneksel hale gelen çeşitli festivaller düzenlenmektedir. Bunlardan ilki Uzundere Belediyesi tarafından Cumhuriyetin kurulduğu günden beri her yıl aksatılmadan 29 Ekim tarihinde gerçekleştirilen **Cumhuriyet Karakucak Güreş Festivali'dir.**

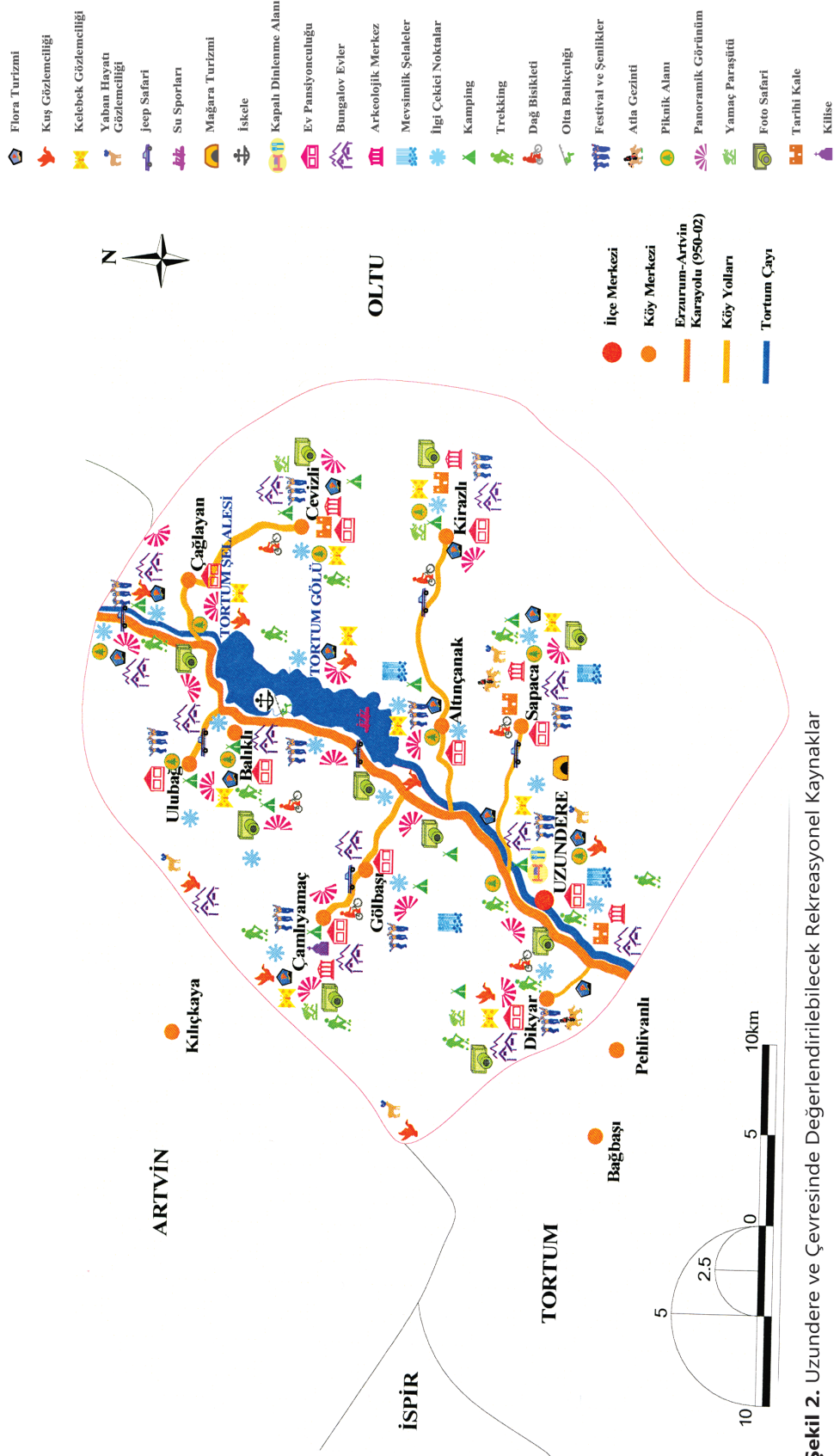
Uzundere Çamlıyamaç Köyü Muhtarlığı tarafından her yıl Eylül ayının 2. haftasında düzenlenen **Armutlu Festivali** yöredeki bir diğer önemli festivaldir. Bu festival suresince yöre halkı tarafından yetiştirilen çeşitli tarım ürünleri arasında yarışmalar yapılmakta ve bir anlamda da yöre halkı hasat mevsiminin bitişini kutlamaktadır. Benzer festivallerden biri de Sapaca Köyü Puşulu Yaylası Festivali'dir. İlki 2007 yılında düzenlenen festival Muhtarlık ve Sapaca Kültür ve Turizm Derneği tarafından organize edilmektedir. **Sapaca Köyü Puşulu Yayla Festivali'**nde güreş, bal ve buzağı yarışmaları düzenlenmekte ve bu kapsamında yörenin yerel lezzetlerinden Çağ Kebabı yapılmaktadır. Yörenin önemli festivallerden biri de Uzundere Kültür Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği tarafından organize edilen **Uluslararası Uzundere Karakucak Güreşleri'dir.**

Türk bayrağını taşıyan gemilere ve Türk vatandaşlarına verilen kabotaj hakkı 1926'dan beri Kabotaj ve Denizcilik Bayramı olarak 1 Temmuz günü kutlanmaktadır. Gelenekselleşen bu bayram birkaç yıldan beri iç sularda da kutlanmaya başlanmıştır. Uzundere ilçesi Tortum Gölü'nde 1 Temmuz 2007 yılında birincisi düzenlenen **Denizcilik ve Kabotaj Bayramı** kutlanmıştır. Uzundere Kaymakamlığı, Uzundere Belediyesi, Türkiye Yelken Federasyonu ve Denizcilik Müsteşarlığı tarafından düzenlenen etkinlik kapsamında Tortum Gölü'nde yelken yarışları düzenlenmiştir. Ayrıca aynı program kapsamında Tortum Gölü Uzunburun Yarımadası'nda karete, güreş gösterileri ve konserler gerçekleştirilmiştir. 9 Mayıs 2008 tarihinde Uzundere ilçesi Tortum Şelalesi'nde **1. Şelale Festivali ve Gençlik Şöleni'nin** ilki düzenlenmiştir.

7.2.7. Piknik Aktiviteleri

Doğa ve çevre bilinci öneminin giderek daha iyi anlaşıldığı günümüzde hızlı kentleşmeyle beraber, betonlaşma, trafik, stres gibi sorunlar, kentli insanın tatil günlerinde kent dışına çıkma ve yeşil doğa içerisinde dinlenme, yorgunluklarından arınma, rahatlama istekleri bir ihtiyaç haline gelmiştir. Uzundere İlçesi ve yakın çevresi vadileri, yaylaları, ormanları, florası ve faunası, üstün peyzaj görüntüleri ile rekreasyonel faaliyetler açısından da önemli bir değere sahiptir. Bol oksijenli serin ve temiz havada sağlıklı yaşam için yürüyüş yapmak, köylerde yaşayan insanlarla kısa bir süre bir arada bulunup paylaşım içerisinde olmak, çadır kurmak, meydan ateşi çevresinde oturup sohbet etmek, yaban hayvanlarını yaşadıkları doğal ortamlarında izlemek, görüntülemek, bitki türlerini incelemek açısından yöre ve çevresi giderek artan bir ilgi görmek, bu gelişmeler piknik aktiviteleri açısından da önemli fırsatlar yaratmaktadır.

Tortum Gölü ve Tortum Şelalesi çevresi, Yıkıklar (Yedigöller), Zuğar Boğazı bölgesi yörenin en başlıca tercih edilen piknik alanları arasında yer almaktadırlar. Ayrıca ilçe merkezi, köyleri ve çevresi piknik etkinlikleri açısından zengin bir potansiyel sunmaktadır. Bu alanlar piknik yapmaya elverişli olduğu kadar doğa gezileri, bisiklet turları, trekking gibi birçok aktivitelere de olanak sağlamaktadır.

8. UZUNDERE'DE TURİZM ARZI VE KURUMSALLAŞMA

8.1. Yatak Arzı ve Ev Pansiyonculuğu

Uzundere ilçe merkezinde halihazırda Öğretmen Evi dışında resmi bir konaklama imkanı bulunmamaktadır. Öğretmen evinin yatak kapasitesi ise 17 kişidir. Diğer taraftan, Uzundere ve çevresinde turistlerin konaklaması için ev pansiyonculuğu ile yörenin kendi kültürünü ön plana çıkararak evlerde turist ve ziyaretçilerin ağırlanması en uygun konaklama seçeneklerinden birisi olarak son yıllarda gündeme gelmiştir. Uzundere ilçesi Uzundere Belediyesi ve Doğu Anadolu Turizmini Geliştirme Projesinin (DATUR) desteği ile ilçe merkezinde bir ev pansiyona dönüştürülmüş ve 5 kişilik yatak kapasitesi oluşturularak ilk misafirlerini Mayıs 2008'de ağırlamıştır. Bu girişim diğer ilçe ve köyleri halkına da örnek teşkil etmesi açısından da oldukça önemli bir atılımdır. Özel sektör girişimi olarak başlayan bu pansiyonlar yöreye yaz sezonunda gelen kökeni Uzundereli olanlar ve ilk kez ziyarete gelenler üzerinde ilgi uyandırmakta ve talep görmektedir. Halihazırda Uzundere'de 5 ev pansiyonu bulunmaktadır. Rıza Pansiyon, Natura Pansiyon, Doğan Pansiyon, Turan Pansiyon, Han Pansiyon, Sapaca Köyünde Sapaca Pansiyon, Ulubağ köyünde Gümüşçü Pansiyon aktif bir biçimde işletilmektedir.

Uzundere ilçesi Ulubağ Köyü ev pansiyonculuğu için uygun bir konum ve potansiyele sahip alanlardan biri olarak değerlendirilmektedir. Diğer taraftan Yıkıklar (Yedi Göller) bölgesi yıl boyunca suya dayalı rekreasyon ve çeşitli ekoturizm faaliyetlerini gerçekleştiren büyük bir ziyaretçi ve turist yoğunluğuna sahiptir. Sapaca Köyü eşsiz doğası, su kaynaklarının bolluğu ve yaylalarıyla ekoturizm amaçlı faaliyetler için elverişli yörelerden biri olarak değerlendirilmekte ve ev pansiyonculuğu için yatırım yapılması beklenmektedir. Sapaca köyünde halihazırda bir ev pansiyonu aktif biçimde işletilmektedir. Bunların dışında Uzundere İlçesi'ne bağlı diğer Altınçanak, Cevizli, Çamlıyamaç, Dikyar ve Kirazlı Köyü de yine aynı şekilde gelen ziyaretçi ve turistlerin günübirlik ya da uzun süreli konaklanma, dinlenme ihtiyaçlarını karşılamak üzere ev pansiyonculuğu için potansiyel oluşturmaktadır.

8.2. Turizm Örgütleri

Uzundere ilçesi ile ilgili olarak turizmin geliştirilmesi için Turizm İl Müdürlüğü destek olmaktadır. Turizm İl Müdürlüğü bölgede üç yıldır turizmin geliştirilmesi için faaliyetler sürdüren Doğu Anadolu Turizmi Geliştirme Projesi (DATUR) için Kültür ve Turizm Bakanlığı Tanıtma Genel Müdürlüğü, Kültür ve Tanıtma Müşavirlikleri ve Ataşelikleri aracılığı büyük fuar organizasyonlarına katılımını kolaylaştırmaktadır.

ETS Tur, Tempo Tur, Jolly Tur, Biyotematur, Macahel Tur, 11 Tur, Sognotur, Tamzaratur bölgeye ilgisi olan ulusal seyahat acenteleridir. Bu acenteler özellikle Tortum şelalesinin aktığı dönemde bölgeye gelmekte ve yerel işletmelerden hizmet almaktadır. Uzundere'ye yapılan tur organizasyonları yörenin turizm potansiyellerini yansıtan ve odak oluşturan Tortum Gölü, Tortum Şelalesi, Öşvank Kilisesi'ne ziyaretçi getirmektedirler. Genellikle Çoruh vadisi olarak gelen turlarda kuş ve kelebek gözlemciliği ve bitki, balık ve av meraklıları Uzundere ve çevresinde de keşifler yapabilmektedirler.

Uzundere ilçesi için turizm etkinliklerinin kamu, yerel yönetim, sivil toplum kuruluşları, üniversite ve ticari kuruluşlar arasında yeterli bir örgütlenme yapılarak gerçekleştirilmesi için henüz yeterli bir sinerji yaratılmış değildir. Doğu Anadolu Turizmi Geliştirme Projesi (DATUR) bu tür bir kurumsal yapıyı ve insan kaynaklarını geliştirme amaçlı birçok çalışmayı organize etmeye üç yıldan beri çalışıyor ve 2010 yılı içerisinde ise Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı (KUDAKA) ilçenin sahip olduğu turizm potansiyellerinden yörenin ve bölgenin diğer bölgelerle rekabet edebilir bir seviyeye gelmesi amacıyla çeşitli projeleri destekliyor olması kurumsallaşmanın da ilk adımları olarak değerlendirilmektedir.

DATUR projesinin girişimleri ile Uzundere'ye tur acentelerinin yanı sıra dağcılık kulübü dernekleri Uzundere-Uzundere Yaylası, Uzundere-Sapaca, Sapaca-Kirazlı, Kirazlı-Cevizli, Cevizli-Ulubağ, Ulubağ-Çamlıyamaç ve Çamlıyamaç-Pehlivanlı arası eski yürüyüş yollarından ve eski ticaret patikalarından yürüyüşler organize etmeye başlamışlardır. Benzer şekilde DATUR, Uzundere Belediyesi, Uzundere Kaymakamlığı, Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi Spor Yüksekokulu, Yusufeli Spor İhtisas Kulübü Derneği ve Doğu Anadolu Dağcılık Kulübü Derneği işbirliğinde ilkbahar aylarında rafting, akarsu ve göl kanosu ile deniz bisikleti organizasyonu gerçekleştirilmiştir.

4 Temmuz 2010 tarihinde Erzurum Kalkınma Vakfı (ER-VAK)'nın Atatürk Üniversitesi, Uzundere Belediyesi ve DATUR Projesi işbirliğinde gerçekleştirdiği 17. Sultanseki Toplantısı'nda "Tortum Şelalesi ve Uzundere Vadisinin Doğal ve Kültürel Zenginlikleri" konusunu ele alarak bölgedeki turizm potansiyelinin ulusal kamuoyuna taşınmasında ve planlama konusundaki aktörlerin dikkatinin çekilmesinde önemli bir misyon üstlenmiştir. Benzer şekilde Çağlayan Bilim Kültür ve Sanat Derneği ve DATUR Projesinin teknik destekleri ile Atatürk Üniversitesi Toplum Gönüllüleri tarafından yürütülen "Tortum Çağlasın: Doğa Canlansın" projesine

ise yine Uzundere Belediyesi, Uzundere Kaymakamlığı ve Uzundere Doğa Gençlik ve Spor Kulübü Derneği (UDOSK) destek vermektedirler. Bu proje Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) koordinasyonunda ve CocaCola sponsorluğunda Hayataartı Gençlik Programı kapsamında Yaşama Dair Vakıf (YADA) tarafından yönetilmektedir. Çağlayan Bilim Kültür Sanat Derneği yine 2010 yılı içerisinde DATUR Projesi, Uzundere Belediyesi, Uzundere Kaymakamlığı, İlçe Emniyet Müdürlüğü, İlçe Jandarma Komutanlığı ve Tortum Meslek Yüksekokulu ile işbirliği yaparak dağ keçileri ve urkekliklerin korunması için farkındalık faaliyetleri yürütülmüş ve ilçe merkezi ve tüm köylerde konuya dikkat çekmek için afişler asılmasını sağlanmıştır.

Yukarıda ifade edilen proje ve faaliyetler Uzundere ilçesinin yerelde belirli bir kalkınma kapasitesine sahip olduğunu ve ulusal ve uluslararası kuruluşlarla işbirliği kurarak turizm sektöründe gelişim için örgütlenebileceğinin işareti olarak değerlendirilebilir.

9.DOĞA KORUMA

Uzundere ilçesi Çoruh havzasının önemli kollarından biri olarak bilinen Tortum çayı ile canlılığını sürdürmekte ve bölge suya dayalı önemli ekosistemleri içerisinde barındırmaktadır. Uzundere ve çevresinin önemli suya dayalı ekosistemleri arasında Tortum ve İspir arasında Mescit Dağları üzerinde Tortum ilçesine bağlı Serdarlı beldesi Uzunkavak yaylasında bulunan Yedigöller, vadi boyunca rastlanan mevsimsel şelaleler, Tortum gölü, Tortum şelalesi ve önemli rekreasyonel alanlardan biri olarak Erzurum halkı tarafından bilinen Yıkıklar (Yedigöller) yer almaktadır. Uzundere'nin de içerisinde bulunduğu Çoruh vadisi bir yandan da 2000 yılında Conservation International tarafından ilan edilen ve yayınlanan dünyadaki 200 önemli ekolojik hassas bölgeden biri olarak değerlendirilen "Kafkasya Ekolojik Bölgesi" nin batısında yer almaktadır. Çoruh vadisi ve dolayısıyla Uzundere vadisi acil olarak korunması ve koruma-kullanma dengesi içerisinde tarım, turizm ve çevre kaynakları bakımından bütüncül yönetilmesi gereken hassas ekosistemler içermektedir. Bu bölge su, orman, doğal bitki örtüsü, kuş ve kelebek çeşitliliği, yaban yaşamı, jeolojik formasyonlar ve kültürel yaşam örnekleri ile çeşitli koruma statüleri altında değerlendirilebilecek potansiyel kaynak değerlerini içermektedir. Türkiye'de milli parklar, doğa koruma alanları, doğa parkları, özel çevre koruma bölgesi, yaban hayatı geliştirme sahaları gibi resmi koruma statüleri bulunmaktadır. Çevre ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar genel Müdürlüğü tarafından tutulan resmi kayıtlara göre Uzundere ilçesi ve yakın çevresinde herhangi bir doğa koruma statüsünde alan bulunmamaktadır. Diğer taraftan 2009 yılı başında Erzurum Valiliği, Uzundere Kaymakamlığı, Atatürk Üniversitesi ve Çağlayan Bilim Kültür Sanat Derneği girişimi ile Uzundere Tortum şelalesinin doğa parkı ilan edilmesi için bir girişimde bulunulmuştur. Bununla beraber Uzundere ve/veya Çoruh vadisi için potansiyel koruma statüsüne kavuşturulması gereken alanlar bulunmaktadır. Bunlar:

- o Milli Park statüsünde: Mescit dağları ile Yusufeli arasındaki bölge "Uzundere Vadisi Milli Parkı"
- o Doğa Parkı statüsünde: "Tortum Şelalesi ve/veya Yıkıklar Doğa Parkı"
- o Doğa Koruma Alanı statüsünde: "Uzundere Sarıçam Ormanları ve Dağ Keçileri Doğa Koruma Alanı"
- o Özel Çevre Koruma Bölgesi statüsünde: Bir bütün olarak "Tortum Gölü Havzası Özel Çevre Koruma Bölgesi" şeklinde değerlendirilmeli ve gelecek nesiller için korunmalıdır.

Türkiye'de resmi bir statü olarak bulunmamakla birlikte jeolojik formasyonların çeşitliliği bölgenin "Tortum Vadisi Jeoparkı" olarak değerlendirilebileceğini ve yine doğal yaşam, tarımsal faaliyetler ve kültürel çeşitliliğin etkileşiminden dolayı da yine başka bir yaklaşım olarak bölgenin Biyosfer Rezervi olarak değerlendirme potansiyeli gerçeğidir.

Uzundere'de bu kadar doğal ve kültürel zenginlik bulunmakla birlikte Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kurulları tarafından alınmış bazı sit kararları turizm sektörü ile ilgili planlama ve yatırım kararlarında önemli etkiler yapmaktadır. Tortum Şelalesi ve Tortum Gölünün bazı bölümlerinin birinci derece doğal sit ve yine diğer bazı bölümlerinin de ikinci derece doğal sit kararlarına tabi olması rekreasyonel çekiciliği bulunan bu bölümlerde mimari ve peyzaj mimarisi uygulamaları ile rekreasyonel tesisler oluşturma ve kırsal turizm yatırımları yapma fikirlerini olumsuz etkileyebilmektedir. Erzurum'da Kültür ve Tabiat Koruma Kurulu tarafından Uzundere ilçesine ait tescil edilmiş doğal ve kültürel varlıklara ait liste Çizelge 3'te verilmiştir.

Çizelge 3. Uzundere İlçesine Ait Tescil Edilmiş Doğal ve Kültürel Varlıklar

Adı	Niteliği	Tescil Eden Kurul	Tarih ve Sayısı
Tortum Gölü	1. Derece Doğal Sit	KTVKK	05.05.2000 / 1010
Tortum Şelalesi (Tortum Gölü ile şelalenin döküldüğü yere kadar olan bölüm 2.Derece ve şelalenin alt kısmı 3. derece Doğal Sit Alanı olarak belirlenmiştir)	2. ve 3. Derece Doğal Sit	KTVKK KBK	22.06.2002 / 1271 11.04.2008 / 889
Cevizli Köyü Cami (Dar Mah.)	Dinsel	KTVKK	28.12.2002 / 1327
Mezarlık	Mezarlık	KTVKK	28.12.2002 / 1327
Engüzekkapı Kalesi	Askeri	KBK	16.07.2007 / 262
Uzundere Mah. (İnçer) Cami	Dinsel	KBK	16.07.2007 / 675
Öşkvank Kilisesi (Manastır)	Dinsel	GEEAYK	09.09.1978 / 1297
Öşkvank Kilisesi (Manastır)	Dinsel	KBK	25.12.2008 / 1159 23.02.2010 / 1597
Kütüphane	İdari	KBK	25.12.2008 / 1156

KTVKK: Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kurulu

KBK: Koruma Bölge Kurulu

GEEAYK : Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu

Tortum Gölü

Fotoğraf: Faris KARAHAN

Tortum Gölü ve Tortum Şelalesi

Fotoğraf: Cüneyt OĞUZTUZUN

B. TURİZM MASTER PLANINA ETKİ EDEN PLANLAMA KARARLARI

1. MERKEZİ YÖNETİM ÜST DÜZEY KARARLARI

Uzundere Turizm Master Planı hazırlık süreci, başta Türkiye'deki sosyal, ekonomik ve fiziki plan kararlarının geliştirilmesinde kilit role sahip Devlet Planlama Teşkilatı tarafından olmak üzere turizm sektörünün gelişimi ile ilişkili olarak merkezi yönetim otoritelerinin hazırladığı plan ve programların değerlendirilmesi ve yerel düzeyde turizmin geliştirilmesine yönelik bir dizi strateji, hedef, program ve projelerin ortaya konmasına yönelik çalışmaları yönlendirmeyi ve bu çıktılarını merkezi yönetim üst düzey kararları ile uyumlu hale getirilmesini amaçlamaktadır. "Uzundere Turizm Master Planı" bu amaca uygun olarak aşağıdaki rapor, plan ve program düzeyindeki kararları dikkate almaktadır. Bunlar:

- o Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013)
- o Turizm Özel İhtisas Komisyonu Raporu (2007-2013)
- o Türkiye Turizm Stratejisi (2023)
- o Türkiye Turizm Stratejisi Eylem Planı (2007-2013)

1.1. DOKUZUNCU KALKINMA PLANI (2007-2013)

2007-2013 dönemini kapsayan **Dokuzuncu Kalkınma Planı**, dünyada ve Türkiye'de değişimin çok boyutlu bir şekilde yaşandığı, rekabetin yoğunlaştığı ve belirsizliklerin arttığı bir döneme rastlamaktadır. Küreselleşmenin her alanda etkili olduğu, bireyler, kurumlar ve uluslar için fırsatların ve risklerin arttığı bu dönemde, Plan Türkiye'nin ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda bütüncül bir yaklaşımla gerçekleştireceği dönüşümleri ortaya koyan temel politika dokümanı olarak Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) tarafından hazırlanmıştır. Bu kapsamda Dokuzuncu Kalkınma Planı, **"İstikrar içinde büyüyen, gelirini daha adil paylaşan, küresel ölçekte rekabet gücüne sahip, bilgi toplumuna dönüşen, AB'ye üyelik için uyum sürecini tamamlamış bir Türkiye"** vizyonu ve Uzun Vadeli Strateji (2001-2023) çerçevesinde hazırlanmıştır.

Dokuzuncu Kalkınma Planı bu vizyona ulaşılırken aşağıdaki temel ilkeleri dikkate almaktadır:

- o Devletin ticari mal ve hizmet üretiminden çekilerek, politika oluşturma, düzenleme ve denetleme işlevlerinin güçlendirilmesi
- o Doğal ve kültürel varlıklar ile çevrenin gelecek nesilleri de dikkate alan bir anlayış içinde korunması
- o Ekonomik, sosyal ve kültürel alanlara bütüncül bir yaklaşım
- o İnsan odaklı bir gelişme ve yönetim anlayışı
- o Kamusal hizmet sunumunda; şeffaflık, hesap verebilirlik, katılımcılık, verimlilik ve vatandaş memnuniyeti
- o Politikalar oluşturulurken kaynak kısıtı göz önünde bulundurularak önceliklendirme,
- o Rekabetçi bir piyasa, etkin bir kamu yönetimi ve demokratik bir sivil toplum gelişme sürecinde birbirini tamamlayan kurumlar olarak işlev
- o Toplumsal diyalog ve katılımcılık güçlendirilerek, toplumsal katkı ve sahiplenmenin sağlanması
- o Toplumsal yapımızın ve bütünlüğümüzün ortak miras ve paylaşılan değerler çerçevesinde güçlendirilmesi
- o Uygulamanın vatandaşa en yakın birimlerce yapılması

Dokuzuncu Kalkınma Planı, ülkemizde son yıllarda yatak kapasitesindeki hızlı artışa ve kaydedilen önemli gelişmelere rağmen tanıtım ve pazarlama konusunda yapısal bir reforma ihtiyaç olduğunu ve turizm eğitiminde henüz mesleki belgelendirme sistemine geçilememiş olmasının hizmet kalitesini olumsuz yönde etkilediğini ortaya koymaktadır.

Dokuzuncu Kalkınma Planı Stratejisi **(1) Rekabet Gücünün Artırılması, (2) İstihdamın Artırılması, (3) Beşeri Gelişme ve Sosyal Dayanışmanın Güçlendirilmesi, (4) Bölgesel Gelişimin Sağlanması ve (5) Kamu Hizmetlerinde Kalite ve Etkinliğin Artırılması** şeklinde tanımlanan ve kategorize edilen ekonomik ve sosyal gelişme eksenlerinde turizm sektörü için aşağıdaki hedeflere ulaşmayı öngörmektedir. Bunlar:

- o Turizm sektörünün, ülkedeki refah ve gelişmişlik dengesizliklerini azaltıcı doğrultuda yönlendirilmesi, turizm potansiyeli olan ancak bugüne kadar yeterince ele alınmamış yörelerde turizm geliştirilerek ekonomik ve sosyal kalkınma sağlanması

o Turizm sektörü ile ilgili tüm yatırımların doğal, tarihsel ve sosyal çevreyi kollayıcı, koruyucu ve geliştirici bir yaklaşım içinde olmasına azami özen gösterilmesi

o Turizm sektöründe yeni kapasite yaratmanın yanı sıra mevcut ürünün niteliğinin yükseltilmesine ağırlık verilmesi, yeni aktörlerin, tanıtım, pazarlama, altyapı, turizm eğitimi ve çevre konularında görevleri ile kamunun turizm sektöründeki rolü yeniden tanımlanması

o Turizmin mevsimlik ve coğrafi dağılımını iyileştirmek ve dış pazarlarda değişen tüketici tercihleri de dikkate alınarak yeni potansiyel alanlar yaratmak amacıyla varış noktası yönetimine ağırlık verilerek golf, kış, dağ, termal, yat, kongre turizmi ve ekoturizm ile ilgili yönlendirme faaliyetlerinin sürdürülmesi

o Türkiye'nin fiyat, hizmet kalitesi ve jeotermal kaynaklar açısından rekabet üstünlüğü göz önüne alınarak, sağlık hizmetleri turizminin desteklenmesi

o Mevcut kapasiteleri, karlılık sağlayacak fiyat ve doluluk oranlarında dolduracak talep yaratılincaya kadar, turizm teşviklerinde pazarlama alanına, hava ulaştırmasına ve toplam kalite iyileştirilmesine öncelik verilmesi

o Turizm hareketlerinin yoğunlaştığı bölgelerde yerel yönetimlerin ve kullanıcıların turizmle ilgili kararlara ve kamu eliyle yapılacak fiziki altyapının finansmanına katılımının sağlanması

o Turizm sektörünün uzun vadeli ve sağlıklı gelişmesini sağlamak üzere Turizm Sektörü Ana Planı hazırlanması, turizm eğitimi ve kalitesinde standardizasyonu, verimlilik ve iş kalitesinin gelişmesini ve istihdam için gerekli beceri düzeylerinin belirlenmesini sağlayacak belgelendirme sisteminin getirilmesi

o AB kırsal kalkınma politikalarına uyum için gerekli kurumsal çerçeve oluşturularak, kırsal kalkınma fonlarının yönetimine ve etkin kullanımına ilişkin idari kapasitenin geliştirilmesi

o Başta il özel idareleri olmak üzere, yerel yönetimler ile birliklerinin kırsal kalkınma konusundaki etkinliğini artırmak için teknik, mali ve kurumsal kapasitelerinin güçlendirilmesi

o Doğal orman ekosistemini; başta yangınlar ve zararlılar olmak üzere çeşitli faktörlere karşı, etkin şekilde korumak; koruma-kullanma dengesi, biyolojik çeşitlilik, gen kaynakları, orman sağlığı, odun dışı ürün ve hizmetler ile ekoturizmin geliştirilmesi gözetilerek, çok amaçlı ve verimli şekilde yönetilmesi

o Kırsal alanda tarım ve tarım dışı ekonomik faaliyetlere yönelik insan kaynaklarının geliştirilmesi

o Kırsal alanda, e-ticaret de kullanılarak, tarım, orman ve gıda ürünlerinin tanıtım ve pazarlanması, turizm ve rekreasyon, el sanatları, tarıma dayalı sanayi ve diğer alternatif üretim faaliyetlerinin geliştirilmesi

o Kırsal kesimin kaynak ihtiyacının giderilmesine yönelik olarak uygun finansman araçlarının geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması

o Kırsal yerleşim planlamasının esas ve kriterleri, kırsal alanın özelliklerine ve kırsal toplumun ihtiyaçlarına göre belirlenecek, plan yapımında gelişmekte olan merkezi yerleşim birimlerine, turizm bölgelerine, koruma alanlarına ve afet riski yüksek yörelere öncelik verilmesi

o Kültür turizminin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması çalışmaları bağlamında, otantik özellikleriyle korunarak turizme açılan yöresel örneklerin çoğaltılmasının desteklenmesi

o Tarım ve turizm başta olmak üzere, çevreye duyarlı sektörlerde ekolojik potansiyel değerlendirilecek, koruma-kullanma dengesi gözetilmesi

o Yerel düzeyde aktörler arası işbirliğini geliştiren, yerel ihtiyaçlara duyarlı kalkınma girişimlerini tabandan tavana yaklaşımla güçlendiren, katılımı ve maliyet paylaşımını esas alan projeler, öncelikle pilot düzeyde uygulamaya konularak, iyi uygulama örneklerinin yaygınlaştırılması şeklinde ortaya konulmaktadır.

1.2. TURİZM ÖZEL İHTİSAS KOMİSYONU RAPORU (2007-2013)

Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) tarafından hazırlanan Dokuzuncu Kalkınma Planı Turizm Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Türkiye turizm sektörünün 2007-2013 yılları arasında uygulanacak ve sonraki dönemlere ilişkin turizm yol haritasını ortaya koymayı hedeflemektedir.

Turizm Özel İhtisas Komisyonu Türk turizm sektörünün vizyonunu *"Akdeniz'in dördüncü büyük destinasyonu olma noktasını aşmış, sürdürülebilirlik ilkesini benimsemiş bir sektör olarak; eğitilmiş nitelikli işgücü ve düzeyi gittikçe yükselen teknik altyapı, tesis ve servisleri ile öncelikle ülke halkının yaşam ortamını iyileştirici, kendi kaynağını yaratabilen, öz denetim yapabilen, rakip varış noktalarıyla yarışabilir, iç verimliliği yüksek bir sektör haline gelecektir"* biçiminde tanımlamaktadır. Turizm Özel İhtisas Komisyonu Raporu'nda 2007-2013

dönemine ilişkin olarak **ana politikalar**;

- o Turizm sektörünün bölgeler arasındaki gelir ve gelişmişlik dengesizliklerinin azaltılması yönünde katkıda bulunması
- o Turizmde sektörel gelişmenin öncelikle yüksek düzeyde nitelik hedefine yönelmesi, nicelik uğruna nitelikten ödün verilmemesi
- o Türk turizminin uluslararası turizm pazarından azami payı alabilmesi amacı ile yeterli talebin yaratılmasının sağlanması şeklinde benimsenmiştir.

Turizm Özel İhtisas Komisyonu ana politikaların aşağıdaki amaçlara ulaşıldığında gerçekleşebileceğini değerlendirmektedir. 2007-2013 dönemine ilişkin olarak **amaçlar**:

- o Doğal sermayeyi koruyan ve sürdürülebilir kılan karşılaştırmalı rekabet üstünlüğüne uygun turizm çeşitlerini ön plana çıkarmak
- o Enformasyon sektörü yerine bilgi sektörü olmak
- o Firma karlılığı ile birlikte ekonomik fayda sağlamak
- o Hizmet zincirinde dengeli getiri oranlarını göz önünde tutmak
- o Kısa dönem yanında uzun dönemi dikkate almak
- o Küreselleşmenin olumsuz etkilerini ortadan kaldırmak için sermaye mülkiyetini korumak
- o Pazarlama kanallarını çeşitlendirmek
- o Sadece kamu kaynaklarını kullanmak yerine yeni kaynaklar yaratma aşamasına geçmek olarak özetlenmektedir.
- o Sunulan hizmetin kalitesini artırmak
- o Ülkeye daha çok turist girişinin sağlanmasının yanı sıra kişi başına düşen geliri artırmak
- o Yabancı turist sayısı ve fon akımını takip etmek
- o Yeni eğilimleri izlemek ve yeni ürünler geliştirmek

Turizm Özel İhtisas Komisyonu ana politikaların ve amaçların başarılması sürecinde ise bazı **stratejik tedbirler** ortaya koymaktadır. Bunlar:

- o Dış tanıtım ve pazarlamada eşgüdüm ve işbirliğinin sağlanması
- o Dış tanıtımlarda, pazarlardaki ve müşteri profilindeki gelişmelerin sürekli izlenmesi ve tanıtma etkinliklerinde değişen koşullara hızla uyum sağlanması
- o Doğal ve tarihi çevrenin korunması
- o İç ve dış talep dengesinin bölgelere ve ürünlere dengeli dağılımının sağlanması
- o Pazarın çeşitlendirilmesi, turizm ürününe, özel turizm pazarlarına hitap edebilecek nitelikler kazandırılması
- o Turizm etkinliklerinin gelişmiş ve yoğun kullanıma konu olan yörelerden diğer alanlara kaydırılması ve tüm yıla yayılması
- o Turizm yatırımlarının çeşitlendirilmesi ve ülke geneline yaygınlaştırılması
- o Turizmin yoğun olarak geliştiği yörelerin yakınlarında yer alan kentlerin altyapı eksikliklerinin giderilmesi
- o Yüksek gelir gruplarının ülkemize çekilmesi ve yıl boyu talep yaratılması
- o Ziyaretçi sayısının ve ziyaretçi başına yapılan harcamanın artırılması

Dokuzuncu Kalkınma Planı Turizm Özel İhtisas Komisyonu turizm sektörünün Sorun Alanlarını ve her sorun alanı için stratejik amaç, eylem ve faaliyet, proje, öneri, yasal ve kurumsal düzenlemeler ile tedbirleri belirlenmiştir. Sorun alanları ve bu sorunların çözümüne ilişkin stratejik amaçlar **Çizelge 4**'te özetlenmiştir.

Çizelge 4. Sorun Alanları ve Stratejik Amaçlar

Sorun Alanı	Stratejik Amaç
Eğitim ve İstihdam	<ul style="list-style-type: none"> o Mesleki standartlara uygun, eğitimli personelin çalışması sağlanmalıdır o Nitelikli ve eğitimli personelin sektörde daha uzun süre çalışması sağlanmalıdır o Turizm sektöründeki personelin nitelikleri yükseltilmelidir o Örgün mesleki eğitimin kalitesi uygulamaya yönelik olarak artırılmalıdır o Turist rehberliği eğitimi standart olmalıdır
Planlama ve Çevre	<ul style="list-style-type: none"> o Çevreye duyarlı planlamada sektörel (turizm, sanayi vb.) yer seçimleri ekolojik ayakizi yöntemi ile belirlenerek turizm kapasitesi ve varış noktaları belirlenmeli, çevre korumaya yönelik önlemler alınmalıdır
Tanıtma ve Pazarlama	<ul style="list-style-type: none"> o Tanıtma ve pazarlama etkinlikleri yeniden yapılmalı ve kamu ağırlıklı yürütülen tanıtma faaliyetleri özerk ve özel sektör ağırlıklı yapılmalıdır
Genel Kalite Düşüklüğü-Ulaşım	<ul style="list-style-type: none"> o Hedeflenen gelir seviyesine ulaşmak için gerekli taşıma ve kullanma kapasitesi oluşturulmalıdır.
Genel Kalite Düşüklüğü-Konaklama	<ul style="list-style-type: none"> o Sektörün kendi yöntem ve sistemi oluşturularak hedeflenen standartların devamı sağlanmalıdır
Genel Kalite Düşüklüğü-Hizmet	<ul style="list-style-type: none"> o Hedeflenen gelir seviyesine ulaşmanın yapısal yatırımlar dışında hizmet desteği ile gerçekleştirilebileceği vurgulanmalıdır
Genel Kalite Düşüklüğü-Hizmet	<ul style="list-style-type: none"> o Çevresel sorunlara duyarlılık artırılmalıdır
Turizmde Yasal ve Örgütsel Düzenlemeler	<ul style="list-style-type: none"> o Bakanlıklararası yetki karmaşasının çözümü için yasal ve örgütsel düzenlemeler yapılmalıdır

1.3. TÜRKİYE TURİZM STRATEJİSİ (2023)

Türkiye Turizm Stratejisi (2023)'ün vizyonu, *"Sürdürülebilir turizm yaklaşımının benimsenerek istihdamın artırılmasında ve bölgesel gelişmede turizmin öncü bir sektör konumuna ulaştırılması ve Türkiye'nin 2023 yılına kadar, uluslararası pazarda turist sayısı ve turizm geliri bakımından ilk beş ülke arasında önemli bir varış noktası ve uluslararası bir marka haline getirilmesinin sağlanması"* şeklinde ifade edilmektedir.

Türkiye Turizm Stratejisi (2023) bu vizyona ulaşılırken aşağıdaki temel ilkeleri dikkate almaktadır:

- o Bölgeler arasındaki gelişme farklılıklarının giderilerek sürdürülebilir kalkınma hedefine katkıda bulunulması
- o Turizmde rekabetin ucuz ürün yerine markalaşan turizm bölgeleri oluşturularak sağlanması,
- o Var olan turizm bölgelerinin sürdürülebilirlik perspektifi içinde yeniden ele alınarak planlanması ve kaliteli yaşanabilir çevreler oluşturulması
- o Turizm gelişiminin hükümetlerin sosyo-ekonomik hedeflerini desteklemesi
- o Turizmin gelişiminin sürdürülebilir çevre politikaları ile desteklenmesi
- o Uluslararası işbirliğinin güçlendirilmesi
- o Sektörel gelişme politikaları ve hedeflerinin genel ulusal gelişme politikaları ve hedefleri ile uyumlu olması,
- o Küresel eğilim taleplerinin izlenmesi ve buna yönelik planlama ve uygulamalar yapılması

- o Turizmin varış noktası odaklı ve çok fonksiyonlu olarak geliştirilmesi
- o Turizmde ürünün çeşitlendirilerek sezonun bütün bir yıla yayılması
- o Sürdürülebilir turizmin tanıtılarak eko-turizm, kırsal turizm ve agro-turizm konularında kamu, özel ve sivil toplum kuruluşlarının bilinçlendirilmesi
- o Yurtiçi ve yurtdışı tanıtım ve pazarlamanın etkin kılınması
- o Yöreyle özgü farklı turizm türlerinin birbirine entegrasyonunu sağlayarak çok çeşitli turizm imkanlarını sağlık, eğitim, v.b. farklı sektörel kullanımlarla bir arada sunulabilen alternatif turizm odaklı (sağlık ve termal, golf, kış sporları, doğa turizmi v.b.) turizm kentlerinin oluşturulması
- o Turist profili odaklı turizm ürünü oluşturulması
- o Nitelikli turist sayısının ve turizm gelirlerinin artırılması
- o Turizmin geri kalmış bölgeler ve özellikle dezavantajlı grupların sosyo-ekonomik konumlarının güçlendirilmesinde bir araç olarak kullanılması
- o Turizmle ilgili altyapı ve ulaşım yatırımlarında özel sektörün etkinliğinin özendirilerek kamunun yükünün hafifletilmesi
- o Turizm sektöründeki karar verme süreçlerinde merkezi-yerel-sivil aktörlerin beraber çalışmasının ve işbirliği içinde olmasının sağlandığı yönetim mekanizmalarının işler kılınması,
- o Turizm planlamasının bütüncül planlama yaklaşımı ile merkezi-yerel yönetimlerin eşgüdümü sağlanarak, yönetsel organizasyonun ve finans olanaklarının birlikte ele alınması
- o Turizm eğitimi ile işgücü kalitesinin artırılması ve sektörde sertifikasyon sisteminin etkin bir şekilde uygulanması
- o Turizmin yoğunlaştığı yerlerde ortaya çıkan altyapı ve çevre sorunlarının yerel yönetimlerin ve özel sektörün de katkılarıyla çözümlenmesi
- o Yöresel mimari değerlerin korunarak turizm hizmetine sunulduğu sıra dışı konaklama ünitelerinin desteklenmesi

Türkiye Turizm Stratejisi (2023) Cumhuriyetin yüzüncü yılında Türk turizm sektörünün yukarıda ifade edilen genel ilkelerine bağlı olarak 15 strateji ortaya koymaktadır. Uzundere Turizm Master Planı'na ışık tutacak bu stratejiler aşağıdaki gibi özetlenebilir.

- o **STRATEJİ 1:** Planlama Stratejisi *"Ekonomik gelişimi destekleyen; fiziksel düzeyde uygulanabilir; toplum yönelimli ve sürdürülebilir turizm ilkesini içeren bir **planlama** yaklaşımının ortaya konması"*
- o **STRATEJİ 2:** Yatırım Stratejisi *"Turizm yatırım projelerini uygulanabilir kılaacak teşvikler ile turizm sektöründe **yatırımların** artırılması"*
- o **STRATEJİ 3:** Örgütlenme Stratejisi *"İyi yönetim ilkesi çerçevesinde ulusal, bölgesel, il ve noktasal düzeyde turizm sektörü ile ilgili kamu, özel sektör kuruluşları ve STK'ların karar verme süreçlerine katılımlarını sağlayacak konseyler bazında **kurumsallaşmaya** gidilmesi"*
- o **STRATEJİ 4:** İç Turizm Stratejisi *"**İç turizmde** toplumun farklı kesimlerine uygun kalite ve fiyatta turistik ürün alternatiflerinin sunulması"*
- o **STRATEJİ 5:** Araştırma Geliştirme Stratejisi *"Turizm sektöründe **AR-GE**'nin kamu, özel sektör ve turizm sektöründeki kuruluşlar arasında öncelikle ele alınması"*
- o **STRATEJİ 6:** Ulaşım ve Altyapı Stratejisi *"Hızla gelişen turizm sektörünün yoğunlaştığı yerleşmelerin **ulaşım ve altyapı** sorunların giderilmesi"*
- o **STRATEJİ 7:** Tanıtım ve Pazarlama Stratejisi *"Ulusal, bölgesel ve yerel ölçekte markalaşmanın hedeflenmesi, ulusal tanıtım ve pazarlamaya ek olarak varış noktası bazında **tanıtım ve pazarlama** faaliyetlerine başlanması"*
- o **STRATEJİ 8: Eğitim** Stratejisi *"Turizm eğitiminin meslek odaklı olması ve ölçülebilir sonuçlar içermesi"*
- o **STRATEJİ 9:** Hizmet Kalitesi Stratejisi *"Turizm sektörünün her bileşeninde **Toplam Kalite Yönetiminin** Etkin Kılınması"*

- o **STRATEJİ 10:** Kentsel Ölçekte Markalaşma Stratejisi *"Zengin kültürel ve doğal değerlere sahip kentlerimizin markalaştırılarak, turistler için bir çekim noktası haline getirilmesi"*
- o **STRATEJİ 11:** Turizm Çeşitlendirilmesi Stratejisi *"Alternatif turizm türlerinden öncelikli olarak sağlık turizmi ve termal turizm, kış turizmi, golf turizmi, deniz turizmi, ekoturizm ve yayla turizmi, kongre ve fuar turizminin geliştirilmesi"*
- o **STRATEJİ 12:** Mevcut Turizm Alanlarının İyileştirileceği Bölgeler Stratejisi *"Kitle turizminin yoğun olarak geliştiği alanların altyapısının öncelikli olarak ele alınarak güçlendirilmesi ve bu bölgelerdeki turizm sezonunun tüm yıla yayılabilesine yönelik düzenlemelerin yapılması"*
- o **STRATEJİ 13:** Turizm Gelişim Bölgeleri Stratejisi *"Varış noktası olarak geliştirilecek ve birden fazla ili kapsayan turizm gelişim bölgelerinde yerel ve bölgesel kalkınmada turizmin güçlü bir araç olarak kullanılması"*
- o **STRATEJİ 14:** Turizm Gelişim Koridorları Stratejisi *"Belli bir güzergâhın doğal ve kültürel dokusunun yenilenerek belli temalara dayalı olarak turizm amacıyla geliştirilmesi"*
- o **STRATEJİ 15:** Turizm Kentleri Stratejisi *"Dünya ile yarışabilen markalaşan turizm yerleşmelerinin planlanması"*
- o **STRATEJİ 16:** Eko-turizm Bölgeleri Stratejisi *"Doğa temelli turizmin planlı gelişimi"*

1.4. TÜRKİYE TURİZM STRATEJİSİ EYLEM PLANI (2007-2013)

Türkiye Turizm Stratejisi Eylem Planı 2007-2013, Türkiye Turizm Stratejisi (2023) belgesinden aldığı referanslarla Planlama, Yatırım, Örgütlenme, İç Turizm, Araştırma Geliştirme, Ulaşım ve Altyapı, Tanıtım ve Pazarlama, Eğitim, Hizmet Kalitesi, Kentsel Ölçekte Markalaşma, Turizm Çeşitlendirilmesi, Mevcut Turizm Alanlarının İyileştirileceği Bölgeler, Turizm Gelişim Bölgeleri, Turizm Gelişim Koridorları, Turizm Kentleri ve Eko-turizm Bölgeleri **stratejilerini gerçekleştirmek amacı ile turizm sektörü ile ilgili eylem planlarını ortaya koymak üzere hazırlanmış ve 2013 yılı sonuna kadar tamamlanması beklenmektedir.** Türkiye Turizm Stratejisi Eylem Planı 2007-2013 içerisinde Uzundere ilçesi ile ilgili doğrudan bir plan, program ya da proje öngörülmemekle birlikte Ulaşım ve Altyapı Stratejisi ile uyumlu "Turizmde Karayolu Ulaşımında Güvenliğin ve Erişim Kapasitesinin Arttırılması" eylemi ile "turizmin çeşitlenmesi ve tüm yurda yayılması" amacına hizmet edecek şekilde (1) Ana Bölünmüş Yol Bağlantıları (Ankara-Kırıkkale-Yozgat-Sivas-Erzincan-Erzurum Hattı) ve (2) Bölünmüş Yol Bağlantıları (Erzurum-Ağrı-Iğdır Bağlantısı ve Erzurum-Kars-Ardahan-Türkgözü Bağlantısı) için fizibilite ve uygulama projelerine öncelik verildiği anlaşılmaktadır.

2. BÖLGESEL PLANLAMA KARARLARI

Uzundere Turizm Master Planı hazırlık sürecinde ikinci aşama ise Uzundere ilçesindeki turizm sektörü ile ilişkili gelişmelere yön verebilecek bölgesel düzeyde sosyal, ekonomik ve fiziki plan kararlarının değerlendirilmesi ve yerel düzeyde turizmin geliştirilmesine yönelik strateji, hedef, program ve projelerin ortaya konmasına yönelik çalışmalarda bölgesel referanslardan yararlanmaktadır. *"Uzundere Turizm Master Planı" bu amaca uygun olarak aşağıdaki rapor, plan ve program düzeyindeki bölgesel ve yerel kararları dikkate almaktadır.* Bunlar:

- o Doğu Anadolu Projesi (DAP)
- o Doğu Anadolu Kalkınma Programı (DAKAP)
- o TRA1 Düzey 2 Bölgesi Erzurum-Erzincan-Bayburt Bölge Planı
- o Cazibe Merkezleri Destekleme Programı
- o Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı Uzundere Raporu
- o Uzundere Stratejik Gelişim Planı

2.1. DOĞU ANADOLU PROJESİ (DAP)

Doğu Anadolu Projesi (DAP), Ağrı, Bingöl, Bitlis, Elazığ, Erzincan, Erzurum, Gümüşhane, Hakkari, Kars, Malatya, Muş, Tunceli, Van, Ardahan, Bayburt ve Iğdır olmak üzere 16 ili kapsamaktadır. Bölgede üç ayrı alt bölge ve alt bölge merkezi ortaya çıkmıştır. Erzurum, Malatya-Elazığ ve Van illeri ile birlikte 3 alt bölgeyi ve bu bölgelerden birinin merkezini oluşturmaktadır.

DAP Ana Planının genel hedefi, bölgenin kendi potansiyellerini harekete geçirecek ortamın yaratılmasını

sağlamak biçiminde ifade edilmekte ve bu hedefe ulaşmak için (1) gelişme sürecinin ilk aşamalarında kaynakların öncelikle bölgenin görece üstünlüğe sahip faaliyet alanlarına ve mekânlarına yönlendirilmesi, çekim merkezleri politikası güdülmesi, gelişmenin zaman içinde bu öncü sektör ve alanlardan diğerlerine yaygınlaştırılması biçiminde geniş bir perspektif içeren **“Mevcut gelişme eğilimleri ile uyumlu bir planlama”** ve (2) **“Bölgedeki mevcut üretim ve hizmet kapasitelerinin daha etkin kullanımını sağlayacak düzenlemelere öncelik verilmesi”** stratejileri ortaya konmaktadır.

DAP Ana Planı bu iki ana stratejiyi hayata geçirmek için dört grup hedef belirlenmiştir. Bu hedefler:

I. Ekonomik Hedefler:

- i) Temel Hedef: Kişi başına geliri ve istihdamı artırmak
- ii) Alt Hedefler:
 - o Bölge dışına göçü azaltmak ve uzun vadede durdurmak
 - o Bölge içindeki sermaye birikimini hızlandırmak, yerel girişimciliği desteklemek ve bölgenin ekonomik potansiyelini harekete geçirmek
 - o Bölge ile ülke ekonomisi arasındaki yapı farkını azaltmak
 - o Bölgenin sürdürülebilir bir ekonomik yapıya kavuşmasını sağlamak
 - o Potansiyel gösteren alanlarda ekonomik yapıyı çeşitlendirmek
 - o Zaman içinde ortaya çıkabilecek ekonomik fırsatların değerlendirilmesini mümkün kılacak alt yapıyı oluşturmak

II. Sosyal Hedefler:

- i) Temel Hedef: Kalkınmayı hızlandıracak aktiviteleri yaygınlaştırmak
- ii) Alt Hedefler:
 - o Bölge dışına göçü azaltmak, göçün neden olduğu sosyal tahribatı asgariye indirmek
 - o Bölge içi gelir farklılıklarını azaltmak
 - o Bölge içinde hizmetlere erişim açısından dengenin sağlanması
 - o Çarpık kentleşmeyi önlemek
 - o Eğitim ve sağlık hizmetleri ile kent alt yapısının kalitesi ve düzeyini yükseltmek
 - o İşgücünün beceri seviyesini yükseltmek
 - o Kadının statüsünü yükseltmek ve kalkınma sürecine entegrasyonunu sağlamak
 - o Kayıt dışılığı azaltmak ve sosyal güvenlik sistemi ile kapsananların sayısını artırmak
 - o Kentsel ve kırsal alanlarda refah düzeyini ve yaşam kalitesini yükseltmek
 - o Mevcut sosyal yapının zaman içinde gelişimini sağlamak
 - o Sosyal yardım ve koruma sistemlerini geliştirmek

III. Çevresel Hedefler:

- i) Temel Hedef: Çevreyi korumak, iyileştirmek ve kalkınmanın sürdürülebilirliğini sağlamak,
- ii) Alt Hedefler:
 - o Biyolojik çeşitliliği korumak
 - o Ormanları korumak ve geliştirmek
 - o Toprak ve su kaynaklarının korunması için meraların onarımını sağlamak, erozyonu önlemek
 - o Yerleşmelerde yaşam kalitesini artırmak

IV. Mekansal Hedefler:

i) Temel Hedef: Alt bölge merkezlerini birer sanayi ve hizmet merkezi olarak geliştirmek ve doğu batı göçünün önünde bir filtre oluşturmak

ii) Alt Hedefler:

o Alt bölgesel merkezlerde fiziki ve sosyal alt yapıyı iyileştirmek

o Alt bölgesel merkezlerde çevre kalitesini yükseltmek

o Alt bölge merkezlerini ekonomik gelişmeyi hızlandırıcı bir olgu olarak değerlendirmek

DAP ayrıca Eğitim ve Sağlık, Tarım, Sanayi, Madencilik, Ulaştırma ve Haberleşme, Enerji, Çevre ve Turizm sektörleri temelinde stratejileri de belirlemiştir. Doğu Anadolu Projesi'nde bölgesel düzeyde turizmin geliştirilmesi için belirlenen stratejiler ise aşağıda özetlenmektedir.

o Bölgenin turizm açısından tanıtımını sağlayacak etkinliklerin düzenlenmesi ve tanıtımda bilinen temaların kullanılması

o Bölgedeki su kaynaklarının turizm etkinlikleri dikkate alınarak geliştirilmeye çalışılması

o Bölgedeki doğal ve yapay göl çevrelerinde turizm ve rekreasyona dönük düzenlemelerin yapılması, avcılığa açılacak su kaynakları ve bu kaynaklarda avlanabilir balık miktarı, uygun avlanma teknikleri ve avlanma sezonlarının belirlenmesi

o Bölgede turizm hareketlerinin havayoluna dayalı turlarla yönlendirilmesi ve turların sundukları turizm türleri açısından farklı, fakat kendi içinde çeşitlilik sağlayan üç alt bölge bazında düzenlenmesi

o Doğal ve kültürel varlıkların korunması ve geliştirilmesi

o Kaliteli hizmet sunumu için her kademede eleman yetiştirilmesine önem verilmesi

o Konaklama tesislerinde çeşitliliğin sağlanması ve özellikle kış sporları merkezlerindeki konaklama tesislerinin, yaz aylarında da kullanımını sağlayacak düzenlemeler yapılması

o Milli Park, Tabiat Parkı, Tabiatı Koruma Alanı, Özel Çevre Koruma Alanı gibi potansiyel alanlar konusunda detaylı araştırmaların yapılması

o Sunulacak turizm türü ve biçimlerinin, turizm hareketlerinin mevsimsel değil, bütün bir yıl içine yayılmasını sağlayacak çeşitlilikte olması

o Tarihi ve kültürel varlıkların korunması ve restorasyonuna önem verilmesi, arkeolojik kazılarda çıkarılan eserlerin sergilendiği ve aynı zamanda bilimsel araştırma, dokümantasyon ve kongre merkezi olarak hizmet verecek Bölge Müzelerinin kurulması

o Turizme yönelik alt yapı yatırımlarının hızlandırılması ve yoğun bir tanıtım kampanyasına girişilmesi

2.2. DOĞU ANADOLU KALKINMA PROGRAMI (DAKAP)

Doğu Anadolu Kalkınma Programı (DAKAP), Doğu Anadolu Bölgesi'nde katılımcı kırsal ve kentsel kalkınma modelleri geliştirmeyi amaçlayan bir Sürdürülebilir. İnsani Gelişme Programı olarak 2001-2006 yılları arasında uygulanmıştır. DAKAP, istihdam ve gelir yaratmaya yönelik eğitim ve beceri geliştirme, kapasite oluşturma ve başta kadınlar ve genç kızlar olmak üzere kırsal nüfusun temel sosyal hizmetlere ulaşmasını sağlamayı amaçlayan teknik işbirliği faaliyetlerini teşvik etmek ve desteklemek suretiyle genel sosyal ve ekonomik kalkınmanın gerçekleştirildiği sürdürülebilir ve katılımcı kalkınma modelleri geliştirmeyi amaçlayan bir dizi projeler ve faaliyetler yürütmüştür.

Program Bölge'de bulunan kamu, sivil toplum ve özel sektör kuruluşları ile tüm yerel halkın, başta Avrupa Birliği (AB) ve Dünya Bankası olmak üzere çeşitli kaynaklardan yararlanma konusundaki kapasitelerini geliştirmelerine de önemli destek sağlamıştır. Hedeflere ulaşmada seçilen yaklaşım, bölgesel eşitsizlikleri bir bütün olarak azaltma amacına yönelik şu üç odak alan içermiştir. Bunlar:

o Tarımda ve geleneksel olmayan sektörlerde verimlilik, yatırım ve istihdam olanaklarının artırılması

o Kırsal toplulukları güçlendirmek için katılımcı yerel yönetişimin teşviki yerel iletişim ağlarının güçlendirilmesi

o Kırsal toplumun temel sosyal hizmetlere ulaşımını geliştirmek için sosyal yapıyı güçlendirmesidir.

DAKAP Programı üç temel alt proje ve çok sayıda kalkınma inisiyatifinden oluşmaktadır. Bunlar:

- o Doğu Anadolu Katılımcı Kırsal Kalkınma Projesi
- o Doğu Anadolu Girişimciliği Destekleme Projesi
- o Doğu Anadolu Turizmini Geliştirme Projesi
- o Diğer Toplumsal Kalkınma İnsiyatifleri

Doğu Anadolu Katılımcı Kırsal Kalkınma Projesi, 2001-2003 yılları arasında Sürdürülebilir Kırsal ve Kentsel Kalkınma Derneği tarafından uygulanmıştır. Bu proje için program kaynaklarından toplam 1,1 milyon ABD Doları harcanmıştır. Projenin hedefleri ise (1) Tarımda ve tarım dışı sektörlerde verimliliğin artırılması ve alternatif gelir kaynaklarının geliştirilmesi, (2) Kırsal alanda, yerel dinamiklerin geliştirilmesine dayanan inisiyatifler ile yatırım ve istihdam olanakları yaratılması ve (3) Katılımcı yönetim ve bölgesel örgütlenmeyi hedef alan inisiyatiflerle beşeri ve sosyal sermayenin güçlendirilmesi olarak belirlenmiştir. Proje bu hedeflere odaklanırken, proje faaliyetlerinin amaçları;

- o Karşılıklı etkileşimi temel alan katılımcı yöntemlerle uygulamalı eğitim ve demonstrasyonlarla hedef toplumda problem çözme kapasiteleri oluşturma ve geliştirme
- o Hükümet tarafından belirlenmiş kalkınma önceliklerinin gerçekleştirilmesi amacıyla yönelik olarak yerel kalkınma sorununun taraflarını oluşturan yerel kamu kuruluşları ile yerel sivil toplum kuruluşları ve topluluk temelli oluşumlar arasında işbirlikleri tesis etme ve bunları somut kalkınma alanlarında geliştirilmiş projeler ile güçlendirme
- o Yerelde mevcut potansiyelin kalkınmanın paydaşları ile birlikte belirlenmesi, mevcut olanakların daha yüksek katma değer yaratacak şekilde değerlendirilmesi ve geleneksel tarım dışındaki alternatif geçim alanlarında üretim faaliyetlerini geliştirmeye yönelik "katılımcı" ve "sürdürülebilir" projeler geliştirilmesi şeklinde ortaya konulmuştur.

Bu hedefler ve amaçları gerçekleştirmeye yönelik proje faaliyetleri, yerel toplumda kalkınma kapasiteleri geliştirmeye yönelik örgütlenme, eğitim, öğretim ve demonstrasyonları şeklinde sınıflandırılabilir.

Doğu Anadolu Girişimciliği Destekleme Projesi girişimcilik eğitimi, danışmanlık ve rehberlik hizmetleri yoluyla, Doğu Anadolu'da ticaret ve yatırıma destek sağlamayı amaçlamıştır. Proje 2003 Erzurum'da başlatılmış ve daha sonra Erzincan ve Bayburt İllerini de kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Proje, girişimciliği desteklemek amacıyla, Erzurum ve Bayburt'ta birer "Girişimci Destekleme Merkezi"nin kurulması ile hizmete geçmiştir. Bu iki merkez (1) Şirket ve işletme geliştirme hizmetleri sağlamak ve küçük ve orta ölçekli işletmelere (KOBİ) yönetim destek hizmetleri vermek, (2) Yerel girişimcileri yeni yatırım fikirleri konusunda bilgilendirmek ve yol göstermek, (3) Atatürk Üniversitesi, Sivil Toplum Kuruluşları ve Yerel Yönetim Otoriteleri ile işbirlikleri tesis etmek ve (4) Potansiyel kadın girişimcileri teşvik etmek ve kendi işlerini kurmalarında yol göstermek hizmetlerini vermiştir.

Doğu Anadolu Turizmini Geliştirme Projesi DAKAP programı kapsamında, 2003 yılı sonunda başlatılmıştır. Projenin ana teması kırsal turizm olarak belirlenmiş ve pilot alan olarak Çoruh Nehri Havzası'nın Erzurum'un İspir ve Artvin'in Yusufeli İlçeleri sınırları içinde kalan bölümü seçilmiştir.

Projenin temel hedefi, İspir ve Yusufeli ilçeleri ve bağlı köylerinin kırsal turizm için bir varış noktası haline getirilmesi çabalarına destek vermektir. Bu hedefe uygun olarak, projenin genel amacı DAKAP' ın "bölge kalkınma çabalarına katkıda bulunma" misyonunu turizm alanına taşımak ve bu çerçevede Çoruh Vadisi'ndeki doğal ve kültürel zenginliklerin turizm amaçlı kullanımını sağlayacak katılımcı ve sürdürülebilir bir model geliştirmektir. Bu genel amaca bağlı kalarak projenin ayrıntılı amaçları ise;

- o İnsan temelli, sürdürülebilir ve toplumun dezavantajlı kesimlerinin yararını gözetilen bir kırsal turizm kalkınma modeli geliştirmek
- o Bölge de turizm kalkınmasını, katılımcılık ve yönetim ilkeleri doğrultusunda taşıyacak yapıların geliştirilmesini desteklemek
- o İstihdam artırma yanında, hizmet kalitesini iyileştiren, katma değer artırıcı, çevreye saygılı ve yenilikçi turizm odaklı girişimleri desteklemek
- o Turizm potansiyelini belirleme, turistik ürün geliştirme ve pazarlama alanlarında temel çalışmalar yapmak şeklinde açıklanmaktadır.

Doğu Anadolu Turizmini Geliştirme Projesi, **“Proje Döngü Yönetimi Eğitimleri ve Proje Hazırlama Danışmanlığı”** faaliyeti altında

- o Yerel STK ve belediyelere AB Düzey 2 Bölgeleri Hibe Programına proje hazırlanması için destek
- o Yerel STK'lara AB /Sağlık Bakanlığı Üreme Sağlığı Programına proje hazırlanması için destek
- o Bakü-Tiflis-Ceyhan (BTC) Küçük Yatırım Fonu'na (KYF) proje hazırlanması için yerel STK'lara destek
- o AB ve Dünya Bankası Programlarına proje hazırlama konusunda proje bölgesindeki kamu görevlileri, STK temsilcileri ve sektörden kişilere yönelik olmak üzere, Proje Döngü Yönetimi eğitimi ve proje fikri geliştirenlere teknik danışmanlık hizmeti verilmiştir.

“Temel ve ileri mesleki eğitim” faaliyeti kapsamında ise Doğu Anadolu Turizmini Geliştirme Projesi, proje alanındaki gençlerin ve sektörel ilgili kişilerin kırsal turizm ve doğa sporları alanında bilgi ve beceri düzeylerini geliştirmek üzere, çok sayıda eğitim ve uygulamalar gerçekleştirilmiştir. Bu faaliyetlerin bir kısmı doğa, çevre ve kültür konusunda farkındalık ve kapasite geliştirme bir kısmı da “turizm ürünü geliştirme” amaçlı olarak uygulanmıştır. Bu faaliyetler arasında (1) Yürüyüş Yolları Geliştirme Eğitimi, (2) Rafting Eğitimi, (3) Turizm İngilizcesi Eğitimi, (4) Kat Hizmetleri ve Yiyecek-İçecek Eğitimi, (5) Hijyen, (6) İngilizce İletişim Becerileri Semineri, (7) Turizm ve Doğal ve Kültürel Değerlerin Korunması Semineri, (8) “Katılımcılık ve Bölgesel bir Marka Yaratmak” konulu eğitim, (9) Çoruh Vadisi Kuşları Semineri, (10) Evsel Atıkların Geri Kazanımı Semineri, (11) “Temiz Çoruh” Kampanyası ve (12) Eko-turizm Semineri bulunmaktadır.

“Paydaşlar ve toplum önderlerine eğitim gezileri” faaliyeti kapsamında ise Kapadokya ve Çıralı Eğitim Gezisi düzenlenmiştir.

Doğu Anadolu Turizmini Geliştirme Projesi'nin **“Ürün Geliştirme”** faaliyeti altında ise bölgenin turizm zenginliklerinin ayrıntılı bir envanterini çıkarma ve bunların pazarlanmasına yönelik bağlantıları kurma ve yanısıra çeşitli demonstrasyon projelerinin hayata geçirilmesini amaçlanmıştır. Bunlar; *“Bölge turistik değerleri hakkında veri toplama, envanter oluşturma”* başlığı altında (1) Sırakonaklar Tarihi Evler Mimari Envanteri, (2) Kuş Envanteri, (3) Gürcü Kiliseleri Envanteri, (4) Jeoloji Envanteri, (5) Botanik Envanteri hazırlanmıştır.

“Pazar araştırması ve Tur Operatörleri ile çalışma” kapsamında ise Coğrafi Bilgi Sistemleri Eğitimi verilmiş ve Turizm Profesyonelleri ile Çalıştay düzenlenmiştir. Son olarak *“Demonstrasyon projeleri”* başlığı altında (1) Çoruh Vadisi Çöp Geri Kazanım Ön Çalışması, (2) İspir Belediyesi Turizm Eğitim Merkezi Oluşturma ve (3) Ağaç Ambar-Ev Konulu Mimari çalışma ve Uygulama gerçekleştirilmiştir.

Projenin **“Tanıtım”** faaliyetleri kapsamında bölgenin ulusal ve uluslar arası alanda tanıtılmasına yönelik olarak;

- o Yusufeli ilçesinde “Aros Festivali”ne destek
- o “Nehir Kano Şampiyonası”na destek
- o “<http://www.choruh.com> ve <http://www.datur.com>” internet ve web sitesi oluşturma
- o Broşür ve poster gibi basılı tanıtım malzemelerinin hazırlanması ve dağıtımı
- o “Botanik”, “Jeoloji” ve “Gürcü Kiliseleri” kitapçıklarının hazırlanması
- o Yurt dışı turizm fuarlarına katılım sağlanmıştır.

“Örgütlenme ve sosyal çalışma” kapsamlı faaliyetlerde ise;

- Katılım, sürdürülebilirlik, cinsiyetler arası denge ve yönetim semineri
- Örgütlenme, Sürdürülebilirlik ve Katılımcılık Çalıştayı düzenlenmiştir.

Doğu Anadolu Kalkınma Programı (DAKAP), bölgesel kalkınma konusunda birçok projenin uygulanması için altyapı oluşturmuş ve hâlihazırda yürütülmekte olan kalkınma projelerine ve programlarına dokuman, bilgi, alt yapı ve uzman desteği sağlamaktadır. Bu projelerden biri de Uzundere ilçesi merkezli olarak Çoruh vadisinde Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP), Kültür ve Turizm Bakanlığı koordinasyonunda ve Efes Pilsen sponsorluğunda uygulanmakta olan Doğu Anadolu Turizm Geliştirme Projesi (DATUR)'dir.

2.3. TRA1 DÜZEY 2 BÖLGESİ ERZURUM-ERZİNCAN-BAYBURT BÖLGE PLANI

TRA1 Düzey 2 Bölgesi Erzurum-Erzincan-Bayburt Bölge Planı, 22 Kasım 2008 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan 10 Kasım 2008 tarih ve 2008/14306 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulan Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı (KUDAKA) tarafından hazırlanmıştır. KUDAKA, bölge planının vizyonunu “Anadolu’nun zirvesinde, bilgi, teknik ve sosyal altyapısını geliştirmiş; sahip olduğu üstün teknoloji düzeyi, sosyal sermayesi ve yenilikçilik kapasitesinin yanı sıra, doğal yapısı ve sermaye birikimleriyle yatırımları cezbeden bir bölge olmak” ve misyonunu ise “Bölge planı ile tespit edilen öncelikler doğrultusunda 2013 yılına kadar TRA1 Düzey 2 Bölgesinde Tarım, Turizm ve Sanayi sektörlerindeki potansiyelini harekete geçirmek suretiyle bölgenin sosyo-ekonomik kalkınmışlık göstergelerinde ulusal artış ortalamasının üzerinde bir gelişme sağlamak” olarak ortaya koymaktadır.

KUDAKA bu amaçlara ulaşmak için, 2005 yılında UNDP, DPT, Yıldız Teknik Üniversitesi ve Atatürk Üniversitesi tarafından koordine edilen Doğu Anadolu Kalkınma Programı (DAKAP) döneminde hazırlanan Erzurum-Erzincan-Bayburt Bölgesel Gelişme Planının da önerileri doğrultusunda, TRA1 Düzey 2 Bölgesi Bölge Planı’nda bölge kalkınmasına yönelik olarak 5 temel strateji benimsenmiştir. Bunlar;

- o Bilgi altyapısının geliştirilmesi
- o Sosyal altyapının geliştirilmesi
- o Teknik altyapının geliştirilmesi
- o Sermaye birikiminin ve doğrudan yatırımın sağlanması
- o Bilgi düzeyinin ve teknolojik altyapının geliştirilmesi olarak belirlenmiştir.

Bu çerçevede tarım, turizm ve sanayi olmak üzere 3 temel sektördeki öncelikler belirlenmiş ve bu öncelikleri gerçekleştirmeye yönelik projelerin Teknik Destek, Doğrudan Faaliyet Desteği, GÜDÜMLÜ Proje Desteği ve Mali Destek Programları desteklenmesi öngörülmüştür. TRA1 Düzey 2 Bölgesi Bölge Planı’nda turizm sektörü ile ilişkili öncelikler KUDAKA tarafından aşağıdaki gibi belirlenmiştir.

Öncelik 1 “Bölgede turizmin geliştirilmesi ve bu konuda yeni imkânların sağlanması açısından bilgi altyapısının oluşturulması, var olanların güncellenmesi ve geliştirilmesi”. Bu stratejiye ulaşılması için

- o Turizm faaliyetlerinin temelini oluşturan doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımını temin etmek için taşıma kapasitelerinin ve kullanım alanlarının belirlenmesi
- o Kaynak envanterlerinin çıkarılması ve kayıt altına alınması
- o Doğal kaynak değerlerinin dağılım haritalarının oluşturulması ve görsel hale getirilmesi
- o Turizm değerlerine ilişkin tanıtıcı basılı ve dijital rehberlerin ve web sayfalarının hazırlanması
- o Turizm değerlerinin turizmin hizmetine sunulacak ürünler haline getirilmesi
- o TRA1 Bölgesinin turizme kaynak değer teşkil edebilecek potansiyellerinin ve mevcut çekim merkezlerinin kayıt altına alınmasında ve dağılımlarının belirlenmesinde Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS)’nden yararlanılması
- o TRA1 Bölgesinde unutulmaya yüz tutmuş kültürel değerlerin korunması ve tanıtımına yönelik envanterlerinin oluşturulması ve bu bağlamda, henüz alan kullanım tipleri ile flora ve fauna varlığı bütünüyle tespit edilmemiş Kop Dağı, Çoruh ve Karasu Havzalarının bölge içinde kalan kısımlarının turizme kaynak değer teşkil edecek şekilde envanterlerinin çıkarılması
- o TRA1 Bölgesinin kültürel varlığının kayıt altına alınması ve tanıtılması amacıyla el sanatlarını destekleyecek bilgi birikimi ve envanterlerin oluşturulması ve el sanatlarına ilişkin rehberler, broşürler ve kitapların hazırlanması ve kültür miraslarının tanıtımı için envanter çalışmalarına destek olunması gerekmektedir.

Öncelik 2 “Bölgede toplumun turizme katılımını sağlamak ve sektörün ihtiyacını karşılayacak yerel işgücünü oluşturmak amacıyla sosyal altyapının geliştirilmesi”. Bu stratejiye ulaşılması için

- o Turizmin bir sektör olarak gelişebilmesi için toplumda turizmin TRA1 Bölgesinin uzun vadeli gelişiminde önemli olduğu ve turizmden de gelir elde edilebileceği bilincinin yerleştirilmesi
- o Turizm sektörüne yönelik stratejik planlamalarda toplumun her kesiminden katılımın ve işbirliğinin sağlanması ve bu amaçla bölge halkının turizme ilgisinin, olumlu ve katılımcı yaklaşımının sağlanması

- o TRA1 Bölgesi halkının turizme yönelik yeni yatırım programlarından haberdar edilmesi ve turizme yönelik bilincin geliştirilmesi faaliyetlerine öncelik verilmesi
 - o TRA1 Bölgesinin güçlü kış ve doğa sporları potansiyellerinin benimsemesi için özellikle çocuklara yönelik bilinçlendirme ve farkındalık faaliyetlerine ağırlık verilmesi
 - o Turizm sektörüne ilişkin çeşitli düzeylerdeki personel ihtiyacının belirlenmesi ve bu ihtiyacın karşılanması için gerekli eğitim ve öğretim planlamasının yapılması
 - o Turizm sektöründe istihdam edilecek personelin gelişmiş turistik bölgelerde eğitim gezilerine katılımları; bilgisayar, yabancı dil ve internet vb. konularda eğitilmeleri yoluyla niteliklerinin artırılması
 - o Turistik ürün haline getirilmiş el sanatları çeşidini arttırmak amacıyla kursların ve atölyelerin açılması
 - o Kış sporları, su sporları, doğa yürüyüşleri vb. alanlarda TRA1 Bölgesi halkını bilinçlendirici kursların ve etkinliklerin yapılması
 - o Kış ve doğa sporları potansiyelinin yoğun olduğu alanlarda yerel rehberlerin yetiştirilmesi
 - o TRA1 Bölgesinde iş gücüne katılmayan kadınların turizm sektöründe istihdam oranının ve turizmdeki işletmeciler kadın sayısının artırılması
 - o Turizm hizmet kalitesinin artırılması
 - o 2011 UNIVERSIADE Kış Oyunları için oluşturulan altyapı tesislerinden oyunlar sonrasında da faydalanılması için bölge halkının bilinçlendirme ve farkındalık faaliyetlerine ağırlık verilmesi ve yine bu tesislerin uluslararası organizasyonlara ev sahipliği etmesi açısından tanıtım ve organizasyon çalışmalarının yapılması
 - o Kırsal turizm potansiyelinin yoğun olduğu bölgelerde ev pansiyonculuğu gibi alternatif konaklama hizmetleri konusunda bilinçlendirme eğitimlerinin verilmesi
 - o Dünyada, TRA1 Bölgesine benzer özellik gösteren alanlarda uygulanan başarılı örneklerin yerinde görülmesi ve bölge için uyarlanması amacıyla bilgi görgü artırma faaliyetlerinin desteklenmesi gerekmektedir.
- Öncelik 3** *“Turizm ile gelişmeyi ve canlanmayı desteklemek ve rekabeti artırmak için gerekli altyapı bağlantılarının kurulması amacıyla teknik alt yapının oluşturulması”*. Bu stratejiye ulaşılması için
- o TRA1 Bölgesinde turizmin güçlü bir sektör haline gelebilmesi için öncelikle ulaşım ve konaklama altyapısının güçlendirilmesi
 - o TRA1 Bölgesinin etkin biçimde tanıtımının ve sektörel bağlantılarının yapılmasına bağlı olarak, çekim merkezlerini bölge dışına ve bölge içinde birbirlerine bağlayan yeni yolların açılması ve mevcutların güçlendirilmesi
 - o Tarihi olarak Turan yolu, İpekyolu ve Baharat yolu üzerinde bulunan TRA1 Bölgesinin kuzeyinde yer alan Trabzon limanına ve Karadeniz bölgesine açılan Erzurum-Bayburt-Of-Çaykara-Uzungöl güzergâhı (Soğanlı Dağı mevki), Erzurum-İspir-Ovit Dağı Geçidi-İkizdere-Rize ve Erzurum-Kop Dağı-Zigana geçidi-Trabzon karayolları ile potansiyeli yüksek tur güzergâhlarına bağlanması
 - o TRA1 Bölgesinde turizm açısından potansiyeli ve çekiciliği olan Palandöken Kayak Merkezi, Ekşisu Mesire Alanı, Girlevik ve Tortum Şelaleleri, Bayburt Kalesi, Çımağıl Mağarası ve Aydıntepe Yeraltı kalesi gibi alanlarda altyapı çalışmaları ve peyzaj planlamalarının yapılması
 - o Kent merkezlerinde yer alan önemli tarihi alanların da çevre düzenlemelerinin yapılması ve turizmin hizmetine sunulması
 - o Kent merkezlerini çekici ve güzel kılabilecek sokak sağlıklılaştırma ve dönüşüm çalışmalarının planlanması ve uygulanması
 - o Orta ve uzun vadede kentsel tasarım çalışmaları ile kentlerdeki kültürel mirasın öne çıkarılması ve sergilenmesi
 - o Kent ve ilçe merkezleri çevresinde günübirlik rekreasyonel turizme yönelik altyapıların oluşturulması ve bu amaçla TRA1 Bölgesinde günübirlik rekreasyon aktivitelerinin yapılabileceği tesislerin bakımı, güzelleştirilmesi, sayıca çoğaltılması, fonksiyon ve estetik olarak zenginleştirilmesi
 - o TRA1 Bölgesinin ortak kültürü olan cirit ve atlı doğa yürüyüşü gibi faaliyetlere olanak sağlayabilecek alanların geliştirilmesi

- o Turizmde rekabet edilebilirlik şartlarında dünyada yaygın hale gelen kar garantili kış turizmi için yapılabilecek faaliyetlerin araştırılması ve alt yapının geliştirilmesi
- o TRA1 Bölgesinin potansiyeli yüksek kuş gözlemciliği ve doğa sporları turizmi gibi alternatif turizm tiplerine yönelik alt yapıların oluşturulması
- o Sağlık turizmi açısından bölge için önemli olan kaplıcaların mevcut alt yapılarının geliştirilmesi ve tesislerin daha çekici kılınması için peyzaj planları ve tasarım projelerinin hazırlanması
- o TRA1 Bölgesinde turizme doğrudan kaynak değer teşkil eden doğal, tarihi ve kültürel varlıkların korunması, tahrip olanların ve bozulanların restore, iyileştirme ve mimari ve peyzaj düzenleme işlerinin yapılması gerekmektedir.

Öncelik 4 *“Bölgede turizm sektöründe yer alan işletmelerin sayısının, kalitesinin, yerel halkın turizm gelirlerindeki payının artırılması ve bölgenin turizm zenginliğinin ulusal ve uluslararası düzeyde tanıtılması ve pazarlanması yoluyla bölgede turizm ile beraber diğer sektörlerde de sermaye birikiminin sağlanması”.* Bu stratejiye ulaşılması için

- o TRA1 Bölgesinde, sahip olunan turizm potansiyeline yönelik küçük ve orta ölçekli yeni turizm işletmelerinin kurulması ve mevcut işletmelerin standartlarının yükseltilmesi
- o TRA1 Bölgesinde dernekler ve kulüpler eliyle amatör düzeyde yürütülen turizm faaliyetlerinin bu kuruluşların şirketleşmeleri yoluyla sektör oluşturulması
- o Kent merkezlerinde turizm faaliyetlerini tanıtan, turisti bu faaliyetlere yönlendiren ve danışmanlık hizmetleri sunan merkezlerin oluşturulması
- o TRA1 Bölgesinin tanıtımının ayrıca ulusal ve uluslararası fuarlar yoluyla yapılması ve UNIVERSIADDE tipi büyük ölçekli organizasyonların düzenlenmesi
- o Bölgesel ve ulusal ölçekli mevcut festival ve organizasyonlar (Palandöken Kar Festivali, Allahuekber Dağları Yürüyüşü, Bayburt Dedekorkut Festivali, Erzincan Kemaliye Doğa Sporları Şenliği ve Esence Dağcılık Şenliği gibi) desteklenmesi ve tanıtımları
- o Dünyada yalnızca bölgeye özgü olan değerlerin (Hınıs Kanyonları, Tortum Şelalesi, Narman Peribacaları, Kemaliye Evleri, Aydıntepe Yeraltı Kalesi, Baksı Müzesi vb.) tanıtımlarına öncelik verilmesi
- o TRA1 Bölgesine gelen turist sayısının artırılması için; turizm potansiyelini sergileyecek alternatif tur güzergâhlarının oluşturulmasıyla tur operatörlerinin bölgeye ilgilerinin çekilmesi
- o TRA1 Bölgesinin yakın ve uluslararası alternatif turizm pazarlarında (Rusya, İran, Ukrayna vb.) da tanıtılması
- o Yakın ve turizm potansiyeli yüksek diğer bölgelerle ortak turların planlanması, turizm rotalarının belirlenmesi ve bu amaçla diğer paydaşlarla işbirliği sağlanması
- o Tabyaların ve savaş tarihine ait alanların öne çıkarılması, snowboard festivallerinin ve ilgi çekici su sporları çeşitlerinin yaptırılması, çim kayağı, golf turizmi, hemşeri turizmi ve cirit sporunun Orta Asya’ya açılması
- o Alternatif konaklama ve günübirlik hizmet tesislerinin kurulması ve mevcut tesislerin kapasitelerinin geliştirilmesi
- o Doğa sporları ve kırsal turizm potansiyelinin yüksek olduğu alanlarda, ev pansiyonculuğu, günübirlik tesis işletmeciliği, ahşap ev ve çadır işletmeciliği gibi alternatif konaklama imkânlarının oluşturulması
- o Özgün sivil mimari örneği evlerin (Bayburt taş evler, Erzurum ve Kemaliye evleri gibi) yenilenmesi ve turizme kazandırılması
- o TRA1 Düzey 2 Bölgesinde, turizm sektörünün gelişmesine paralel olarak turizmi destekleyen hizmetler sektörünün de kapasite ve hizmet kalitesinin geliştirilmesi
- o Turizmi destekleyici yerel hizmet sektörünün geliştirilmesi kapsamında; yiyecek ve içecek hizmeti veren tesislerin, eğlence mekânlarının, yerel gastronomik tat ve geleneksel ürünler ile hediye eşyaların pazarlandığı merkezlerin, otantik tarihi mekânların oluşturulması ve mevcut tesislerin hizmet kalitesinin artırılmasına yönelik faaliyetlerin yapılması
- o Alışveriş turizminin geliştirilmesi için, kent içinde alışveriş merkezlerine ve geleneksel mimaride sunulmuş pazar alanlarına, bu konuda yapılacak araştırma ve uygulama faaliyetlerine yönelik desteklerin sağlanması

- o Yerel ve geleneksel el sanatları ürünlerinin pazarlanabilir ticari ürünler haline getirilmesi
- o Geleneksel el sanatlarıyla oluşturulmuş bölgeye özgü ve marka niteliğinde turistik ürünlerin yapılması ve üretilen bu ürünlerin pazarlanması
- o Geleneksel ürün imal eden atölyelerin kurulması, mevcut yerel ve özgün üretim yapan işletme sayısının ve standartlarının artırılması, yöreye özgün yerel ürünlerin (ehram, Oltu taşı, Bayburt taşı, bakır işlemeciliği vb.) ve kültürel mirasa ilişkin objelerin turistik ürün haline getirilmesi
- o Özgün yerel ürünlerin üretimi ve pazarlanması faaliyetlerinin desteklenmesiyle yerel ürünlerin ulusal ve uluslararası pazarda pay sahibi olması ve bölgenin etkin tanıtımının yapılması
- o TRA1 Bölgesinde turizm potansiyelinin etkin kullanılması için sezonluk turizm faaliyetlerinin tüm yıla yayılması
- o TRA1 Bölgesinde yer alan kış turizmi merkezlerinin kongre ve seminer turizmine, sağlık turizmine ve sporculara yönelik kamp turizmine hizmet edecek biçimde yapılandırılması gerekmektedir.

Öncelik 5 “Bölgenin turizm sektöründeki bilgi ve teknoloji düzeyinin yükseltilmesi”. Bu stratejiye ulaşılması için

- o TRA1 Bölgesinin etkin tanıtımının sağlanması için dünya çapındaki turizm merkezleri ile bilgi ağının kurulmasına yönelik bilgi teknolojileri altyapısının ve web hizmetlerinin geliştirilmesi
- o Turizm işletmelerinin piyasa fırsatlarını değerlendirmesi, pazara ilişkin bilgi edinilmesi ve rekabet edebilirliğin artırılması amacıyla turizm işletmelerinde ve turizm sektörünü destekleyen yan sektörlerde teknoloji kullanımının yaygınlaştırılması ve bu amaçla eğitimlerin desteklenmesi gerekmektedir.

2.4. CAZİBE MERKEZLERİ DESTEKLEME PROGRAMI

2007-2013 dönemini kapsayan Dokuzuncu Kalkınma Planı’nda “Cazibe Merkezleri Programı” ndan bahsedilmektedir. Bu doğrultuda, Devlet DPT tarafından hazırlıkları ve Diyarbakır’da Pilot Uygulaması sürdürülen cazibe merkezlerini destekleme programında, “büyüme kutupları teorisi” yenilikçi bir yaklaşımla ele alınmaktadır.

Cazibe Merkezlerini Destekleme Programı’nın temel amacı doğrultusunda aşağıdaki öncelik alanları belirlenmiştir:

- o Potansiyelleri ve lokomotif sektörleri kullanarak bölgelerin ulusal ekonomiye katkısını artırmak
- o Cazibe merkezlerinin fiziki ve sosyal altyapısını iyileştirmek
- o Cazibe merkezlerinin erişilebilirliğini iyileştirmek
- o Cazibe merkezindeki aktörler arasında işbirliğini güçlendirmek

Erzurum kentini kapsayan Cazibe Merkezi Projesi yukarıda sıralanan amaçlara yönelik tarım, turizm ve sanayi sektörleri odaklı olarak Erzurum kent merkezi bir dizi projeler ve faaliyetler önermekle birlikte genel olarak Çoruh vadisini ve daha özeldir Uzundere ilçesini ilgilendiren turizm sektörünün gelişimi ile ilgili sahip olunan potansiyellerle ilişkili olarak Kültür ve Turizm başlığı altında (1) Ekoturizm ve Doğa Sporları Turizmi (Rafting-Kano, Dağ-Doğa Yürüyüşleri ve Dağ Bisikletçiliği, Yayla Turizmi ve Kampçılık, Kuş ve Bitki Gözetleme) ve (2) Kültür ve İnanç Turizmi alanlarında referanslar verilmektedir. Erzurum Cazibe merkezi projesinde bölgede yürüyen turizm sektörünün geliştirilmesi ile ilgili olarak da Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) ve T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı koordinasyonunda ve Efes Pilsen sponsorluğunda uygulanan Doğu Anadolu Turizmi Geliştirme Projesi (DATUR)’ne vurgu yapılmaktadır.

2.5. KUZEYDOĞU ANADOLU KALKINMA AJANSI UZUNDERE RAPORU

Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı (KUDAKA) TRA1 Düzey 2 Bölgesi’nin sektörler bazında potansiyelini belirlemek ve Bölge Planına yansıtma için ilçeler bazında toplantılar düzenlemektedir. KUDAKA, TRA1 Düzey 2 Bölgesi’ndeki ilçelerin mevcut durumları ve ihtiyaçlarını belirlemeye yönelik çalışmalardan birini 20.08.2010 tarihinde Uzundere Kaymakamlığı ile işbirliği halinde Uzundere’de gerçekleştirmiştir. KUDAKA, toplantıda katılımcıların Uzundere ilçesi için önemli gördükleri konuları yazılı ve sözlü olmak üzere iki başlıkta ele almalarını sağlamış ve elde edilen bilgileri bir rapor olarak kamuoyu ile paylaşmıştır.

KUDAKA uzmanlarının değerlendirilmelerine göre turizm ve tarım ilçenin gelişiminde lokomotif sektörler olarak öne çıkmaktadır. İlçenin zayıf yönleri ise ekonomik (işsizlik), sosyal (göç) ve doğal (arazi şartları)

koşullar olarak üç başlık altında toplanmıştır. Öncelikli yatırım alanları olarak turizm sektöründe alt ve üst yapıya yönelik yatırımlar ve tarım sektöründe ise seracılık, arıcılık ve organik tarım uygulamalarına ağırlık verilmesinin beklendiği anlaşılmaktadır. Katılımcılar kamu yatırımlarının okul ve yurt gibi eğitim kurumları, turistik tesis yapımı ile atık bertarafı ve dere ıslahı konularına odaklanılmasını gerektiğini ifade etmişlerdir. Turizm sektörüne yönelik beklentilerde Tortum Gölü ve şelalesinde çevre düzenlenmesi ve konaklama tesisleri ile Öşvank kilisesi gibi tarihi yapıların restorasyonu ve çevrelerine yeni konaklama ve hizmet tesislerinin yapımı önerilmiştir.

KUDAKA Uzundere Toplantısı'nda turizmin kalkınmada öncelikli sektörlerden biri olarak dile getirilmesi ile birlikte katılımcılara ilçenin turizme kaynak değer teşkil eden turizm potansiyellerini tercihe etmeleri sorulmuş ve **Çizelge 5**'te ki sonuçlar elde edilmiştir.

Çizelge 5. Uzundere'nin Turizm Değerleri ve Katılımcıların Bu Potansiyelleri Tercih Oranları

<p>Öncelik 1: Doğal Güzellikler</p> <ul style="list-style-type: none"> o Tortum şelalesi ve Tortum gölü o Zuğar boğazı mesire alanı o Tortum çayı ve havzası o Yedigöller mevkii o Ormanlık alanlar 	<p>Öncelik 2: Doğa sporları ve özel ilgi turizmi</p> <ul style="list-style-type: none"> o Özel İlgi Turizmi: Kuş ve Kelebek gözlemciliği o Su sporları: Rafting, Kano, Kürek sporu o Dağ sporları: Trekking, Jeep safari, Paraşütle atlama o Av sporları o Yayla turizmi: Puşulu yaylası, Armutlu yaylası v.b.
<p>Öncelik 3: Tarihi eserler</p> <ul style="list-style-type: none"> o Öşvank kilisesi o Haho kilisesi o Engüzekkapı kalesi 	<p>Öncelik 4: Turizme ait diğer kaynak değerler</p> <ul style="list-style-type: none"> o Zengin flora, o Festivaller (güreş festivali gibi), o Geleneksel el sanatları, o Doğal ve organik olarak üretilen yerel ürünler, o Yöre halkının güler yüzlü ve misafirperver oluşu, o Seramik atölyesinin kurulmuş olması o Ev pansiyonları

Turizm sektöründe öncelikli yatırım alanlarının belirlenmesi için yine katılımcılara beklentileri sorulmuş ve sonuç olarak turizm potansiyelinin harekete geçirilmesi için özellikle alt ve üst yapıya yönelik yatırımlara ağırlık istenmektedir. Uzundere'de turizm sektörünün geliştirilmesi için katılımcılar tarafından dile getirilen öncelikli yatırım alanları aşağıda verilmiştir. Bunlar:

- o Turizm konaklama altyapısının geliştirilmesi
- o Turizm sektörü için pazarlanabilir ürünlerin geliştirilmesi (organik ürünler, ahşap el sanatları ve seramik işleme)
- o Doğu Anadolu Turizmi Geliştirme Projesi (DATUR) kapsamında yapılan tanıtımların sürdürülebilirliğinin sağlanması
- o Tortum Gölü, Tortum Şelalesi, Uzunburun Yarımadası mevkilerinde ve Yedigöller bölgesinde hizmet kalitesini artırmak için kamulaştırma ve peyzaj düzenlemelerinin yapılması
- o Tarihi alanların restorasyon ve peyzaj düzenlemelerinin yapılması (Öşvank ve Haho kiliseleri ve Engüzek kale)
- o Ev pansiyonlarının ve hediyelik satış yapabilecek işletmelerin tarihi mekânlarla ve rekreasyonel tesislerle ilişkili kurulması

- o İnanç turizminin canlandırılması
- o Tortum şelalesinin Mart-Kasım ayları arasında kesintisiz akmasının sağlanması
- o Tortum gölünde gezi ve su sporları (yelken, kano) yapılabilmesine olanak tanıyacak iskele vb. yapıların hizmete sokularak gölün aktif olarak kullanılmasının sağlanması
- o Turistik potansiyeli bulunan alanların ulaşım altyapısındaki eksikliklerin giderilmesi ulaşım alt yapısına önem verilmesi ve bu alanların bir an önce asfalt yola kavuşturulması
- o Turizmle uğraşan özel işletme sayısının artırılması ve desteklenmesi
- o Yerli ve yabancı turistlere yörenin özgün mutfağından ürünler sunulması
- o Turizmde özel sektörün önünü açmak amacıyla kamu imkanlarıyla çeşitli tesislerin kurulması ve sonrasında özel sektöre devredilmesi
- o Yayla turizmine yönelik altyapının desteklenmesi
- o Uzundere'nin turizm merkezi, Tortum gölü ve şelalesinin ise su sporları merkezi olarak tanıtımının yapılması şeklinde değerlendirilmiştir.

2.6. UZUNDERE STRATEJİK GELİŞME PLANI

Uzundere Stratejik Gelişme Planı, Uzundere Belediyesi'nin 2010 yılı Ekim ayı içerisinde Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı (KUDAKA) tarafından Doğrudan Faaliyet Desteği kapsamında desteklenen "Uzundere Stratejik Gelişme ve Turizm Master Planı" projesinin üç faaliyetinden biri olarak ve diğer iki faaliyete çerçeve oluşturmak amacı ile hazırlanmış ve uygulanmıştır. Uzundere Stratejik Gelişme Planı turizm sektörü ile doğrudan bağlantılı olarak (1) Turizm Master Planı ve (2) Örnek Kırsal Ev Modellerinin hazırlanma süreçlerini de bölgenin gelişmekte olan sektörlerinden biri olarak gördüğü turizmin sürdürülebilirliği açısından da stratejik bir araç olarak değerlendirmektedir.

Uzundere Stratejik Gelişme Planı, Uzundere ilçesinde en azından 2023 yılına kadar yerleşim, tarım, turizm ve çevre konularındaki gelişmelere ve aralarındaki etkileşimlere yön vermek, bu gelişmelerin bölgeye dışarıdan gelen ziyaretçi/turistler ile yörede yaşayan halkın ekonomik, sosyal, kültürel ve ekolojik bakımdan daha sağlıklı ve refah içerisinde olabileceği bir model ortaya koymak amacıyla hazırlanmıştır. Faaliyet kapsamında gelişme planları ile ilişkili çeşitli uzmanların, yerel otoriteler (belediye, kaymakamlık, meslek odaları, yüksekokul, sivil toplum kuruluşları, muhtarlıklar) ve Erzurum'daki otoritelerin katılımları ile Uzundere ve Erzurum'da birer SWOT Analizi toplantısı düzenlenmiş ve Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) ve Birleşmiş Milletler tarafından ortaya konulan "Binyıl Kalkınma Hedefleri Raporu Türkiye 2010", yine DPT tarafından hazırlanan 9. Kalkınma Planı (2007-2013), Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı tarafından hazırlanan "KUDAKA Bölge Planı", DAP (Doğu Anadolu Planı) çalışmalarından yararlanılarak ülke ve bölge plan kararlarına uygun ve bir yandan da ilçenin kendine has özelliklerinden yararlanılarak Uzundere ilçesi ve vadisi için bir "Stratejik Gelişme Planı" hazırlanmıştır.

Uzundere Stratejik Gelişme Planı'nda ortaya çıkan stratejiler ise;

- o İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi
- o Tarımın Geliştirilmesi
- o Turizmin Geliştirilmesi
- o Doğal ve Kültürel Çevrenin Korunması şeklinde belirlenmiştir.

Uzundere "Stratejik Gelişme Planı" yerelden yönetim ve katılımcı bir anlayışa bağlı olarak geliştirilmiş ve bu çerçevede yereldeki paydaşlarla gerçekleştirilen SWOT Analizi (Uzundere ilçesine ait güçlü yanlar, zayıf yönler, fırsatlar ve tehditler) Uzundere Turizm Master Planı'nın da genel perspektifini belirlemiştir.

Güçlü Yönler

- o Türkiye'nin en yüksek şelalesi Tortum Şelalesi'nin Uzundere'de bulunması
- o Su sporları için elverişli Tortum Çayı ve Tortum Gölünün Uzundere'de bulunması
- o İklim şartlarının elverişliliği
- o Erzurum'dan Uzundere'ye kadar tamamlanmış bölünmüş yol ve sunduğu ulaşım kolaylığı

- o Doğal kaynakların çeşitliliği ve turizm potansiyeli sunması (Su peyzajları, yaylalar ve jeolojik formasyonlar)
- o Doğal su kaynaklarına bağlı olarak su ürünleri yetiştiriciliği potansiyeli
- o Piknik ve diğer günübirlik aktiviteler için Erzurum'un başlıca uğrak yerlerinden olması
- o 1000 yıllık Öşvank Kilisesi ve Engüzek Kalesi gibi tarihi eserlerin varlığı
- o Doğa ve dağ sporları için elverişli peyzajlar
- o Doğal bitki örtüsü çeşitliliği (sarıçam ormanları, çayırlar v.b.)
- o Yaban hayatının zenginliği
- o Yabani meyve türü zenginliği
- o Arıcılık potansiyeli yüksek
- o Yerel gıda ve yemek kültürünün zenginliği
- o Hoşgörülü, iyiliksever, güvenilir ve ortak çalışma kültürüne sahip insan kaynağı
- o Halk öğelerinde kültürel zenginlik
- o Taş ve kuma dayalı zenginlik
- o Seracılık ve alabalıklık konusunda bilgi birikimi ve deneyim
- o Kalkınma amaçlı projelerin varlığı ve uygulama deneyimleri

Zayıf Yönler

- o Genel olarak eğitim ve daha özelde yetişkin eğitimi yetersizliği
- o Sermaye yetersizliği
- o Girişimcilik ruhunun eksikliği
- o Mevsimsel ve sürekli göç olgusu
- o Aktif işgücünün yetersizliği
- o Öz güven yetersizliği
- o Yerel aidiyetlik duygusunun zayıf olması
- o Kadınların sosyal ve ekonomik yaşama katılımlarının yetersiz olması
- o Sosyal sermayenin yetersizliği (Örgütlenme ve şirketleşme eksikliği gibi)
- o Gönüllülük temeline dayalı çalışmaların yetersizliği (kooperatifleşme, dernekleşme v.b.)
- o Sosyal yaşamın kısırlığı
- o Sektörler bazında iyi uygulama örneklerinin eksikliği
- o Tarihi eserlerin yeterince korunmaması ve çevrelerinde gelişen çirkin yapılaşmalar
- o Turizm sektörüne yönelik yasal alt yapının olmaması ya da bu konudaki bilinçsizlik
- o Turizm sektöründe fiziki alt yapısının yetersiz olması
- o Turizm sektöründe nitelikli insan kaynağı yetersizliği
- o Konaklama tesislerinin ve turizm acentelerinin yetersizliği
- o Turizm sektörüne yönelik tanıtım çalışmaları yetersiz
- o Pazarlama ağının oluşturulamaması
- o Tarımsal üretimin çeşitlendirememesi
- o Tarımsal üretimin gerilemesi ve arazilerin miras yoluyla parçalanmasından dolayı terk edilmesi
- o Tarımsal yayım ve eğitim hizmetlerinin eksikliği ve yöredeki ihtiyaçlara uygun olmaması
- o Organik tarım konusunda bilgi eksikliği

- o Doğal çeşitlilikten ve zenginlikten yararlanamama
- o Doğal afetlere maruz kalma
- o Kamu kaynaklı altyapı yatırımlarının (kanalizasyon, katı atık depolama, sulama, ağaçlandırma ve erozyon kontrolü ve sosyal tesisler gibi)
- o Kamu hizmetlerinden yeterince faydalanılamaması (Arz ve talep edenler bakımından eksiklikler var)
- o Kentsel ve kırsal imar planlarının olmaması veya uygulanamaması/eksik oluşu
- o Turizm alanlarının çevre düzenlemelerinin yapılmamış olması
- o Çevre kirliliği

Fırsatlar

- o Doğu Anadolu Projesi (DAP)
- o Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı (KUDAKA)
- o Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu (TKDK)
- o Erzurum'un cazibe merkezi olarak ilan edilmesi
- o 2011 Üniversitelerarası Kış Oyunları
- o Doğu Anadolu Turizmi Geliştirme Projesi (DATUR)
- o Doğu Karadeniz'i Kuzeydoğu Anadolu'ya bağlayacak yol çalışmaları
- o Doğu Karadeniz Kalkınma Programı (DOKAP)'ın çarpan etkileri
- o Atatürk Üniversitesi üst yönetiminin Uzundere ilçesine pozitif bakması
- o Atatürk Üniversitesi'nde doğa sporlarına yönelik bölümlerin kurulması
- o Erzurum Teknik Üniversitesi'nin kurulması ve başka yeni üniversite ya da üniversitelerin kurulacak olması
- o Erzurum'da sağlık ve eğitim sektörü ile ilişkili yatırımların artması
- o İç turizme ve kırsal turizme yönelik ilginin artması
- o Medyada Uzundere ilçesine olan ilginin artması
- o ORKOY Genel Müdürlüğü'nün Tortum ve Uzundere'yi pilot bölge olarak belirlemesi
- o Japonya Uluslararası İşbirliği Ajansı'nın (JICA) bölgede uygulama potansiyeli bulunan programları
- o Kapanan köy okullarının değerlendirme imkanı

Tehditler

- o Doğal ve/veya antropojen afetlere maruz kalmak (heyelan, erozyon v.b.)
- o Küresel ısınma ve bölgedeki su kaynaklarının azalması
- o Küresel ekonomik krizler ve dış pazarlardaki daralma
- o Siyasal krizler
- o Yaban hayatı üzerine bilinçsiz avlanma
- o Uzundere ilçe merkezi ve köylerinde gelişigüzel yapılaşma
- o Genç nüfusun göçü ve kalanların giderek yaşlanması
- o Nehir tipi Hidroelektrik Santraller (HES)
- o Tortum Şelalesinin sürekli akmaması ve çevresinde yaşanan şiddetli heyelan
- o Yıkıklardaki doğal göller üzerine oluşturulan kirlilikler
- o Miras hukuku ile arazilerin parçalanması, verimsizleşmesi ve terk edilmesi
- o Ormansızlaşma

Sapaca Yaylası

Yıkıklar (Yedi Goller)

Fotograf: Cüneyt OGUZTÜZÜN

C. UZUNDERE'DE UYGULANAN PROJELER

Uzundere Tortum ilçesinden resmi olarak ayrıldığı 1987'den beri çeşitli kırsal kalkınma program ve/veya projelerinin uygulandığı Çoruh vadisi içerisinde nüfus olarak küçük ancak doğal kaynaklar bakımından önemli potansiyeller barındıran nadide kırsal alanlardan biri olarak bilinmektedir. Türkiye Kalkınma Vakfı (TKV)'nin 1990'ların başında Uzundere ilçesi ve bazı köylerinde başlattığı seracılık, arıcılık, yem bitkileri ve su ürünleri yetiştiriciliği konusundaki girişimler, bölgenin daha sonra Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, Avrupa Birliği Hibe Programları ve Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı gibi kuruluşlarla proje hazırlama ve uygulama aşamalarında yeni sinerjilerin ortaya çıkmasına ve bazı projelerin uygulanmasına da temel oluşturmuştur. Aşağıda Uzundere ilçesinde ve/veya onu kapsayan daha geniş perspektifli uygulanan bazı projeler hakkında bilgiler verilmektedir. Listede yer alan projelerin bir bölümü tarım ve çevre konulu olmakla birlikte, Uzundere'nin tanıtımına dolaylı olarak katkı sağladıklarından burada anılmalarında fayda görülmüştür. Aşağıdaki listede yer alan Doğu Anadolu Turizmi Geliştirme Projesi (DATUR) 2004-2007 yılları arasında Doğu Anadolu Kalkınma Programı (DAKAP) kapsamında hazırlanmış Doğu Anadolu Turizmini Geliştirme Projesi'nden ayrı bir proje olarak değerlendirilmelidir. Doğu Anadolu Turizmini Geliştirme Projesi Çoruh vadisi odaklı ve daha çok İspir ve Yusufeli ilçeleri kapsamlı olarak uygulanmıştır ve DATUR Projesi ile karıştırılmaması gerekmektedir. Uzundere ve çevresinde çeşitli donör kuruluşlar tarafından desteklenen projeler şunlardır.

- o "Doğu Anadolu Turizmi Geliştirme" Projesi (DATUR)
- o "Tortum Şelalesi ve Erzurum-Tortum Şelalesi Karayolu Koridorunun Tanıtımı" Projesi
- o "Uzundere Sarıçam (Pinus silvestris L.) Ormanları Üzerinde Keçi Baskısının Azaltılması" Projesi
- o "Gökyüzüne En Yakın Bitkiler: Alpin Çiçekler" Projesi
- o "Migrate On Sky" Projesi
- o "Sukkulent Bitkilerin Korunması ve Kullanımında Avrupa Birliği Deneyimlerinin Anlaşılması" Projesi
- o "Tortum Şelalesi Peyzaj Tasarım" Projesi
- o "Uzundere Stratejik Gelişme ve Turizm Master Planı" Projesi
- o "Tortum Çağlasın: Doğa Canlansın" Projesi
- o "Anadolunun Zirvesindeki Kuş Cenneti" Projesi
- o "Doğu Anadolu Kaplanları" Projesi

Proje başlığı : Doğu Anadolu Turizmi Geliştirme Projesi (DATUR)

Projenin uygulandığı yer : TRA1 [Erzurum (İspir ve Uzundere)] ve TR90 [Artvin (Yusufeli)]

Lider kuruluş ya da ortak : Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) & T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı [Lider Kuruluşlar]

Finansman sağlayan donör kuruluş : Efes Pilsen

Uygulama Dönemi : 01.04.2007 - 12.12.2009 [1. Faz] ve 01.01.2010 - Devam Ediyor [2. Faz]

Projenin hedefi ve çıktıları : Bu projenin genel amacı Çoruh vadisinin bir turizm varış alanı haline getirilmesi ve bölgede yaşayan insanların yaşam düzeylerinin yükseltilmesine katkı sağlamak ve özel amaçları ise Çoruh vadisinin "Turizm Ürünleri"ni geliştirmek, bölgenin ulusal ve uluslararası alanda tanıtılması ve yerelde kapasite geliştirme çalışmaları yapmaktır.

Proje uygulaması ile aşağıdaki çıktılar elde edilmiş veya elde edilmeye devam etmektedir.

- o Çoruh vadisi için çeşitli temalarda envanterler (Kuş, Kelebek, Flora ve Gürcü Kiliseleri gibi) hazırlandı ve yayınlandı.
- o Uzundere ve İspir'de kırsal turizm farkındalık toplantıları yapıldı.
- o Bölgeye meraklı botanik ilgi grupları gezdirildi.

- o Bölgesel olarak Türkiye de ilk olarak Kuş Gözlem Kitapçığı hazırlandı ve basılarak ilgi gruplarıyla paylaşıldı.
- o İspir-Yusufeli arası yürüyüş yolu ve yol üzeri lojistik noktaları geliştirildi.
- o Çoruh vadisi geneli hakkında GIS tabanlı İngilizce ve Türkçe bölge tanıtım broşürü ve harita geliştirildi.
- o Rafting konusunda bölgede yeni lojistik noktaları oluşturuldu. Rafting yapan acenteler bölgeye çekildi. Rafting konusunda Türkiye’de ve yurtdışında tanıtımlar yapıldı. Mevcut acentelere lojistik ihtiyaçları konusunda destek verildi. Konuyla ilgili Çay TV ve Kaçkar TV de canlı yayına çıkıldı. Uluslar arası Rafting Şampiyonası’nda Türk Milli Takımına sponsor olundu.
- o Ayı Gözlemi ve Kelebek Gözlemi konusunda yerelde kapasite geliştirildi. Bu konuda yurt dışından gözlem meraklısı turistler bölgeye getirildi.
- o Bölgedeki Turizm Cazibe noktalarına 100 e yakın tanıtım ve bilgilendirme amaçlı resimli ve bilgi içerikli tabelalar yerleştirildi.
- o İZ TV de Wilkonun Karavanı ve Sırtçantam programına iki adet bölge tanıtım belgeseli yapıldı. Bu belgesellerin çekimi ve gerçekleştirilmesi için çekim ekibine destek verildi.
- o Ulusal ve yerel yayın yapan birçok gazete ve dergide proje ve bölge tanıtımı amaçlı yayın çıkması için çalışmalar yapıldı.
- o Tanıtım ve bilgilendirme amaçlı birçok çalışma WEB tabanında güncellenerek tüm dünya ile paylaşıldı.
- o Yerelde farkındalık oluşturmak için yerelde 10 festivale afiş ve broşür basım desteği verildi.
- o Yerelde kapasite geliştirme eğitimleri turizm ve yan dallarıyla ilgili birçok çalışma yapıldı. Yerelde iki derneğin kurulmasına destek verildi ve çalışmaları desteklendi.
- o Türkiye’nin turizm merkezlerine kapasite geliştirme amaçlı yerel katılımcılarla geziler yapıldı. Geziler sonrası ve bölgedeki başka turizm eğitimleri sonucu 13 yeni ev pansiyonu bu projenin ilk yılında birbirinden etkilenerek açıldı ve misafir ağırlamaya başladı.
- o İspir Moryayla Köyünde Etnoğrafya Müzesi kuruldu ve aynı zamanda ev pansiyonculuğu çalışmalarıyla köy bütçesinde önemli bir payı ekoturizm çalışmaları almaya başladı.
- o İstanbulda EMITT Fuarına 3 yıl katılım sağlandı. 20 adet seyahat acentesi bölgeye ilk turlarını yapmaya başladı.
- o Yurt dışı fuarlarda 40 seyahat acentesi ile iletişim kuruldu ve bu çalışmalar sonucu 5 seyahat acentesi bölgeye tur düzenlemeye başladı.
- o Avrupa Birliği, SODES, KUDAKA ve IPARD programlarından destek almak için bölgedeki yerel kuruluşlara destek verildi.
- o El sanatları ve hediyelik eşya ürünleri geliştirme hususunda kadınların örgütlenmesi sağlandı.
- o Seramik atölyesi kuruldu ve bölgeye özgü motifler ile üretilen seramik eserler yöreye gelen ziyaretçilere satışa sunuldu.
- o Doğa sporları altyapısına yönelik olarak ekipman satın alındı ve ilgili spor dallarıyla ilgili uzmanlardan eğitim hizmeti alındı.
- o Proje alanında 24 adet yeni ev pansiyonu açıldı, binlerce ziyaretçiye bölgede konaklama imkanı verildi ve yöre ekonomisine destek verildi.
- o Çoruh vadisi yürüyüş yolu oluşturuldu ve GIS tabanlı harita üzerinde rotalar gösterildi.
- o Bölgeye 20 den fazla seyahat acentesinin gelmesi sağlandı ve bu acenteler için lojistik destek verildi.
- o Turizm cazibe noktaları fotoğraflı tabelalar ile tanıtıldı.
- o Çoruh vadisi ulusal ve uluslar arası yazılı ve görsel medyada yayınlandı.
- o Yerelde desteklenen festivallerde turizm, çevre, doğa, koruma ve kullanma dengeleri üzerine farkındalık çalışmaları yapılmaya çalışıldı.
- o Ortalama her yıl bir kuş gözlem festivali düzenlendi ve ulusal ve uluslararası ilgi grupları bölgeye çekildi.

Proje Başlığı : Tortum Şelalesi ve Erzurum-Tortum Şelalesi Karayolu Koridorunun Tanıtımı

Referans Numarası : [TR 0305.02/LDI/116]

Projenin Uygulandığı Yer : TRA1 [Erzurum]

Projenin maliyeti : 58020,75 Avro

Lider kuruluş ya da ortak : Tortum Ziraat Odası [Lider Kuruluş]

Finansman sağlayan donör kuruluş : Avrupa Komisyonu

Donör kuruluş tarafından sağlanan katkı tutarı : 52218,68 Avro

Uygulama Dönemi : 01.06.2006-31.03.2007 (10 Ay)

Projenin hedefi ve çıktıları : Bu projenin genel amacı bölge turizmine Tortum Şelalesini tanıtarak belirli bir düzeyde katkı sağlamak ve yeni bir bakış açısı sağlamak ve özel amacı ise yöre turizmini geliştirerek yerel halkın gelir düzeyine katkıda bulunmaktır.

Proje uygulaması ile aşağıdaki çıktılar elde edilmiş veya elde edilmeye devam etmektedir.

- o Proje uzun vadeli hedeflerinde Tortum Şelalesini de kapsayan tur organizasyonlarında %10'luk artış sağlanması beklenmektedir.
- o Tanıtım faaliyetleri sonunda bölgeye gelen yabancı turist sayısında 5 yıl sonunda %30'luk artış sağlanması beklenmektedir.
- o Tortum Şelalesi ve Erzurum-Tortum Şelalesi arası karayolu koridorunu tanıtım amaçlı tasarlanan internet sayfası aktif hale geçtiği günden itibaren 7000'e yakın ilgili tarafından ziyaret edilmiştir.
- o Doğa kurma tabanlı turizm eğitim programında Tortum ve Uzundere'de toplam 160 genç kız, özürlü ve konuya ilgi duyan kişi eğitilmiştir.

Proje başlığı : Uzundere Sarıçam (Pinus silvestris L.) Ormanları Üzerinde Keçi Baskısının Azaltılması

Referans Numarası : [KYF-16-UÖ]

Projenin uygulandığı yer : TRA1 [Erzurum]

Projenin maliyeti : 35000 USD

Lider kuruluş ya da ortak : Erzurum Tarım Gönüllüleri Derneği [Lider Kuruluş]

Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi & Uzundere Belediyesi & Uzundere Kaymakamlığı [İştirakçi Kuruluşlar]

Finansman sağlayan donör kuruluş : Birleşmiş Milletler Kalkınma programı (UNDP) & Bakü-Tiflis Ceyhan (BTC) Küçük Yatırımlar Fonu

Donör kuruluş tarafından sağlanan katkı tutarı : 20700 USD

Uygulama Dönemi : 15.01.2006-31.03.2007 (14 Ay)

Projenin hedefi ve çıktıları : Projenin hedefi, Uzundere ilçesinde sarıçam ormanları üzerindeki keçi otlatmasından kaynaklanan baskının azaltılması için keçi besiciliği ile geçimlerini sağlayanlara ve gönüllü diğer ilgililere seracılıkla ilgili alternatif bir geçim yöntemleri sunmak, mera islahına yönelik yem bitkisi tohumu desteği sağlamak ve erozyon konusunda bilinç kazandırmaktır.

Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dekanlığının aynı olarak araç, bir kısım üretim materyalleri ve gönüllü danışman desteğinde bulunduğu projenin uygulaması sonucunda;

- o Hedef genç kız ve kadınların mevsimlik çiçek yetiştiriciliği konusunda temel düzeyde bir deneyim kazandırılmış,
- o Üretimi gerçekleştirilen mevsimlik çiçeklerin Erzurum'da Tarım Kredi Kooperatifleri Birliği ile kurulan işbirliği sonucunda pazarlanması ve bazı belde belediyelere satılması gerçekleştirilmiş,
- o Keçi dışında büyük ve küçükbaş hayvan yetiştiriciliği ile geçinen ya da keçiden kendi iradesi ile vazgeçmiş ve halihazırda herhangi bir hayvancılık uğraşısı olmayanlara en az 100 da'lık alanda ekim yapmak üzere korunga tohumu verilmiş,

o Uzundere ilçe merkezi ve Sapaca köyünde gönüllülerin erozyon konusunda bilinç kazanmalarının sağlanması için TEMA vakfı ile bir eğitim programı düzenlenmiştir.

Proje başlığı : Gökyüzüne En Yakın Bitkiler: Alpin Çiçekler

Referans Numarası : [TR 0305.02/LDI/024]

Projenin uygulandığı yer : TRA1 [Erzurum]

Projenin maliyeti : 55666,75 Avro

Lider kuruluş ya da ortak : Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dekanlığı [Lider Kuruluş]

Finansman sağlayan donör kuruluş : Avrupa Komisyonu

Donör kuruluş tarafından sağlanan katkı tutarı : 50100,08 Avro

Uygulama Dönemi : 01.06.2006-31.10.2007 (17 Ay)

Projenin hedefi ve çıktıları : Projenin genel hedefi bölgesel ve ulusal ölçekte flora turizmi desteklemektir. Projenin özel amacı ise, Doğu Anadolu Bölgesinde Erzurum ilinde Palandöken, Kargapazarı ve Dumlu dağlarında önemli yayılışlar gösteren alpin bitkilerin flora turizmine katkı sağlanması yönünde bir eğitim ve tanıtım çalışması yapmaktır. Projenin hedef gruplarını Erzurum'da flora turizmine ilgi duyanlar oluşturmaktadır. Proje, flora turizmine yönelik eğitim, yayın ve tanıtım faaliyetlerini kapsamaktadır. Proje sonunda (1) flora turizmine yönelik bilinç oluşturmak, (2) Erzurum bölgesinin flora turizmi potansiyelinin tanıtılması ve (3) flora turizmine yönelik insan kaynaklarının geliştirilmesi hedeflenmiştir.

Proje sonunda aşağıdaki çıktılar elde edilmiştir.

o 1 adet 140 sayfalık "Gökyüzüne En Yakın Bitkiler: Alpin Çiçekler" başlıklı renkli tanıtım kitapçığı: Kitapçık 1000 adet Türkçe ve İngilizce dillerinde basılmış ve 2400 adet dağıtılmıştır.

o 24 farklı alpin çiçek ve manzara fotoğrafına ait 10000 adet kartpostal basılmış ve dağıtılmıştır.

o A3 ölçülerinde renkli 101 adet alpin çiçek ve manzara fotoğrafından oluşan 25 seri baskı yapılmıştır. Bu fotoğraflar 2008'de Antalya'da Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi'nde, Kaş Belediyesi'nde tarihi bir sokakta, Trabzon'da Ulusal Biyoloji Kongresi'nde, Antalya'da Peyzaj Mimarlığı 3. Kongresi'nde, Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi'nde ve Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü Sanat Galeri'sinde, Yusufeli Aros Yayla Festivali'nde, Erzincan Üniversitesi Üzümlü Meslek Yüksekokulu'nda, Doğa Derneği'nce organize edilen Sarıkamış Doğa Eğitimi programında, Muğla Fethiye'de BIORARE Kongresi'nde, Erasmus programı kapsamında Portekiz Villa Real'de, İngiltere'de Moorbank ve Kraliyet Botanik Bahçelerinde, Ukrayna Yalta'da Nikita Botanik Bahçesi'nde ayrı ayrı sergilenmiştir. Bu fotoğraflardan Bartın Orman Fakültesi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen Fakültesi ve Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi'ne 1'er seri armağan edilmiştir.

o 19 Nisan-9 Mayıs 2007 tarihlerinde düzenlenen "Flora Turizmi Eğitimi Programı" kapsamında sunulan bildirilerden oluşan 280 sayfalık bir kitap bastırılarak 350 adet dağıtılmıştır.

Proje başlığı : Migrate On Sky

Referans Numarası : [TR-31-213-2009 R5]

Projenin uygulandığı yer : TRA1 [Erzurum İli ve Uzundere İlçesi]

Projenin maliyeti : 15.700,00 Avro

Lider kuruluş ya da ortak : Uzundere Doğa Gençlik ve Spor Kulübü Derneği (UDOSK) [Lider Kuruluş]

Young Partners For Civil Society Development Association-Bükreş, ROMANYA & Goychay Development Center Youth Puplic Union-Goychay, AZERBAYCAN & Siqa-Georgian Association of Educational Initiatives-Rustavi, GÜRCİSTAN & Euro Start-Zboriv, UKRAYNA & Petra Forum For Cultural Awareness And Heritage Preservation "Qawafel"-Petra, ÜRDÜN [Ortak Kuruluşlar]

Finansman sağlayan donör kuruluş : Ulusal Ajans

Donör kuruluş tarafından sağlanan katkı tutarı : 15.700,00 Avro

Uygulama Dönemi : 19-26 Nisan 2010 (1 Hafta)

Projenin hedefi ve çıktıları : Projenin genel hedefi kuş gözlemciliği ve kuş göçlerinin izlenmesi konusunda teorik eğitimler ve uygulamalı saha çalışmaları ile çeşitli gençlik gruplarını bir araya getirmek ve farkındalık yaratmaktır. Projenin özel amaçları ise; Erzurum merkez ve ilçelerinde kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşları ile birlikte hareket ederek doğal yaşam konusunda farkındalık yaratmak, projeler üretmek, okul ziyaretleri yapmak ve kültürel etkinlikler düzenlemektir.

Proje sonunda aşağıdaki çıktılar elde edilmiştir.

- o Yereldeki kurum ve kuruluşlarının AB gençlik değişim projeleri hakkında bilgi sahibi olması sağlandı.
- o "Kuş gözlemciliği" ve AB gençlik değişim projeleri konusunda farkındalık yaratıldı.
- o UDOSK ve katılımcı ülke gençleri ile ortaklık evrakları imzalandı
- o TRT aracılığı ile proje ulusal kamuoyu ile paylaşıldı.
- o Proje ortaklarının, Türkiye'deki farklı projelere katılmaları için destek sağlandı.
- o Sosyal paylaşım ve yereldeki STK sitelerinde proje fotoğrafları ve bilgilere yer verilerek proje faaliyetlerinin yaygınlaştırılması sağlandı.

Proje başlığı : Sukkulent Bitkilerin Korunması ve Kullanımında Avrupa Birliği Deneyimlerinin Anlaşılması

Referans Numarası : [TR0703.01-03/19]

Projenin uygulandığı yer : TRA1 [Erzurum] ve İngiltere [Edinburgh, Newcastle ve Londra]

Projenin maliyeti : 4871,08 Avro

Lider kuruluş ya da ortak : Çağlayan Bilim Kültür ve Sanat Derneği [Lider Kuruluş]

Ortak Kuruluş : Sedum Society

Finansman sağlayan donör kuruluş : Avrupa Komisyonu

Donör kuruluş tarafından sağlanan katkı tutarı : 4871,08 Avro

Uygulama Dönemi : 11.06.2010-11.09.2010 (3 Ay)

Projenin hedefi ve çıktıları : Projenin amacı, sukkulent bitki çeşitliliğinin korunması amacıyla Avrupa'daki deneyimlerin anlaşılması; özellikle Çoruh havzasında nadir ve endemik olarak bulunan bazı sukkulent bitki türlerinin İngiltere'de ex-situ adı verilen koruma statüsü ile yetiştirildiği Sedum Society ve British Cactus and Succulent Society kuruluşlarının ziyaret edilmesi, Londra'da Tohum Bankası ile Londra, Edinburg ve Newcastle'da bazı botanik bahçelerinin ve sukkulent bitki koleksiyonlarının ziyaret etmek ve elde edilen bilgileri Çoruh vadisine transfer etmektir.

Proje sonunda aşağıdaki çıktılar elde edilmiştir.

- o Newcatle'da Moorbank Botanik Bahçesi, British Cactus and Succulent Society (BCSS) Kuruluşu ve Sedum Society ziyaret edildi işbirliği protokolleri imzalandı.
- o Morphet'te Alnwick Formal Garden ziyaret edildi.
- o Edinburgh'da Royal Botanik Bahçesi (RBGE) ziyaret edildi ve bilgi alışverişinde bulunuldu.
- o Wisley'de Millennium Tohum Bankası ziyaret edilmiş ve yetkililerle görüşmeler gerçekleştirilmiştir.
- o Yukarıdaki merkezlerdeki sergiler ve bitki koleksiyonları incelenmiş, Çoruh Vadisi ile ilgili Doğu Anadolu Turizmi Geliştirme Projesi (DATUR) tarafından hazırlanmış harita ve broşürler yetkililerle paylaşmış ve Avrupa Komisyonu destekli "Gökyüzüne En Yakın Bitkiler: Alpin Çiçekler" projesine ait 2 adet Fotoğraf Sergisi" yetkililere hediye etmişlerdir.

Proje başlığı : Tortum Şelalesi ve Çevresinin Peyzaj Tasarım Projesi

Referans Numarası : [TRA1/10/DFD/011]

Projenin uygulandığı yer : TRA1 [Erzurum ili ve Uzundere İlçesi]

Projenin maliyeti : 132160,00 TL

Lider kuruluş ya da ortak : Uzundere Köylere Hizmet Götürme Birliği [Lider Kuruluş]

Finansman sağlayan donör kuruluş : Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı (KUDAKA) Doğrudan Faaliyet Desteği Programı (DFD)

Donör kuruluş tarafından sağlanan katkı tutarı : 69610,00 TL

Uygulama Dönemi : 08.10.2010–23.02.2011 (5,5 Ay)

Projenin hedefi ve çıktıları : Projenin genel hedefi, Erzurum ilinin alternatif turizm merkezlerindeki tesislerle ilgili büyük yatırım kararlarına etki etmek, kamu idaresini bu yönlü adımlar atmaya yönlendirecek fiziki altyapı çalışmalarını desteklemek ve yaz turizmi potansiyel varış alanlarından biri olan Tortum Şelalesi ile ilgili potansiyel araştırma-geliştirme faaliyetlerini teşvik etmektir. Projenin özel amaçları ise; Tortum Şelalesi'ni sahip olduğu doğal, kültürel, ekolojik, jeolojik ve genel olarak manzara çekiciliklerinden yararlanarak çevresi ile birlikte bütüncül bir peyzaj fikir ve uygulama projesini hazırlamaktır.

Proje sonunda aşağıdaki çıktıların edilmesi beklenmektedir.

o Kamu idaresi girişimi ile Tortum Şelalesi için yaklaşık 150 dönümlük alan için bir tasarım gerçekleştirildi ve fikir projesi elde edilmesi.

o Fikir projesinden yola çıkılarak uygulama paftalarının elde edilmesi.

o Tortum Şelalesini tanıtıcı bir portfolyonun hazırlanması ve ilgili kuruluşlara dağıtılması.

Proje başlığı : Uzundere "Stratejik Gelişme" ve "Turizm Master" Planı Projesi

Referans Numarası : [TRA1/10/DFD/014]

Projenin uygulandığı yer : TR A1 [Erzurum ili ve Uzundere İlçesi]

Projenin maliyeti : 69350,00 TL

Lider kuruluş ya da ortak : Uzundere Belediyesi [Lider Kuruluş]

Finansman sağlayan donör kuruluş : Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı (KUDAKA) Doğrudan Faaliyet Desteği Programı : (DFD)

Donör kuruluş tarafından sağlanan katkı tutarı : 65000,00 TL

Uygulama Dönemi : 05.11.2010–05.02.2011 (3 Ay)

Projenin hedefi ve çıktıları : Projenin genel amacı, Uzundere ilçesinin çeşitli sektörler bazında gelişmesine yönelik stratejileri belirlemek ve bölgenin lokomotif sektörü niteliğindeki turizme ilişkin uygulamaların Turizm Strateji Belgesi 2023 ile uyumlu olacak şekilde ortaya koymaktır. Projenin özel amaçları ise, Uzundere ilçesinde ve Uzundere'de yerleşim, tarım, turizm ve çevre arasındaki bağları güçlendirecek sürdürülebilir gelişme planı yaklaşımlarını ortaya koymak, bölgedeki turizm cazibelerinin gelecek nesillere ekolojik sürdürülebilirlik temeline dayalı olarak gelişmesine çalışmak ve Uzundere ilçesi ve vadisinde gelişigüzel yapılaşmanın önüne geçmek amacı ile model ev projelerini hazırlamak ve yöre insanı ile paylaşmak biçiminde ifade edilebilir.

Proje sonunda aşağıdaki çıktıların edilmesi beklenmektedir.

o Uzundere ilçesi ve vadisinin 2023 yılına kadar uygulayacağı "Stratejik Gelişme Planı" hazırlanması ve kamuoyu ile paylaşılması.

o Uzundere ilçesi ve vadisinin 2023 yılına kadar uygulayacağı "Turizm Master Planı" hazırlanması ve kamuoyu ile paylaşılması.

Uzundere ilçesi ve vadisinde uygulanabilecek geleneksel yapı ve doğa ile uyumlu ev modellerinin hazırlanması ve kamuoyu ile paylaşılması.

Proje başlığı : Tortum Çağlasın: Doğa Canlansın Projesi

Projenin uygulandığı yer : TRA1 [Erzurum ili ve Uzundere İlçesi]

Projenin maliyeti : 24975 USD

Lider kuruluş ya da ortak : Atatürk Üniversitesi Toplum Gönüllüleri Kulübü [Lider Kuruluş]

Uzundere Belediyesi & Çağlayan Bilim Kültür ve Sanat Derneği & Uzundere Doğa Sporları Kulübü Derneği (UDOSK) [Ortak Kuruluşlar]

Finansman sağlayan donör kuruluş : CocaCola Hayata Artı Vakfı

Donör kuruluş tarafından sağlanan katkı tutarı : 24975 USD

Uygulama Dönemi : 01.11.2010-31.07.2011 (9 Ay)

Projenin hedefi ve çıktıları : Projenin genel amacı, Çoruh havzasının bir parçası olan Tortum Şelalesinin sürekli akmasını sağlayarak Tortum Şelalesi ve çevresindeki suya dayalı ekosistemi korumaktır. Projenin özel amacı ise; Erzurum, Tortum ve Uzundere’de Tortum Şelalesinin ekolojik sürdürülebilirliğini sağlamak üzere sürdürülebilir ekoturizmin altyapısını oluşturacak bir gençlik kampı organize etmek ve yerel yönetim, kamu ve sivil toplum kuruluşlarını bu amaçla bir araya getirmektir.

Proje sonunda aşağıdaki çıktıların edilmesi beklenmektedir.

o Proje sonunda Tortum Şelalesinin sürekli akmasını teşvik etmek için Erzurum kent merkezinde billboardlarla kampanya yürütülmesi.

o Paydaş toplantıları ve gençlik kampı düzenlenmesi ile kamu, yerel yönetim, üniversite, ticari kuruluşlar, halk ve gençler üzerinde Tortum Şelalesinin sürekli akması üzerine farkındalık yaratılması.

o Tortum Şelalesinin bulunduğu Uzundere ilçesinde “Tortum Şelalesi Gençlik Kampı” ilk kez yapılması ve bu kampın Uzundere Belediyesi’nce geleneksel hale getirilmesi.

Proje başlığı : Anadolunun Zirvesindeki Kuş Cenneti

Referans Numarası : [TRA1/10/TTS/01-062]

Projenin uygulandığı yer : TRA1 [Erzurum ili ve Uzundere İlçesi]

Projenin maliyeti : 95150,00 TL

Lider kuruluş ya da ortak : Erzurum Turizm Elçileri Derneği [Lider Kuruluş]

Uzundere Belediyesi & Uzundere Köylere Hizmet Götürme Birliği [Ortak Kuruluşlar]

Finansman sağlayan donör kuruluş : Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı

Donör kuruluş tarafından sağlanan katkı tutarı : 88013,75 TL

Uygulama Dönemi : 24.01.2011-24.01.2011 (12 Ay)

Projenin hedefi ve çıktıları : Projenin hedefi, Erzurum’da bulunan kuş türlerinin tespiti için yapılacak bir envanter çalışması sonucunda elde edilen veriler ile bölgenin kuş türü zenginliğini, Türkiye ve dünya kuş gözlemciliği turizmüne sunmak, bireylerin alternatif turizm faaliyetlerine olan ilgisini artırmak ve farkındalık oluşturmaktır.

Proje sonunda aşağıdaki çıktıların elde edilmesi beklenmektedir.

o Erzurum’da bulunan kuş türleri tespit edilecek, “Erzurum’un Kuşları” adında, türlerin fotoğraflarının işlendiği bir rehberin hazırlanması, Türkçe ve İngilizce dillerinde yayınlanması.

o Erzurum’da kuş popülasyonunun yoğun olduğu bölgelerin belirlenmesi ve kayıt altına alınması.

o Hedef gruplarda doğa bilinci oluşturulması.

o Bölgede 20 adet kuş gözlem rehberi yetiştirilmesi.

o Kuş gözlemciliği ile ilgili ulusal ve uluslar arası seminer, sempozyum ve fuarlara katılarak Erzurum kuş zenginliğinin tanıtılması ve bölgeye yerli ve yabancı turist ziyareti gerçekleştirilmesi için altyapı oluşturulması.

o Kuş popülasyonlarının yoğun olduğu bölgelere yakın yerleşim yerlerinde çeşitli toplantılar düzenlenerek farkındalık oluşturulması ve doğal hayatın korunmasına katkı sağlanması.

o Bölgede, kuş gözlemciliği faaliyetinde bulunan yerli ve yabancı turistlere kuş gözlem rehberleri ile teknik destek verilmesi.

o Bölgede kuş gözlem festivalleri düzenlenmesi ve festival katılımcılarına bölgedeki kuş türü potansiyelinin tanıtılması ve gözlem yaptırılması.

Proje başlığı : Doğu Anadolu Kaplanları Projesi

Referans Numarası : [TRA1/10/TTS/01-120]

Projenin uygulandığı yer : TRA1 [Erzurum ili ve Uzundere İlçesi]

Projenin maliyeti : 291.440,15 TL

Lider kuruluş ya da ortak : Dağcılık Kayak ve Kış Sporları İhtisas Spor Kulübü Derneği (DADAK) [Lider Kuruluş], Uzundere Belediyesi [Ortak Kuruluş], Uzundere Köylere Hizmet Götürme Birliği [İştirakçi Kuruluş]

Finansman sağlayan donör kuruluş : Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı

Donör kuruluş tarafından sağlanan katkı tutarı : 230237,71 TL

Uygulama Dönemi : 24.01.2011-24.01.2011 (12 Ay)

Projenin hedefi ve çıktıları : Projenin hedefi, Çoruh Vadisinde doğa sporları uğraşlarına yönelik kapasitenin geliştirilmesine çaba göstermektir. Projenin özel amaçları ise; yerelde kapasitesi geliştirilen kişilerin, bölgeye ziyaret eden turistlere rehberlik yapması ve endüstriyel dağcılık faaliyetleri ile geçimlerini sağlamak üzere eğitimlerinin tamamlanması ve beşeri alt yapının oluşturulmasıdır.

Proje sonunda aşağıdaki çıktıların elde edilmesi beklenmektedir.

o Haftalık ortalama 500 kişinin Uzundere’de doğa sporları faaliyetlerine katılımlarının sağlanması.

o Projenin tamamlanması ile birlikte yıllık ortalama 12000 kişiye doğa sporlarına yönelik rekreasyonel etkinliklere katılımlarının sağlanması.

o Eğitilen gençlere endüstriyel dağcılık iş kolunda istihdam sağlanması.

o İlçenin ekonomisine katkıda bulunulması.

Tortum Vadisi

Kanyon

Fotograf: Cüneyt OĞUZTÜZÜN

D. UZUNDERE TURİZM STRATEJİSİ (2023)

Uzundere Turizm Master Planı, ulusal düzeyde Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013), Turizm Özel İhtisas Komisyonu Raporu (2007-2013), Türkiye Turizm Stratejisi (2023) ve Türkiye Turizm Stratejisi Eylem Planı (2007-2013), bölgesel düzeyde Doğu Anadolu Projesi (DAP), Doğu Anadolu Kalkınma Programı (DAKAP), TRA1 Düzey 2 Bölgesi Erzurum-Erzincan-Bayburt Bölge Planı, Cazibe Merkezleri Destekleme Programı ve yerel düzeyde Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı Uzundere Raporu ve Uzundere Stratejik Gelişme Planı'nın ortaya koyduğu yaklaşımlarla ve planlama alanının tanımına yönelik mekansal bilgilerle sentezlenmek suretiyle hazırlanmıştır. Uzundere Turizm Master Planı'nın ortaya koyduğu ve Uzundere'ye yönelik turizm sektörünün gelişimi ile ilgili planlama, yatırım, örgütlenme, araştırma ve geliştirme, ulaşım ve altyapı, tanıtım ve pazarlama ve ekoturizm stratejilerini ortaya koyan belge Uzundere Turizm Stratejisi (2023)'tür.

Uzundere Turizm Stratejisi (2023)'ün vizyonu, "Yerel düzeyde sürdürülebilir turizm yaklaşımının benimsenerek istihdamın geliştirilmesinde ve yerel-bölgesel kalkınmada turizmin öncü bir sektör konumuna getirilmesi ve Uzundere'nin 2023 yılına kadar, ulusal ve uluslararası pazarda önemli bir varış noktası ve marka haline getirilmesinin sağlanması" dır.

Uzundere Turizm Stratejisi (2023) bu vizyona ulaşırken Türkiye Turizm Stratejisi (2023) ve TRA1 Düzey 2 Bölge Planı ile uyumlu olmak üzere aşağıdaki temel ilkeler dikkate alınacaktır. Bunlar:

- o Uzundere turizm potansiyelinin sürdürülebilirlik perspektifi içinde yeniden ele alınarak planlanması ve kaliteli yaşanabilir çevreler oluşturulması
- o Uzundere'deki turizm gelişiminin hükümetlerin ve Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı'nın belirlediği sosyo-ekonomik hedefleri desteklemesi
- o Uzundere turizm gelişiminin sürdürülebilir çevre politikaları ile desteklenmesi
- o Bölgesel, ulusal ve uluslararası işbirliğinin güçlendirilmesi
- o Turizm sektöründe gelişme politikaları ve hedeflerinin genel ulusal gelişme politikaları ve hedefleri ile uyumlu olması
- o Bölgesel, ulusal ve küresel turizm taleplerinin izlenmesi ve buna yönelik planlama ve uygulamalar yapılması
- o Uzundere'nin turizmde varış noktası odaklı ve çok fonksiyonlu olarak geliştirilmesi
- o Uzundere'de turizm ürünlerinin çeşitlendirilerek turizmden elde edilen gelirlerin artırılması
- o Uzundere'de sürdürülebilir turizmin tanıtılarak eko-turizm, kırsal turizm ve agro-turizm konularında kamu, yerel yönetim, sivil toplum ve ticari kuruluşların kuruluşlarının bilinçlendirilmesi
- o Uzundere'ye yönelik yurtiçi ve yurtdışı tanıtım ve pazarlamanın etkinleştirilmesi
- o Uzundere'deki turizm türleri ve faaliyetleri ile Erzurum il merkezi ve yakın çevresinde yoğunlaşan sağlık ve termal turizm ve kış sporları gibi daha geniş kitlelerin tercih ettiği turizm türlerinin birbirine entegrasyonunu sağlanması
- o Uzundere'ye özgü ve turist profili odaklı turizm ürünü oluşturulması
- o Turizmin Uzundere'deki dezavantajlı grupların sosyo-ekonomik konumlarının güçlendirilmesinde bir araç olarak kullanılması
- o Uzundere'ye yönelik turizmle ilgili altyapı ve ulaşım yatırımlarında özel sektör etkinliğinin özendirilerek kamunun yükünün hafifletilmesi
- o Turizm sektörü ile ilişkili karar verme süreçlerinde kamu, yerel yönetim, sivil toplum ve özel sektör temsilcilerinin beraber çalışmasının ve işbirliği içinde olmasının sağlandığı yönetim mekanizmalarının işler kılınması ve ilçe turizm konseyinin oluşturulması
- o Uzundere'de ortaya çıkan altyapı ve çevre sorunlarının kamu, yerel yönetim, sivil toplum ve özel sektörün de katkılarıyla çözümlenmesi
- o Uzundere'ye özgü yöresel mimari değerlerin korunarak turizm hizmetine sunulduğu konaklama ünitelerinin desteklenmesi

Uzundere Turizm Stratejisi (2023), Uzundere'de yürütülen turizm faaliyetleri ile ilgili olmak üzere yukarıda ifade edilen genel ilkelerine bağlı olarak aşağıdaki 8 stratejiyi ortaya koymaktadır. Bunlar:

- o **STRATEJİ 1:** Planlama Stratejisi *“Uzundere ilçesinin Ekonomik gelişimi destekleyen; fiziksel düzeyde uygulanabilir; toplum temelli ve sürdürülebilir turizm ilkesini içeren bir planlama yaklaşımının ortaya konması”*
- o **STRATEJİ 2:** Yatırım Stratejisi *“Uzundere’de Turizm yatırımlarını uygulanabilir kılabacak teşvikler, programlar, projeler ve faaliyetler ile turizm sektöründe yatırımların artırılması”*
- o **STRATEJİ 3:** Örgütlenme Stratejisi *“İyi yönetim ilkesi çerçevesinde TRA1 Bölgesi, Erzurum ili ve Uzundere düzeyinde turizm sektörü ile ilgili kamu, yerel yönetim, sivil toplum ve özel sektör kuruluşlarının karar verme süreçlerine katılımlarını sağlayacak turizm konseyi bazında kurumsallaşmaya gidilmesi”*
- o **STRATEJİ 4:** Araştırma Geliştirme Stratejisi *“Uzundere ilçesi turizm potansiyelinin belirlenmesi ve belgelenmesi amacıyla AR-GE’nin kamu, yerel yönetim, sivil toplum kuruluşları arasında öncelikle ele alınması”*
- o **STRATEJİ 5:** Ulaşım ve Altyapı Stratejisi *“Uzundere ilçesinde turizm sektörü ile ilgili ulaşım ve altyapı sorunlarının giderilmesi”*
- o **STRATEJİ 6:** Tanıtım ve Pazarlama Stratejisi *“Yerel düzeyde Uzundere ve bölgesel düzeyde Çoruh vadisi isimleri ile markalaşmanın hedeflenmesi, bölgesel tanıtım ve pazarlamaya ek olarak Uzundere varış noktası bazında tanıtım ve pazarlama faaliyetlerine başlanması”*
- o **STRATEJİ 7:** Eğitim Stratejisi *“Yerel düzeyde gerçekleştirilecek eğitimlerin turizm sektörüne yönelik insan kaynakları ve kurumsal kapasitelerin geliştirilmesi odaklı olması”*
- o **STRATEJİ 8:** Eko-turizm Stratejisi *“Çoruh vadisi ve Uzundere’de doğa temelli turizmin planlı gelişimi”*

Uzundere Turizm Stratejisi (2023), yukarıda belirlenen stratejilere bağlı olarak Uzundere ilçesinde ve bazı durumlarda Uzundere ile doğal ve kültürel kaynaklar bakımından bütünlük oluşturan Çoruh vadisi (İspir, Pazaryolu, Tortum, Narman, Oltu, Olur, Yusufeli ilçeleri) ile bağlantılı uygulanabilecek proje ve faaliyetlerin ana çerçevesini oluşturan bir turizm geliştirme programına ihtiyaç olduğunu ortaya koymaktadır. Nitekim Uzundere Stratejik Gelişme Planı Uzundere için turizmin geliştirilmesini öncelikli 4 ana programdan biri olarak benimsemiştir. Uzundere’de turizmin geliştirilmesine yönelik uygulanacak program ve program önceliklerinin, Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı (KUDAKA)’nın TRA1 Düzey 2 Bölgesi için hazırladığı Bölge Planı ile uyumlu olmakla birlikte, Uzundere ve köylerinin sosyal, kültürel ve doğal farklılıklarından ve zenginliklerinden kaynaklanan potansiyelin, ilçenin ve daha genel olarak Çoruh vadisinin kalkınması için mekansal bağlarla güçlendirilmesi ve farklılaştırılması gerekmektedir.

Uzundere Turizm Stratejisi (2023), belirlenen stratejik amaçlara ulaşmak için, Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı (KUDAKA) tarafından hazırlanan ve Devlet Planlama Teşkilatı tarafından onaylanan, TRA1 Düzey 2 Bölgesi Bölge Planı ile uyumlu olmak ve yörenin kendine özgü değerlerini de değerlendirmek üzere **“Uzundere Turizmi Geliştirme Operasyonel Programı (UTGOP)”** önerisi yapmaktadır. UTGOP, Uzundere yöresinde turizm sektörünün geliştirilmesi ile ilgili olarak Uzundere Turizm Stratejisi (2023) belgesinde ortaya çıkan 8 stratejiyi destekleyecek 5 öncelikli tedbir önerisinde bulunmaktadır. Bunlar:

- o **TEDBİR 1:** Turizme Yönelik Beşeri Sermayenin ve Kurumsal Kapasitenin Geliştirilmesi
- o **TEDBİR 2:** Turizme Yönelik AR-GE, Bilgi ve Teknolojiye Dayalı Altyapının Geliştirilmesi
- o **TEDBİR 3:** Turizme Yönelik Tanıtım ve Pazarlama Faaliyetlerinin Desteklenmesi
- o **TEDBİR 4:** Turizme Yönelik Fiziki Altyapının Geliştirilmesi ve Doğrudan Yatırımın Desteklenmesi
- o **TEDBİR 5:** Turizme Yönelik Doğal ve Kültürel Çevrenin Korunması

TEDBİR 1 [Turizme Yönelik Beşeri Sermayenin ve Kurumsal Kapasitenin Geliştirilmesi]: *Uzundere halkının kırsal turizme katılımını sağlamak ve sektörün ihtiyacını karşılamak üzere beşeri ve kurumsal altyapının geliştirilmesi”. Bu öncelikli tedbirin amaçlarına ulaşılabilmesi için;*

- o Uzundere’de kırsal turizmin bir sektör olarak gelişebilmesi için toplumda turizmin Uzundere’nin uzun vadeli kalkınmasında başlıca dinamiklerden olduğu ve kırsal turizm gelir elde edilebileceği bilincinin yerleştirilmesine devam edilmesi
- o Turizm sektörüne yönelik planlama ve karar alma süreçlerine Uzundere’nin her kesiminden katılımın ve işbirliğinin sağlandığı bir yaklaşımının ortaya konulması

- o Uzundere halkının potansiyel olarak yararlanabilecekleri turizme yönelik ulusal ve uluslar arası hibe, kredi, teşvik ve yatırım programlarından haberdar edilmesi ve bu sistemlerden yararlanılmasına yönelik eğitim ve danışmanlık hizmetlerinin yaygınlaştırılması
- o Gelir seviyesi düşük ve/veya sermaye birikimleri yetersiz girişimcilerin ve dezavantajlı grupların turizm ve turizmi destekleyen sektörlerde istihdamını artırmak için mikro kredilerle desteklenmesi
- o Uzundere'nin su ve dağ sporları potansiyellerinin yerelde benimsemesi için özellikle gençlere ve çocuklara yönelik bilinçlendirme ve farkındalık faaliyetlerine ağırlık verilmesi
- o Kırsal turizm faaliyetleri ile ilgili insan kaynaklarının karşılanması için gerekli eğitim ve öğretim planlamasının yapılması ve başlangıç aşamalarında bu kaynakların ilçe dışından da karşılanması yönünde adımlar atılması
- o Atatürk Üniversitesi, Erzurum Teknik Üniversitesi ve Erzurum'da kurulmak üzere olan diğer üniversitelerin Uzundere'de rekreasyon, turizm ve sportif branşlarda yüksekokul, program veya bölümler açmasının teşvik edilmesi
- o Uzundere halkından kırsal turizm faaliyetleri ile ilgilenenlerin ve/veya ilgilenmek isteyenlerin gelişmiş turistik bölgelerde bilgi-görgü artırma faaliyetlerine katılmalarının teşvik edilmesi ve tanıtım, pazarlama, muhasebe, bilgisayar, yabancı dil ve internet vb. konularda eğitilmeleri yoluyla niteliklerinin artırılması
- o Avrupa Birliği'nin Türkiye genelinde uyguladığı ve Ulusal Ajans tarafından koordine edilen Hayatboyu Öğrenme ve Gençlik Programları'ndan Uzundere'nin doğrudan yararlanabileceği destekler için eğitim, tanıtım ve farkındalık çalışmalarının desteklenmesi
- o Uzundere'nin kalkınma ve tanıtım faaliyetlerini desteklemek için yerelde obje ve manzara düzeyinde fotoğrafçılık eğitim programlarının uygulanması
- o Kamu kaynakları ile sağlanan büyük yatırımların sürekliliğinin sağlanması için sivil toplum örgütlülüğünün teşvik edilmesi ve özellikle kadınların toplumsal ve kamusal hayata daha aktif katılımını sağlayan oluşumların desteklenmesi
- o Turistik ürün haline getirilmiş el sanatları çeşidini arttırmak amacıyla kursların ve atölyelerin açılması
- o Kurumların ve kişilerin turizmin geliştirilmesi ile ilgili olarak lobicilik faaliyetleri yürütmesi ve sponsor arayışlarına yönelik kapasitelerinin geliştirilmesi konusunda eğitim ve farkındalık faaliyetleri yürütülmesi
- o Su sporları baıta olmak üzere doğa tabanlı sportif ve rekreasyonel faaliyetlere yönelik olarak Uzundere ve Erzurum halkını bilinçlendirici kursların ve etkinliklerin yapılması
- o Su ve diğer doğa sporları potansiyelinin değerlendirilmesine yönelik yerel rehberlerin yetiştirilmesi
- o Uzundere'de iş gücüne katılmayan kadınların turizm sektöründe istihdam oranının ve işletmeci kadın sayısının artırılması
- o Uzundere ilçe merkezi ve köylerde ev pansiyonculuğu gibi alternatif konaklama hizmetleri ve işletmeciliği konusunda farkındalık çalışmalarının yapılması ve eğitimlerinin verilmesi
- o Dünyada, Türkiye'de ve daha özelde TRA1 Bölgesinde benzer özellik gösteren alanlarda uygulanan başarılı örneklerin yerinde görülmesi ve Uzundere'ye uyarlanması amacıyla bilgi görgü artırma faaliyetlerinin desteklenmesi
- o Kurumsal kapasiteyi geliştirmek amacı ile genel çerçevede kırsal kalkınma ve daha özelde kırsal turizm komite ve ofislerinin oluşturulması
- o Uzundere ile ilgili bazı program, proje ve faaliyetler gerçekleştirilirken TRA1 ve TR90 Bölgesel Kalkınma Ajansları arasında ortak yaklaşımların benimsenmesi
- o Avrupa Birliği Kırsal Kalkınma Yardım Aracı olarak bilinen IPARD programından Uzundere'nin sahip olduğu doğal ve kültürel kaynak değerleri ile yeterince yararlanabilmesi için gerçek kişi, kamu kurumları ve danışmanlık şirketlerinin (1) Çiftlik Faaliyetlerinin Çeşitlendirilmesi ve Geliştirilmesi, (2) Yerel Ürünler ve Mikro İşletmelerin Geliştirilmesi ve (3) Kırsal Turizm bileşenlerinde kapasitelerinin geliştirilmesi
- o Turizmi geliştirmek üzere Uzundere'deki seracılık, süs bitkileri yetiştiriciliği, fidancılık ve su ürünleri yetiştiriciliği konularında gerçek kişi ve kurumların kapasitelerinin geliştirilmesi

o Genel olarak turizm ve Uzundere'ye özgü olmak üzere turizm sektörünün planlama, tanıtım ve pazarlama, araştırma ve geliştirme, eğitim ve öğretim gibi konularındaki yasal mevzuat konusunda halkın ve kuruluşların bilgilendirilmesi gerekmektedir.

TEDBİR 2 [Turizme Yönelik AR-GE, Bilgi ve Teknolojiye Dayalı Altyapının Geliştirilmesi]: *"Uzundere'de kırsal turizmin geliştirilmesi, mevcut ve potansiyel rekreasyonel fırsatlardan daha fazla yararlanılması bakımından AR-GE, bilgiye ve teknolojiye dayalı altyapısının oluşturulması ve geliştirilmesi"*. Bu öncelikli tedbirin amaçlarına ulaşılabilmesi için;

o Doğal ve kültürel kaynakların envanterlerinin çıkarılması, belgelenmesi ve görselleştirilmesi

o Uzundere ve etkileşim içerisinde bulunduğu Çoruh vadisinde turizme kaynak oluşturan potansiyellerin belirlenmesi, planlanması ve yönetilmesinde Uzaktan Algılama, Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS) ve internet teknolojilerinden yararlanılması

o Uzundere ve etkileşim içerisinde bulunduğu diğer alanlarda turizme kaynak oluşturabilecek ve aynı zamanda korunması gereken canlı (flora ve fauna) ve cansız (su, jeoloji, toprak, iklim v.b.) ekosistem unsurlarının belirlenmesi ve sürdürülebilir bir perspektifle turizm yatırım kararlarına etki etmesine çalışılması

o Uzundere'nin TRA1 Bölgesi ile TR90 Bölgesi arasında ulaşım sağlayan ana ve tali ulaşım koridorlarının merkezinde yer aldığı vurgusunu, sahip olduğu doğal ve kültürel zenginliklerle de destekleyerek özel anlamda Uzundere'nin ve genel anlamda Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi'nin tanıtım amacıyla bir manzara yol sistem(ler)i araştırması yapılması ve dört mevsim turizm sloganı ile manzara yolları kavramının bölgenin tanıtım çalışmalarında bir araç olarak kullanılması

o Uzundere'de turizm faaliyetlerinin temelini oluşturan doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımını temin etmek için taşıma kapasitelerinin belirlenmesi ve planlanması

o Uzundere'ye özgü geleneksel kırsal yaşam kültürünün kayıt altına alınması, tanıtılması ve kırsal turizmin geliştirilmesinde bir araç olarak kullanılması amacıyla araştırma, yayın, belgesel çalışmalarına destek olunması

o Uzundere ve çevresine ilişkin bugüne kadar üretilmiş bilginin derlenmesi için ulusal ve/veya uluslar arası katılımlı sempozyum, kongre ve çalıştayların organize edilmesi

o Bölgenin doğal ve kültürel kaynaklarını araştırmaya ilgi gösterecek araştırmacıları bölgeye çekmeye yönelik bilgilendirme çalışmalarının yapılması ve bu süreçte diğer üniversitelerde lobicilik faaliyetlerinin desteklenmesi gerekmektedir.

TEDBİR 3 [Turizme Yönelik Tanıtım ve Pazarlama Faaliyetlerinin Desteklenmesi]: *"Yerel düzeyde Uzundere ve bölgesel düzeyde Çoruh vadisi isimleri ile markalaşmanın hedeflenmesi, bölgesel tanıtım ve pazarlamaya ek olarak Uzundere varış noktası bazında tanıtım ve pazarlama faaliyetlerinin desteklenmesi"* Bu öncelikli tedbirin amaçlarına ulaşılabilmesi için;

o Uzundere ve çevresinin etkin tanıtımının sağlanması için diğer turizm merkezleri, tur acentaları ve turizm kuruluşları ile bilgi ağının kurulmasına yönelik bilgi teknolojileri altyapısının ve web hizmetlerinin geliştirilmesi

o Uzundere'de kırsal turizm işletmelerinin piyasa fırsatlarını değerlendirmesi, pazara ilişkin bilgi edinilmesi ve rekabet edebilirliğin artırılması amacıyla TRA1 Bölgesi ölçeğinde turizm ve turizm sektörünü destekleyen yan sektörlerde ve kurumlarda teknoloji kullanımının yaygınlaştırılması ve bu amaçla eğitim ve danışmanlık hizmetlerinin desteklenmesi

o Uzundere'yi doğal ve kültürel kaynak değerleri ile tanıtmak amacı ile yurt içi ve yurt dışı fuar organizasyonlarına (İran, Rusya ve Ukrayna gibi ülkeler başta olmak üzere) katılımın sağlanması

o Doğu Anadolu Turizmi Geliştirme Projesi (DATUR)'un hazırladığı kiliseler, flora, yabancı meyve, kelebek, kuş gözlemciliği rapor ve envanterlerindeki yararlanarak ve onları geliştirerek pazarlama hizmetlerine ivme kazandırılması

o TRA1 ve TR90 Bölgeleri arasındaki planlanan turizm organizasyonlarında Uzundere'de konaklama ve/veya günübirlik hizmet almayı gerektiren tur programlarının hazırlanması ve bu programların tur operatörlerine iletilmesi süreçlerinin desteklenmesi

o Erzurum kent merkezi, Palandöken ve Konaklı Kış Sporları merkezlerinde Uzundere ve Çoruh vadisindeki turistik etkinliklere ilişkin tanıtım ve farkındalık çalışmalarının yapılması ve ziyaretçilerin Çoruh vadisi ve Uzundere'ye yönlendirilmesine ilişkin bilgilendirme faaliyetlerinin desteklenmesi

- o Uzundere ile ilgili tanıtım materyallerinin Erzurum'da havalimanı, otobüs terminali, tren garı, alışveriş merkezleri, Erzurum evleri ve üniversitelerin dış ilişkiler ofislerinde bulundurulmasına imkan verecek faaliyetlerin desteklenmesi
- o Uzundere ve köylerinde geleneksel olarak düzenlenen festivallerin desteklenmesi ve Tortum Şelalesi ve Tortum Gölü'nde oluşturulacak altyapılara bağlı olarak yeni festival organizasyonlarının desteklenmesi
- o Yalnızca Uzundere'ye özgü Tortum Şelalesinin daha özel bir biçimde markalaştırılması sürecinin desteklenmesi
- o Uzundere'ye özgü ve Akdeniz mutfağından izler taşıyan Gastronomi kültürünün tanıtımına yönelik faaliyetlerin desteklenmesi
- o Kuş, kelebek, yaban hayatı gözlemciliği yönünde tanıtım materyallerinin hazırlanması
- o Kuş gözlem festivallerinin sürekliliğini sağlayarak bölgenin tanıtımının sağlanması
- o Araştırma ve geliştirme çalışmalarıyla elde edilecek manzara yolu envanterlerinin yurt içi ve yurt dışı organizasyonlarda tanıtım amacıyla kullanılması
- o Araştırma ve geliştirme çabalarına bağlı olarak Uzundere'nin odak olacağı bir manzara yol koridorları ağı kurulması ve sistemin Erzurum-Artvin (Hopa), Erzurum (Aksu)–Ardahan, Bayburt-Artvin gibi ana karayolu ve nehir koridorları üzerinden ve İspir-Serdarlı-Bağbaşı-Pehlivanlı-Uzundere, Uzundere-Uzundere Yayla, Uzundere-Çamlıyamaç-Kılıçkaya ve Erzurum-Artvin karayolu ile Uzundere'ye bağlı köylerin yaylaları arasındaki tali bağlantıların dört mevsim algılanan çekici özellikleri ile yapılandırılması
- o Uzundere'ye ulusal ve uluslararası medyanın ve ziyaretçilerin ilgisinin çekilmesi için profesyonel bir anlayışla internet teknolojisi ve sosyal paylaşım siteleri aracılığı ile tanıtımına katkı sağlanması
- o Atatürk Üniversitesi, Erzurum Teknik Üniversitesi ve kuruluş aşamasındaki diğer üniversitelerin kongre, sempozyum, çalıştay gibi faaliyetlerinin sosyal programlarının bir bölümünün Tortum Gölü ve Tortum Şelalesi odaklı olarak programlanması
- o SODES programından yararlanarak Uzundere Tortum Gölü, Tortum Şelalesi ve Yıkıklar'a Erzurum'daki dezavantajlı grupların ziyaretlerinin teşviki
- o Sinema ve televizyon sektörünün Uzundere'de film senaryolarını gerçekleştirmelerine yönelik lobicilik faaliyetlerinin desteklenmesi
- o Uzundere'nin turistik değerlerinin tanıtımında yerel yönetim, sivil toplum kuruluşları liderliğinde Erzurum'da Turizm İl Müdürlüğü, iştirakçi olabilecek oteller ve tur şirketleri ile işbirliklerinin desteklenmesi gerekmektedir.

TEDBİR 4 [Turizm Yönelik Fiziki Altyapının Geliştirilmesi ve Doğrudan Yatırımın Desteklenmesi]:

"Turizm ile gelişmeyi ve canlanmayı desteklemek ve rekabeti artırmak için fiziki altyapının geliştirilmesi ve doğrudan yatırımın sağlanması". Bu öncelikli tedbirin amaçlarına ulaşılabilmesi için;

- o Uzundere'nin TRA1 ve TR90 bölgeleri arasında geçişlilik arzeden bir konumda bulunmasından dolayı kırsal turizmin burada güçlü bir sektör haline gelebilmesi için ulaşım ve konaklama altyapısının güçlendirilmesi ve sportif aktivitelere yönelik altyapıların oluşturulması
- o Erzurum'da uygulanacak Cazibe Merkezi Destekleme Programı'nın çarpan etkileri dikkate alınarak Erzurum-Artvin karayolunun (özellikle Tortum-Yusufeli arasındaki Uzundere vadisi bölümü) dışında yan koridorlarda da rekreasyonel aktivitelerin gelişebileceğinin değerlendirilerek köy ve yayla yollarının sanat yapıları ile birlikte iyileştirilerek güçlendirilmesi ve ekosistemlere zarar vermeksizin yapılandırılması
- o Uzundere'de kırsal turizm etkinliklerinin gelişmesinde Tortum Şelalesi, Tortum Gölü, Uzunburun Yarımadası ve Yıkıklar gibi alanlarda kamulaştırmaların gerçekleştirilmesi, yasal prosedürlerin tamamlanarak hazırlanmış ya da hazırlanacak peyzaj tasarımlarının uygulanması ve rekreasyonel faaliyetlerin çeşitlendirilmesi için halkın kullanımına sunulması
- o Tortum Gölü ve Tortum Çayı odaklı olarak su sporları (rafting, akarsu ve göl kanosu, yüzme, yelken, sörf, su kayağı, kürek, tekne v.b.) altyapısının oluşturulması ve bu yörenin su sporları merkezine dönüştürülmesi ile ilgili süreçlerin desteklenmesi

- o Tortum Gölü, Tortum Şelalesi, Yıkıklar başta olmak üzere uygun alanlarda konaklama ve rekreasyonel fırsatlar oluşturmak suretiyle spor kulüpleri, izciler, doğa okulları ve teknik gezi organizasyonlarına yönelik kamp imkanlarının yapılandırılması
 - o Tortum Şelalesi'nde yapılacak peyzaj düzenlemelerinin seyir noktaları, amfiteyatrosu, bungalow evler, butik otel, ziyaretçi merkezi gibi üniteler içerecek biçimde yapılandırılması
 - o Öşvank Kilisesini ziyarete gelenler için konaklama ve ev pansiyonculuğu gibi konaklama ve yeme-içme imkanlarının oluşturulması
 - o Uzundere'nin doğası ve geleneksel kırsal yerleşim modellerine uygun yeni yerleşim dokularının ve evlerin planlanması, tasarlanması ve uygulanması
 - o Uzundere ve köylerindeki mevcut lokanta, çay bahçesi ve alabalık işletmelerinin günübirlik rekreasyonel hizmetlerinin zenginleştirilmesi için altyapıların oluşturulması ve potansiyel alanlarda yenilerinin kurulmasının teşvik edilmesi
 - o Kuş gözlemciliği ve doğa sporları aktivitelerine yönelik alt yapıların oluşturulması
 - o Motorlu yamaç paraşütü, deltakanat, mikrolight (motorlu deltakanat), at biniciliği potansiyellerinin araştırılması ve bu konuda altyapının desteklenmesi
 - o Uzundere'de sağlık turizmi faaliyeti olarak öne çıkarılabilecek yaşlı bakım hizmetleri konusunda altyapının desteklenmesi
 - o Uzundere'de ev pansiyonculuğu, butik otel, günübirlik tesis işletmeciliği, ahşap ev ve çadır işletmeciliği gibi alternatif konaklama imkânlarının oluşturulması ve mevcutlarının kapasitelerinin artırılması ve hizmet kalitelerinin yükseltilmesi
 - o Turizmi geliştirmek üzere Uzundere'deki seracılık, süs bitkileri yetiştiriciliği, fidancılık ve su ürünleri yetiştiriciliği konularında altyapı yatırımlarının desteklenmesi
 - o Uzundere'nin tanıtımında giderek küçülen tarımsal arazilerin hobi bahçeciliği kavramı ile yeniden yapılandırılarak kullanılması gerekmektedir.
- TEDBİR 5 [Turizme Yönelik Doğal ve Kültürel Çevrenin Korunması]:** "Uzundere'de mevcut turizm potansiyelinin oluşumunda, gelişiminde ve sürdürülebilirliğinin sağlanmasında anahtar rol oynayan doğal ve kültürel çevrenin korunmasının sağlanması". Bu öncelikli tedbirin amaçlarına ulaşılabilmesi için;
- o Doğal ve antropojen faktörler nedeniyle sürekli dolan Tortum Gölü'nün korunması için erozyon kontrolü ve ağaçlandırma faaliyetlerinin Tortum Çayı Havzası ölçeğinde desteklenmesi
 - o Tortum Çayı ve Tortum Gölü'nde kanalizasyon şebekesi ve arıtma sistem(ler)i bulunmamasından kaynaklanan kirliliğin önlenmesi
 - o Erzurum-Artvin karayolunun Tortum-Yıkıklar arasındaki kazı ve dolgu şevlerinin bitkisel örtü kullanılarak onarılması ve daha estetik bir görünüme kavuşturulması
 - o Halihazırda gerçekleştirilmiş nehir tipi HES'lerin oluşturduğu ekolojik ve estetik çevre sorunlarının giderilmesi ve projelendirilen ancak henüz uygulanmamış olan HES'ler için Çevresel Etki Değerlendirme (ÇED) raporlarının incelenmesi ve ortaya çıkaracağı zararların sosyal, ekonomik ve çevresel boyutları ile yeniden değerlendirilmesi
 - o Tortum Şelalesi yakın çevresinde yaşanan heyelanların önlenmesine yönelik teknik ve biyolojik önlemlerin ivedilikle alınması ve şelalenin izlenmesi için kullanılan sağ taraftaki iniş merdivenlerinin heyelanla yıkılma riskine karşı iptal edilmesi
 - o Tortum Gölü ve Tortum Şelalesi ile ilgili doğal sit kararlarının ve derecelerinin gözden geçirilmesi ve bu alanların koruma-kullanma dengesini sağlayabilecek şekilde "Koruma Amaçlı İmar Planları"nın hazırlanması
 - o Uzundere ve köylerinde gelişigüzel yapılaşmaların önlenmesi için "Köy Yerleşim Planları"nın hazırlanması
 - o Yıkıklar'da alabalık üretiminden kaynaklanan atıklarla kirlenen doğal gölün temizlenmesi ve çevresinde gelişigüzel yapılaşmaların önlenmesi
 - o Tortum Şelalesi, Tortum Gölü ve Yıkıklar'ın doğa parkı ilan edilmesi süreçlerinin desteklenmesi

- o Tortum Gölü'nün ve Yıkıkların su zenginlikleri ve kuş göç yolu üzerinde bulunmasından dolayı "Ramsar" sitesi olarak ilan edilmesi
- o Tortum ve Yusufeli arasında Uzundere Vadisinin jeolojik formasyonlarından yararlanarak jeopark ilan edilme sürecinin desteklenmesi
- o Uzundere ve çevresinin doğal ve kültürel zenginliklerinin "Milli Park" ve "Biyosfer Rezervi" olarak değerlendirilmesine yönelik araştırma ve ilan edilme süreçlerinin desteklenmesi ve "Uzundevreli Gelişme Planları"nın hazırlanması
- o Biyolojik zenginliklerin korunması amacıyla kamu kuruluşları, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ve yerel otoriteler işbirliğinde "Çoruh Arboretum"u kurulması ve buranın araştırma, doğa temelli araştırma ve konaklama gibi altyapı ile güçlendirilerek Uzundere'nin tanıtımında bir araç olarak kullanılması
- o Nesli tehdit altındaki dağ keçilerinin korunması için "Yaban Hayatı Geliştirme Sahası" ilan edilmesi ve halkın yaban yaşamını koruma bilincinin geliştirilmesi
- o Tarım ve kırsal yaşam kültürlerinin gelecek nesillere aktarılması amacıyla "Kırsal Yaşam Müzesi" oluşturma süreçlerinin desteklenmesi ve bu tür yapılanmanın idari olarak kolaylaştırılması bakımından "Çoruh Arboretumu" ile ilişkilendirilmesi
- o Öşvank Kilisesinin restorasyonunun ve çevresindeki kamulaştırmaların gerçekleştirilmesi ve benzer şekilde bu uygulamaların Bağbaşı Beldesi'ndeki Haho Kilisesi (Taş Camii) için de tekrarlanması
- o Engüzek Kalesinin çevre restorasyonunun yapılarak rekreasyonel amaçlarla kullanımının sağlanması gerekmektedir.

Uzundere Turizmi Geliştirme Operasyonel Programı (UTGOP), öncelikli tedbirlerin Uzundere Turizm Stratejisi (2023) hedeflerine uygun olarak gerçekleştirilmesi için **(1) Bazı ön koşulların sağlanması, (2) Bazı risklerin dikkate alınması, (3) Bazı dışsal koşulların sağlanması, (4) Fon kaynaklarının bulunması ve (5) Merkezi, bölgesel ve yerel kurumsal kapasiteye** bağlı bir değerlendirmeyi beraberinde getirmektedir.

Uzundere Turizm Master Planı: Vizyon 2023, Uzundere'nin mevcut doğal ve kültürel kaynaklarını, tüm düzeylerde kurumsal kapasitesini, ulusal ve bölgesel düzeyde planlama yaklaşımlarını, uygulanan ya da uygulanmakta olan proje tecrübelerini dikkate alarak Uzundere Turizmi Geliştirme Operasyonel Programı (UTGOP)'nu ortaya koymuştur. Yerelden planlama ve kalkınma yaklaşımının bir yansıması olarak ortaya çıkan bu programın uygulanabilmesinin **ön koşulu** Uzundere Turizmi Geliştirme Operasyonel Programı (UTGOP)'nın ilk aşamada Uzundere'nin bağlı bulunduğu Erzurum ilinin ve TRA1 Bölgesinin kalkınmasıyla ilgili süreçleri yöneten Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı (KUDAKA) tarafından kabul edilmesi ve Devlet Planlama Teşkilatı'nın onayına sunulmasıdır. Uzundere Turizmi Geliştirme Operasyonel Programı (UTGOP)'nın bütününe ya da belirli bölümlerinin tedbirler arasında etkileşim ve daha sonra gerçekleşecek faaliyet ve proje uygulamaları ile ilişkili çarpan etkiler yaratacak biçimde uygulanması sürecini başlatacağı değerlendirilmektedir.

Uzundere Turizmi Geliştirme Operasyonel Programı (UTGOP)'nda öngörülen stratejilerin ve öncelikli tedbirlere yönelik faaliyetlerin uygulanabilme ve başarı sürecini etkileyebilecek bir kısım riskler bulunmaktadır. Bu risklerin bir bölümü Uzundere'nin kendine özgü sosyal, ekonomik ve ekolojik koşullarından kaynaklanırken bir kısmının da dışsal olabileceği değerlendirilmektedir. Bunlar;

- o Küresel ısınmaya ve bölgesel düzeyde yaşanan iklim değişikliklerine bağlı olarak su kaynaklarının azalması ve Uzundere'de suya dayalı planlanan sportif ve rekreasyonel faaliyetlerin sürdürülebilirliği konusunda endişeler yaşanması
- o Ulusal ve küresel düzeyde yaşanabilecek ekonomik ve siyasal krizler ve bunların turizm sektöründe yaşatabileceği darboğazlar
- o Nehir tipi hidroelektrik santral (HES) yapımlarından dolayı gerçek kişi ve tüzel kişiliklerin turizm sektörüne yatırım yapmak konusunda tereddüt yaşamaları
- o Uzundere'de aktif iş piyasasına dahil olabilecek genç nüfusun giderek azalması ve nüfusun yaşlanması
- o Özellikle Tortum Şelalesi çevresinde yaşanan şiddetli heyelanların bütüncül bir peyzaj tasarım projesinin uygulanması sürecini olumsuz etkileme ihtimali
- o Miras hukuku ile arazilerin parçalanması, verimsizleşmesi ve terk edilmesi

o Uzundere'deki kamu, yerel yönetim, sivil toplum ve ticari kuruluşların kurumsal kapasite ve insan kaynakları yönünden belirlenen hedefleri uygulama konusunda yetersiz kalabilme ihtimali ve diğer ilçe ve proje destek talebinde bulunan kuruluşlarla rekabeti şeklinde özetlenebilir.

Uzundere Turizmi Geliştirme Operasyonel Programı (UTGOP)'nın başarıya ulaşabilmesinde ve yukarıda sıralanan bazı risklerin önlenmesi ya da asgariye indirilmesinde bazı dışsal koşulların da sağlanması gerekmektedir. Bu **dışsal koşullar** büyük oranda bölgeye olan merkezi yönetim ve bölgesel ajans ilgisi ile kurumların yasal ve idari koşulları Uzundere lehine kolaylaştırma yaklaşımları ile de ilişkili olabilmektedir. Aşağıdaki konularda ilerleme kaydedilebilirse Uzundere Turizmi Geliştirme Operasyonel Programı (UTGOP) büyük bir olasılıkla başarıya ulaşabilecektir. Bunlar;

o Erzurum İl Özel İdaresi tarafından Tortum Gölü ve Tortum Şelalesi çevresinde "Koruma Amaçlı İmar Planı"nın hazırlanması

o Tortum Gölü Uzunburun Yarımadası ve Tortum Şelalesi'nde hazırlanan ve/veya hazırlanacak peyzaj projelerinin uygulanabilmesi için İl Özel İdaresi tarafından kamulaştırma çalışmalarının tamamlanması

o İl Özel İdaresi tarafından "Köy Yerleşim Planları"nın hazırlanması ve uygulanması

o Çevre ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü tarafından Uzundere'deki koruma statülerinin ilan süresine yönelik Uzun Devreli Gelişme Planları'nın hazırlanması ve milli park, doğa parkı statülerinde ilan sürelerinin tamamlanması

o HES'lerin ortaya çıkardığı olumsuz ekolojik koşulların azaltılması için Çevre ve Orman Bakanlığı'nca bölgede peyzaj onarım çalışmalarının tamamlanması

o Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kurulu'nun Tortum Gölü ve Tortum Şelalesi için aldığı doğal sit kararlarını tekrar değerlendirmesi ve hazırlanacak Koruma Amaçlı İmar Planları'nı onaylaması

o Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın Öşvank Kilisesi ve Engüzek Kalesi'nin restorasyonu için karar alması ve ödenek ayırması

o Atatürk Üniversitesi ve Erzurum Teknik Üniversitesi'nin su ve diğer doğa sporlarına yönelik yüksekokul, program ve bölümleri Uzundere'de açma konusunda kararlılık göstermesi

o Devlet Planlama Teşkilatı tarafından Cazibe Merkezleri Destekleme Programı'nın Erzurum uygulamasının gerçekleşmesi

o Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu (TKDK)'nin Erzurum'da IPARD kapsamındaki turizm teşviklerinden yararlanmayı kolaylaştırıcı bilgilendirme, danışmanlık ve eğitim programlarını gerçekleştirmesi

o Japonya Uluslararası İşbirliği Ajansı (JICA) ve Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından uygulanacak "Çoruh Nehri Su Havzası Rehabilitasyon Projesi"nin başlatılması için kredi onayının alınması

o ORKÖY tarafından "Çoruh Havzası Katılımcı Havza Islahı Projesi" nin onaylanması ve uygulama sürecinin başlatılması

o Uzundere TRA1, TRA2 ve TR90 Düzey 2 Bölgeleri arasında bir geçiş koridorunda bulunduğu Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma (KUDAKA), Serhat Kalkınma Ajansı (SERKA) ve Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı (DOKA) tarafından çok bölgeli proje konularına (Örneğin; Erzurum-Artvin ve Erzurum-Ardahan Manzara Yolları gibi) yönelik güdümlü proje desteklerinin sağlanması şeklinde ifade edilebilir.

Uzundere Turizmi Geliştirme Operasyonel Programı (UTGOP)'nın başarıya ulaşmasında önemli bir aşama da sürekli ve yeterli fon akışının 2011 yılı başından itibaren Uzundere ile ilgili olarak sağlanmaya devam etmesidir. Uzundere, ulusal ve uluslararası kuruluşlar tarafından desteklenmiş projelerin uygulama tecrübesi olan kırsal yörelerden biri olarak tanınmaktadır. Uzundere'de kırsal turizmin geliştirilmesi için yararlanılabilecek fon kaynakları ise şunlardır.

o Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP)

o Avrupa Birliği Programları (Hibe, IPA ve IPARD)

o Ulusal Ajans Programları (Gençlik Değişimleri ve Hayat Boyu Öğrenme Programları)

o Japonya Uluslararası İşbirliği Ajansı Proje ve Kredi Destekleri

o Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı (KUDAKA) tarafından sağlanan Teknik Destek, Doğrudan Faaliyet

Desteği, GÜDÜMLÜ Proje Desteği, KOBİ ve Tarım-Turizm-Sanayi Mali Destek Programları

- o Sosyal Destek Programı (SODES)
- o ORKÖY Destekleri
- o Turizm Bakanlığı Destekleri
- o İçişleri Bakanlığı'nın Sivil Toplum Kuruluşlarını Destekleme Programı
- o Sponsorluk Sağlayan Ticari Kuruluşların Destek Programları
- o Yabancı Ülkelerce Verilen Büyükelçilik Fonları

Uzundere Turizmi Geliştirme Operasyonel Programı (UTGOP)'nın, Uzundere Turizm Stratejisi (2023) vizyonu olarak ifade edilen "Yerel düzeyde sürdürülebilir turizm yaklaşımının benimsenerek istihdamın geliştirilmesinde ve yerel-bölgesel kalkınmada turizmin öncü bir sektör konumuna getirilmesi ve Uzundere'nin 2023 yılına kadar, ulusal ve uluslararası pazarda önemli bir varış noktası ve marka haline getirilmesinin sağlanması" hedefine ulaşma yolunda uygulanması merkezi, bölgesel ve yerel kurumsal kapasiteye, bu kuruluşların program ve projelerin uygulanması sürecindeki kararlılıklarına ve alacakları risklere bağlı olarak değişim gösterebilecektir.

Uzundere Turizmi Geliştirme Operasyonel Programı (UTGOP)'nın uygulandığı takdirde Uzundere'de turizm sektörü ve ilişkili alanlarda bazı ilerlemelerin sağlanması beklenmektedir. Bu ilerlemelerle ilgili performans/başarı göstergeleri Çizelge 6'da verilmektedir.

Çizelge 6. Uzundere Turizmi Geliştirme Operasyonel Programı (UTGOP)'nın Başarı Göstergeleri

Başarı Göstergeleri	Mevcut Durum	2023'e kadar Hedeflenen
Turizm hibe, kredi, teşvik ve yatırım programları konusunda verilen danışmanlık sayısı	2	5
Uzundere'de KUDAKA, IPARD, UNDP, SODES ve fon sağlayan diğer kuruluşlara yönelik proje döngü yönetimi eğitim programı sayısı	3	8
Uzundere'de KUDAKA, IPARD, UNDP, SODES ve fon sağlayan diğer kuruluşlara yönelik proje döngü yönetimi eğitim programlarından yararlanan katılımcı sayısı	20	100
Mikro krediden yararlanan girişimci sayısı	0	15
Su sporları konusunda eğitim alan genç sayısı	20	100
Dağ sporları konusunda eğitim alan genç sayısı	20	100
Turizm eğitimine yönelik olarak açılan eğitim merkezi	0	1
Turizm ve spor bilimlerine yönelik açılan yükseköğretim programı	0	2
Turizm sektörüne yönelik bölge dışına yapılan gezi sayısı	4	10
Turizm sektörüne yönelik tanıtım, pazarlama, muhasebe, bilgisayar, yabancı dil ve internet eğitimi alan Uzundereli katılımcı sayısı	40	160
Uzundere ile ilgili yürütülen hayatboyu öğrenme ve gençlik değişimi projesi	2	6
Açılan fotoğrafçılık kursu sayısı	0	1
Fotoğrafçılık eğitimine katılan ilgili sayısı	0	20
Kadınların dezavantajlı durumlarını iyileştirmeye yönelik yürütülen proje sayısı	2	8

El sanatlarının geliştirilmesine yönelik atölye sayısı	1	3
Su ve dağ sporları konusunda yetiştirilen rehber sayısı	0	30
Turizm faaliyetlerinde istihdam edilen kadın sayısı	0	50
Turizm faaliyetlerinde istihdam edilen genç sayısı	0	100
Açılan ev pansiyonu sayısı	5	35
Ev pansiyonlarında oluşturulan yatak kapasitesi	25	350
Açılan butik otel sayısı	0	3
Butik otellerde oluşturulan yatak kapasitesi	0	100
Oluşturulan kırsal kalkınma/turizm komitesi sayısı	0	1
Açılan kırsal kalkınma/turizm ofisi sayısı	0	1
Bölgesel ajanslar (TRA1, TRA2 ve TR90) tarafından Uzundere'yi de ilgilendiren güdümlü proje uygulaması	0	2
IPARD programı kapsamında Uzundere ve çevresi ile ilişkili desteklenen proje sayısı	0	3
IPARD ve bölgesel ajansların desteklediği alternatif çiftlik faaliyetlerinin (seracılık, süs bitkileri yetiştiriciliği, fidancılık ve su ürünleri yetiştiriciliği v.b.) geliştirilmesi ile ilgili uygulanan proje sayısı	1	10
Avrupa Birliği hibe ve IPA programlarından desteklenen proje sayısı	5	10
Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı tarafından desteklenen proje sayısı	3	5
Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı tarafından desteklenen proje sayısı	5	15
Uzundere hakkında hazırlanan plan ve envanter sayısı	5	15
Coğrafi Bilgi Sistemleri ve Uzaktan Algılama destekli hazırlanan turistik materyal ve envanter sayısı	1	5
Uzundere'de turistik işletmelere ait tasarlanan WEB sayfası	1	15
Planlanması tamamlanan ana ve tali manzara yol sayısı	0	3
Uzundere hakkında hazırlanan belgesel sayısı	0	1
Kurulan kırsal yaşam müzesi	0	1
Ulusal ve/veya uluslararası katılımlı sempozyum, kongre ve çalışmaların sayısı	0	3
Uzundere ve diğer turizm merkezleri, tur acentaları ve turizm kuruluşları ile kurulan bilgi ağı sayısı	0	5
Uzundere'nin tanıtımının yapıldığı yurt içi fuar sayısı	3	20
Uzundere'nin tanıtımının yapıldığı yurt dışı fuar sayısı	5	15
Düzenlenen kuş gözlem festivali sayısı	4	12

Düzenlenen kelebek gözlem turu sayısı	2	6
Düzenlenen botanik turu sayısı	1	6
Düzenlenen yabancı meyve turu sayısı	1	6
Düzenlenen tarihi eser turu sayısı	0	10
Kurulan bilgilendirme ofisi sayısı	0	1
Uzundere hakkında dağıtılan tanıtım materyali sayısı	10000	50000
Düzenlenen festival sayısı (her yıl için)	3	8
Yayınlanan yöresel lezzetler (gastronomi kitabı) sayısı	0	2
Atatürk ve Erzurum Teknik Üniversiteleri tarafından kongre turizmi dolayısıyla Uzundere'ye (Tortum Şelalesi) her yıl düzenlenen gezi sayısı	3	8
Üniversite öğrenci bölümleri/kulüplerince düzenlenen gezi sayısı (her yıl)	20	100
SODES destekli projelerle bölgeyi ziyaret eden dezavantajlı grup/kişi sayısı	0	1000
Uzundere'de çekilen TV filmi ve/veya dizi film sayısı	0	2
Kurulan su sporları merkezi sayısı	0	1
Sportif amaçlı kurulan kamp alanı sayısı	0	1
Altyapı ve sanat yapıları yönünden geliştirilen yayla yolu sayısı	0	5
Mevcut ya da geliştirilecek turistik işletme ve rekreasyonel alanlara ilişkin peyzaj tasarım proje ve uygulaması	0	5
Koruma statüsü ya da peyzaj tasarım projelerinin uygulanması için kamulaştırılan alan sayısı	0	2
Uzundere'de düzenlenen doğa eğitimi programı sayısı	0	5
Uzundere'de düzenlenen izcilik kampı sayısı	2	8
Geleneksel yapı ve Uzundere doğası ile uyumlu olarak uygulanan yeni mimari ev projeleri sayısı	0	50
Yeni kurulan ve/veya geliştirilen yol üstü ve rekreasyonel alanlar üzerinde lokanta sayısı	7	15
Yeni kurulan bungalow konaklama tesisi sayısı	0	3
Bungalow konaklama yatak kapasitesi	0	90
Rekreasyonel imkanları ve çevre düzenlemeleri geliştirilen alabalık işletmesi sayısı	0	7
Oluşturulan kuş gözlem kulesi sayısı	0	1
İşaretlenen trekking rotası sayısı	0	3
Kurulan yaşlı bakım hizmetleri merkezi sayısı	0	1
Kurulan hobi bahçeleri sayısı	0	10
Açılan fidanlık sayısı	1	3
Açılan mevsimlik ve kesme çiçek serası	1	2

Erozyon kontrolü ve ağaçlandırma yapılan alan miktarı (ha)	20000	35000
Kurulan ve işletilen arıtma tesisi sayısı	0	2
Oluşturulan kanalizasyon şebekesi sayısı	0	8
Hazırlanan Koruma Amaçlı İmar Planı sayısı	0	3
Hazırlanan Köy Yerleşim Planı sayısı	0	6
İlan edilen doğa parkı sayısı	0	1
İlan edilen milli park sayısı	0	1
İlan edilen jeopark sayısı	0	1
İlan edilen Ramsar sitesi sayısı	0	1
Araştırma yapılan Biyosfer Rezervi alanı	0	1
Kurulan arboretum ya da botanik bahçesi sayısı	0	1
İlan edilen ve geliştirilen Yaban Hayatı Geliştirme Sahası sayısı	0	1
Restorasyonu tamamlanan eski eser ve mimari miras örneği sayısı	0	2

Öşvank Kilisesi

Öşvank Kilisesi

E. UZUNDERE'YE ÖZGÜ EV VE APART OTEL PROJELERİ

Uzundere ilçe merkezi ve köylerinde geleneksel evlerin ahşap, taş ve toprak materyal kullanılarak inşa edildiği bilinmektedir. Bununla beraber son 30 yıl içerisinde ulaşım imkanlarının artması ve kentlerle yaşanan hızlı etkileşim, ülkemizin pek çok kırsal yöresinde yaşandığı gibi bu bölgede de geleneksel evlerin terk edilmesine ve kimliksiz betonarme yapıların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Oysa günümüzün ziyaretçileri tüm dünyada geleneksel yapının korunduğu ve/veya doğa ile uyumlu konaklama imkanlarına sahip yörelerle karşılaşmak istemektedirler.

Uzundere'ye yönelik örnek mimari projeler hazırlamanın gerekçeleri, (1) Yeni ev inşa edeceklere tek, iki ve üç katlı mimari tip projeler üretmek, (2) Yörede turizm yatırımı yapmak isteyenlere apart otel modelleri sunmak, (3) Yöredeki gelişigüzel yapılaşmaların önüne geçmek ve mevcut kimliksiz yapılara da örnek olarak pozitif yönde dönüşüme katkı sağlamak ve (4) Uzundere'de doğal ve kültürel çevrenin korunmasına katkı sağlamaktır.

Uzundere Turizm Master Planı: Vizyon 2023 için hazırlanan mimari projeler bölgenin geleneksel yapısından izler taşımaktadır. Ev ve apart otel tasarımlarının modern gereksinimlerinde karşılanmasına olanak tanıdığı, dış görünüşü ve iç mekan kullanımıyla ziyaretçiler ile Uzundere ilçe merkezi ve köylerinde yaşayanlara da ilgi çekici geleceği değerlendirilmektedir.

Uzundere ilçesine özgü hazırlanan apart otel ve konut projelerine ilişkin bazı plan, kesit ve perspektifler sonraki sayfalarda verilmiştir. Bunlar sırasıyla;

- o Tek Katlı Konut (100 m2) Ön Görünüş
- o Tek Katlı Konut (100 m2) Sağ Görünüş
- o Tek Katlı Konut (100 m2) Sol Görünüş
- o Tek Katlı Konut (100 m2) Arka Görünüş
- o Tek Katlı Konut Dış Perspektif
- o Tek Katlı Konut İç Perspektif
- o İki Katlı Konut Ön Görünüş
- o İki Katlı Konut Sağ Yan Görünüş
- o İki Katlı Konut Sol Yan Görünüş
- o İki Katlı Konut Arka Görünüş
- o İki Katlı Konut (100 m2) Zemin Kat Planı
- o İki Katlı Konut (100 m2) Normal Kat Planı
- o İki Katlı Konut (100 m2) Kesitler
- o İki Katlı Konut Dış Perspektif
- o Üç Katlı Konut Ön Görünüş
- o Üç Katlı Konut Sağ Yan Görünüş
- o Üç Katlı Konut Arka Görünüş
- o Üç Katlı Konut Sol Yan Görünüş
- o Üç Katlı Konut (100 m2) A-A Kesiti
- o Üç Katlı Konut (100 m2) B-B Kesiti
- o Üç Katlı Konut Dış Perspektif
- o Apart Otel (125 m2) Zemin Kat Planı
- o Apart Otel Ön Görünüş
- o Apart Otel Sol Yan Görünüş
- o Apart Otel Arka Görünüş
- o Apart Otel Sağ Görünüş
- o Apart Otel (125 m2) Kesitler
- o Apart Otel Dış Perspektif
- o Apart Otel İç Perspektif

TEK KATLI KONUT(100 m²) ÖN GÖRÜNÜŞ

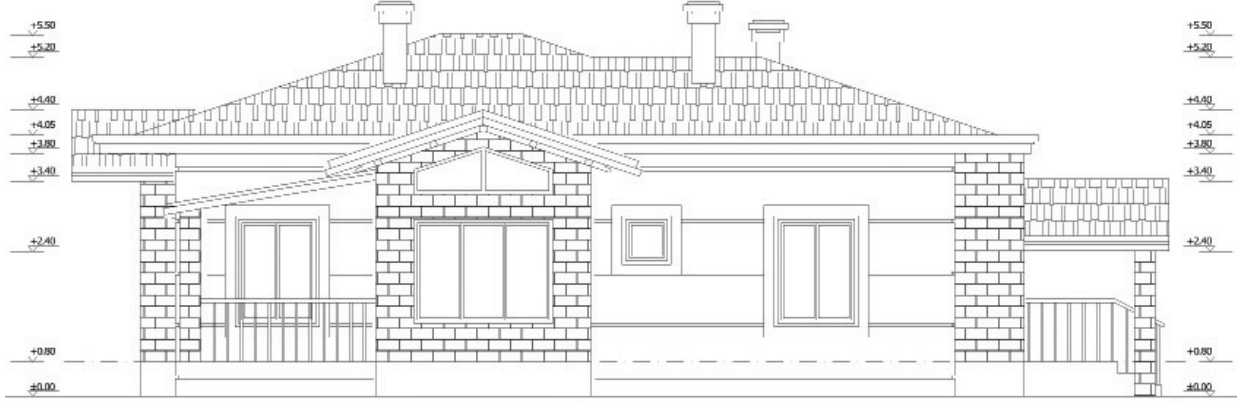
TEK KATLI KONUT(100 m²) SAĞ GÖRÜNÜŞ

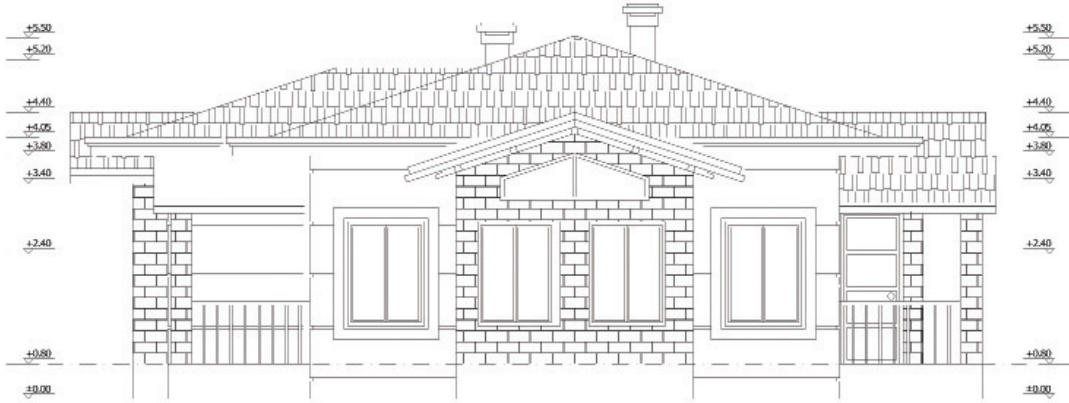
Adres: 1732 sok. NO:13 D:11 Amaçya Apt. Karşıyaka İZMİR
TEL: 0232 369 20 94 / 0232 369 98 06
Faks: 0232 369 20 94 / 0232 369 98 06

TEK KATLI KONUT PROJESİ
(100 m²)

GÖRÜNÜŞLER

TEK KATLI KONUT(100 m²) SOL GÖRÜNÜŞ

TEK KATLI KONUT(100 m²) ARKA GÖRÜNÜŞ

Adres: 1732 sok. NO:13 D:11 Amasya Apt. Karşıyaka İZMİR
TEL: 0232 369 20 94 / 0232 369 08 06
Faks: 0232 369 20 94 / 0232 369 08 06

TEK KATLI KONUT PROJESİ
(100 m²)

GÖRÜNÜŞLER

Mimar Salih
ERGENE

TEK KATLI KONUT DIŞ PERPEKTİF

ARES
MİMARLIK VE İNŞAAT
KONUT VE İNŞAAT
MÜHÜRLEME VE İNŞAAT ŞİD.

Mimar Salih
ERGENE

TEK KATLI KONUT İÇ PERPEKTİF

A R E S
MİMARLIK VE İNŞAAT
HİZMETLERİ A.Ş.

2 KATLI KONUT ÖN GÖRÜNÜŞ

2 KATLI KONUT SAĞ GÖRÜNÜŞ

ARES
MÜHENDİSLİK VE İNŞAAT
HİZMETLERİ TİC. LTD. STİ.
Adres: 1732 sok. NO:13 D:11 Armaşya Apt. Kargyaka/İZMİR
TEL: 0232 369 20 94 / 0232 369 98 06
Faks: 0232 369 20 94 / 0232 369 98 06

İKİ KATLI KONUT PROJESİ
(100 m²)

GÖRÜNÜŞLER

2 KATLI KONUT SOL GÖRÜNÜŞ

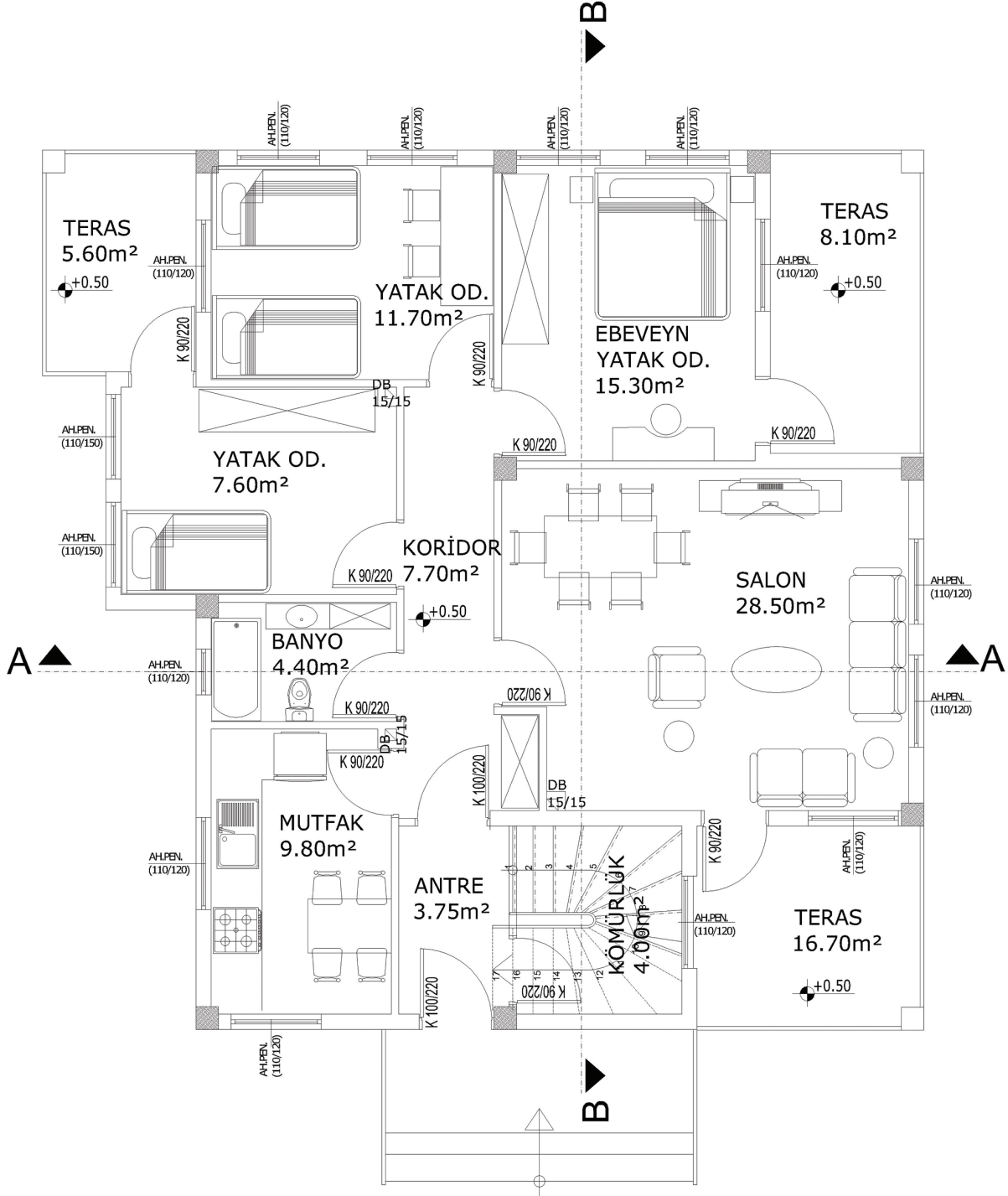
2 KATLI KONUT ARKA GÖRÜNÜŞ

ARES
MÜHENDİSLİK VE İNŞAAT
HİZMETLERİ TİC. LTD. STİ.
Adres: 1732 sok. NO:13 D:11 Alanya Apt. Karşıyaka/İZMİR
TEL: 0232 369 20 94 / 0232 369 98 06
Faks: 0232 369 20 94 / 0232 369 98 06

İKİ KATLI KONUT PROJESİ
(100 m²)

GÖRÜNÜŞLER

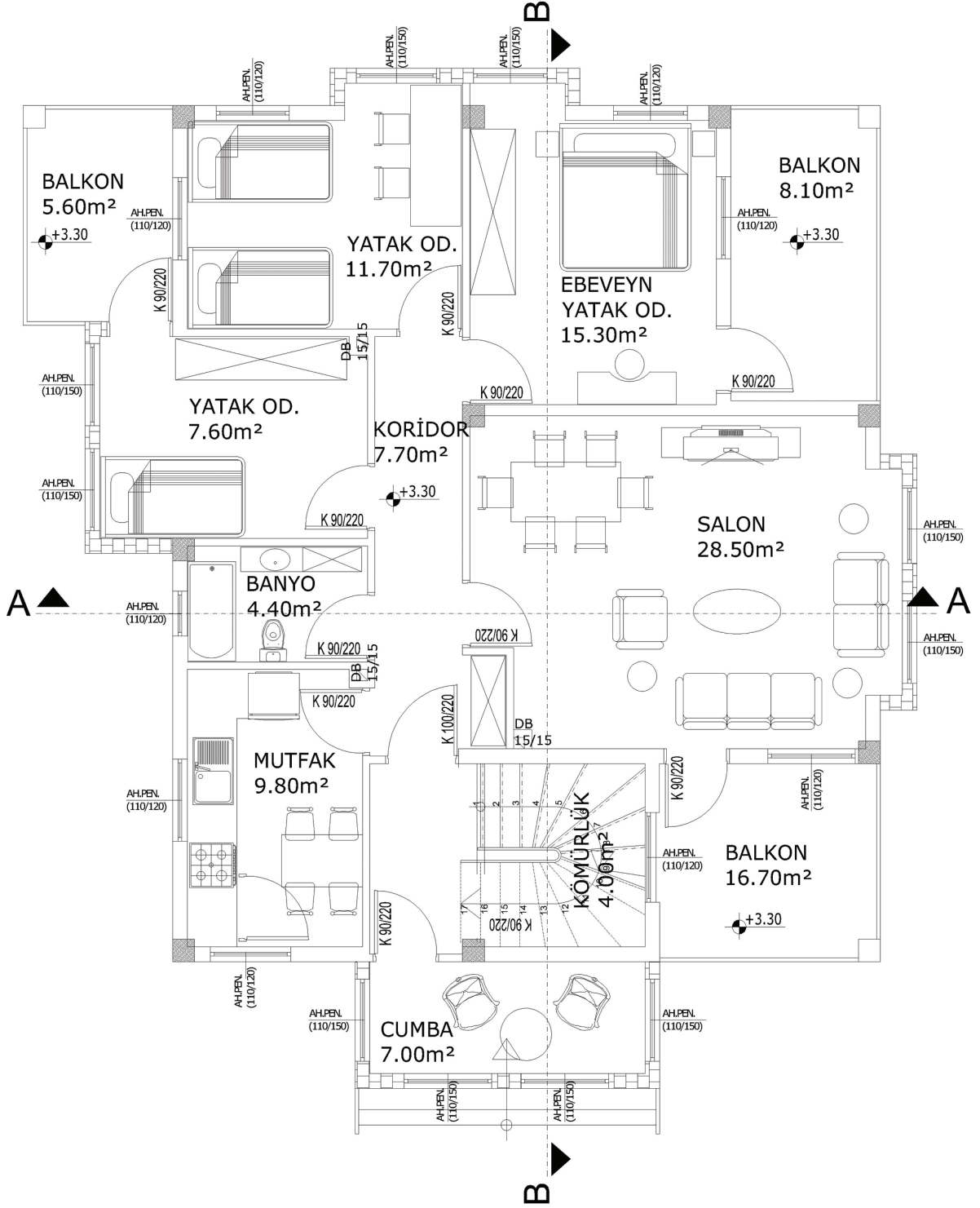

ARES
MÜHENDİSLİK VE İNŞAAT
HİZMETLERİ TIC. LTD. STİ.

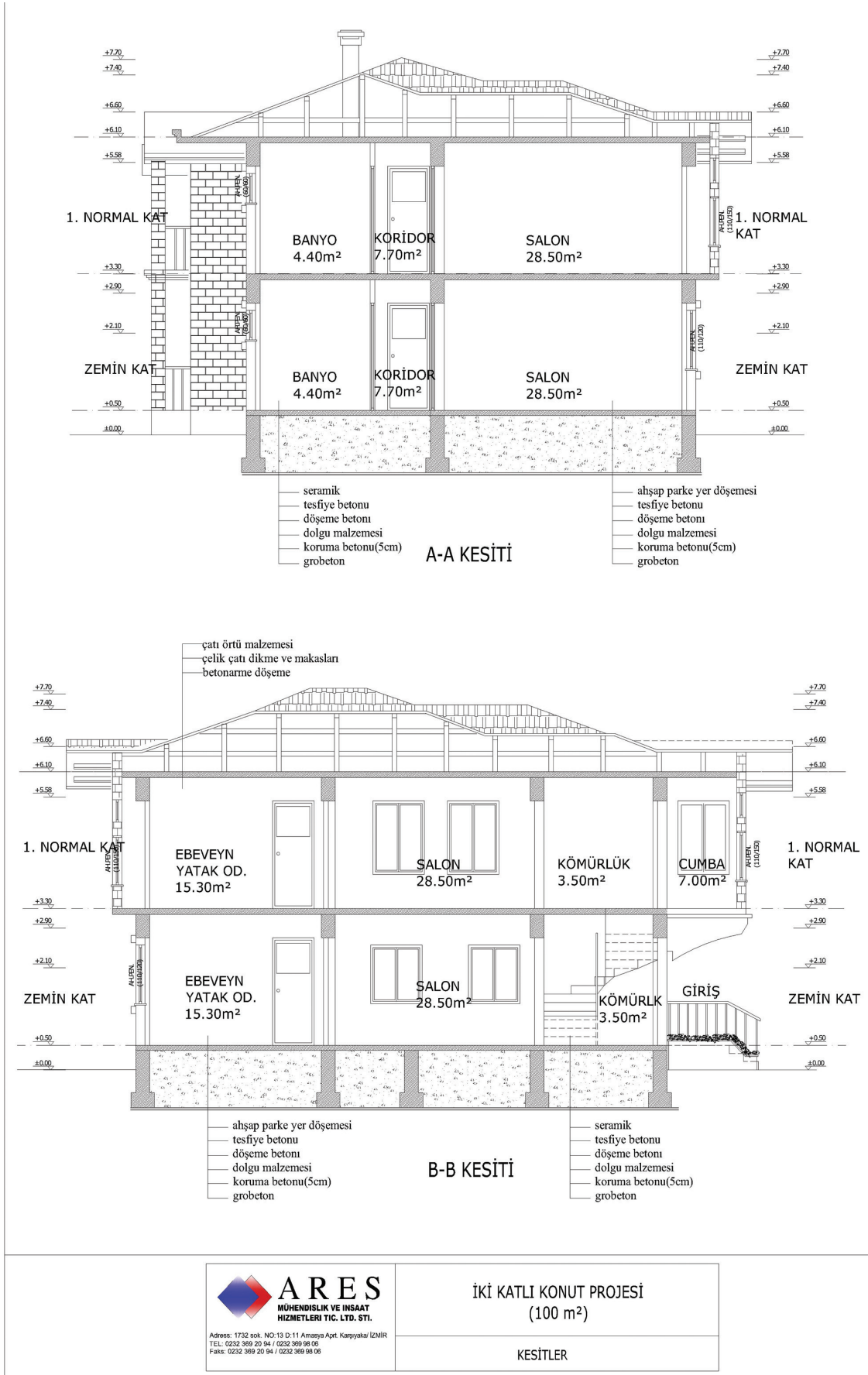
Adress: 1732 sok. NO:13 D:11 Amasya Apt. Karşıyaka/ İZMİR
TEL: 0232 369 20 94 / 0232 369 98 06
Faks: 0232 369 20 94 / 0232 369 98 06

İKİ KATLI KONUT PROJESİ
(100 m²)

ZEMİN KAT PLANI

 <p>ARES MÜHENDİSLİK VE İNŞAAT HİZMETLERİ TİC. LTD. STİ.</p> <p>Adres: 1732 sok. NO:13 D:11 Amasya Apt. Karşıyaka/ İZMİR TEL: 0232 369 20 94 / 0232 369 98 06 Faks: 0232 369 20 94 / 0232 369 98 06</p>	<p>İKİ KATLI KONUT PROJESİ (100 m²)</p> <p>NORMAL KAT PLANI</p>
---	--

Mimar Salih
ERGENE

İKİ KATLI KONUT DIŞ PERPEKTİF

ARES
DİJİTAL MİMARLIK VE İNŞAAT
HİZMETLERİ A.Ş. LTD. ŞTİ.

3 KATLI KONUT SAĞ GÖRÜNÜŞ

Adress: 1732 sok. NO:13 D:11 Amasya Apt. Karşıyakal İZMİR
 TEL: 0232 369 20 94 / 0232 369 98 06
 Faks: 0232 369 20 94 / 0232 369 98 06

ÜÇ KATLI KONUT PROJESİ
 (100 m²)

GÖRÜNÜŞLER

3 KATLI KONUT ARKA GÖRÜNÜŞ

ARES
MÜHENDİSLİK VE İNŞAAT
HİZMETLERİ TİC. LTD. ŞTİ.

Adress: 1732 sok. NO:13 D:11 Amasya Aptl. Karşıyaka İZMİR
TEL: 0232 369 20 94 / 0232 369 98 06
Faks: 0232 369 20 94 / 0232 369 98 06

ÜÇ KATLI KONUT PROJESİ
(100 m²)

GÖRÜNÜŞLER

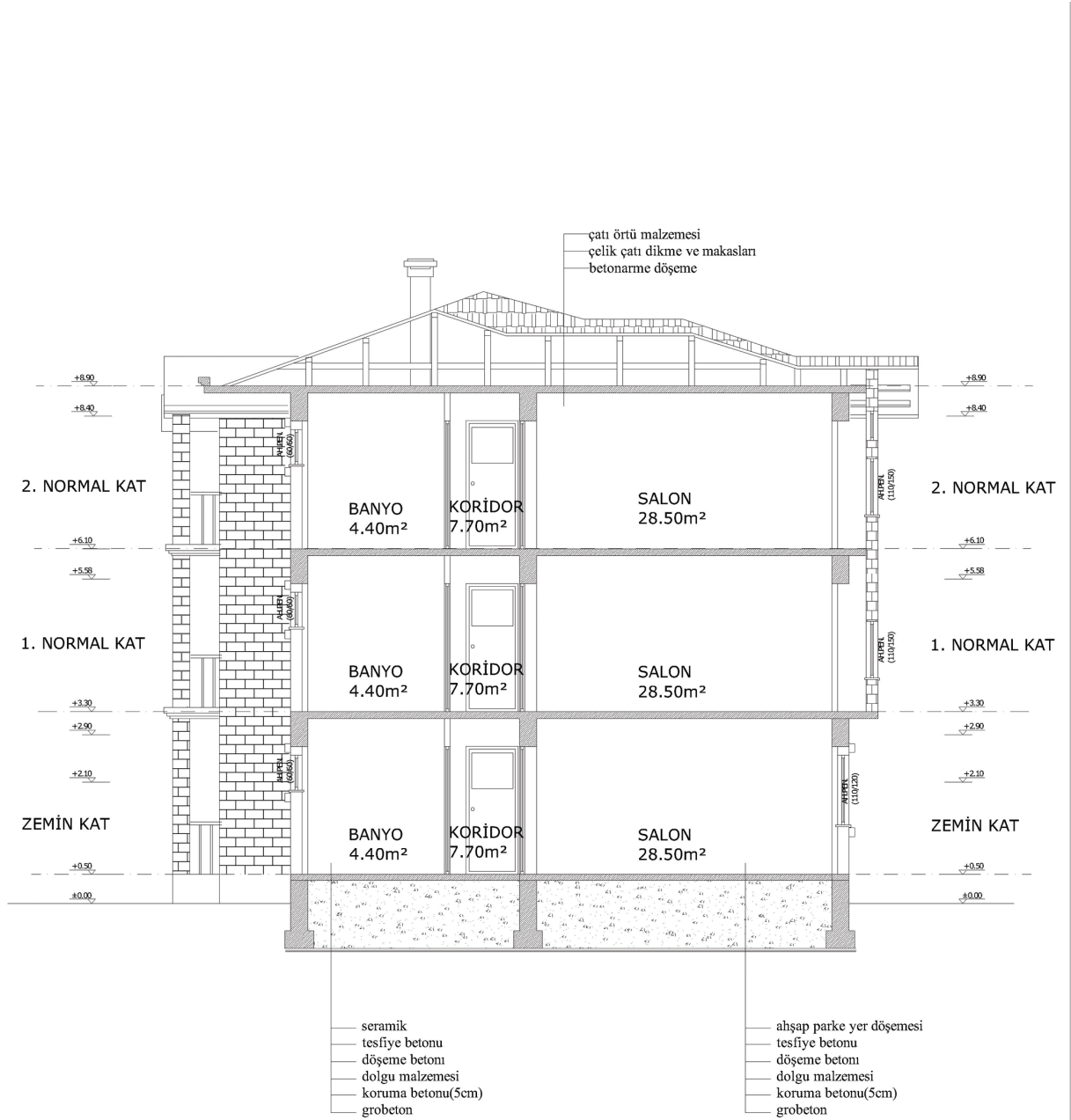
3 KATLI KONUT SOL GÖRÜNÜŞ

Adress: 1732 sok. NO:13 D:11 Amasya Aptl. Karşıyaka/İZMİR
 TEL: 0232 369 20 94 / 0232 369 98 06
 Faks: 0232 369 20 94 / 0232 369 98 06

ÜÇ KATLI KONUT PROJESİ
 (100 m²)

GÖRÜNÜŞLER

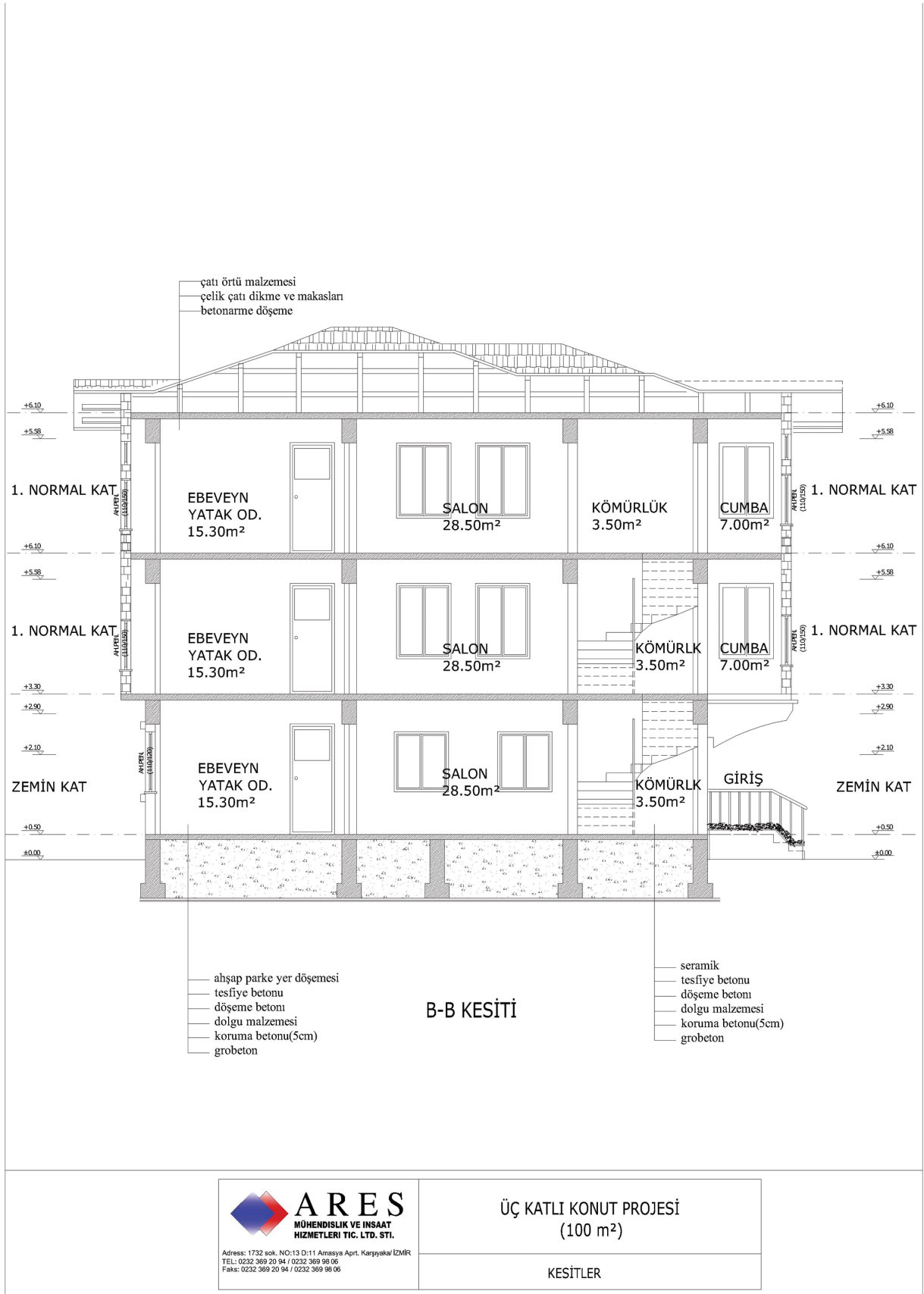

A-A KESİTİ

ARES
MÜHENDİSLİK VE İNŞAAT
HİZMETLERİ TİC. LTD. ŞTİ.
Adress: 1732 sok. NO:13 D:11 Amasya Apt. Karşıyaka/İZMİR
TEL: 0232 369 20 94 / 0232 369 96 06
Faks: 0232 369 20 94 / 0232 369 96 06

ÜÇ KATLI KONUT PROJESİ
(100 m²)

KESİTLER

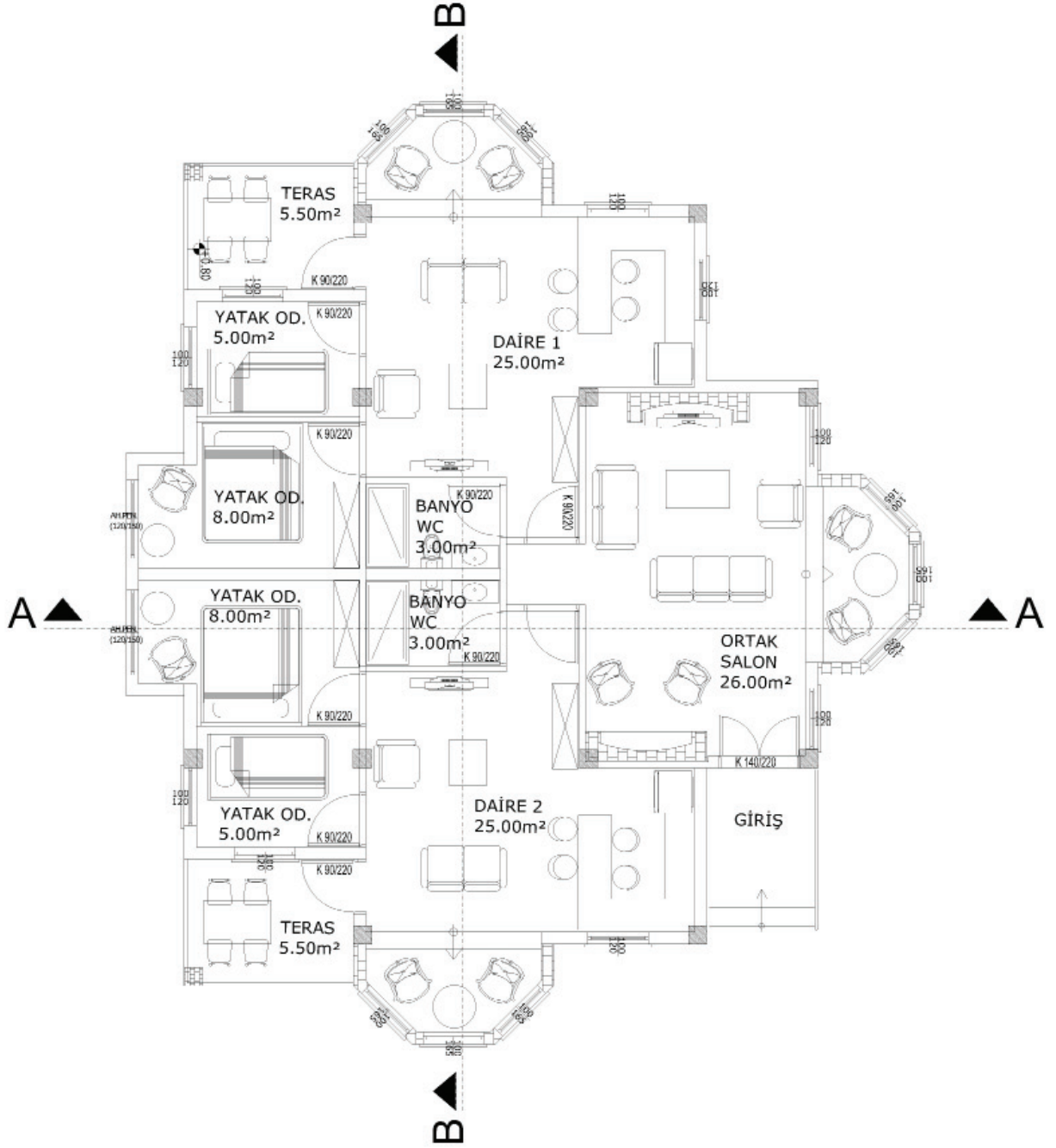

Mimar Salih
ERGENE

ÜÇ KATLI KONUT DIŞ PERPEKTİF

ARES
MİMARLIK VE MÜHÜR
MÜHÜR MÜHÜR MÜHÜR MÜHÜR
MÜHÜR MÜHÜR MÜHÜR MÜHÜR

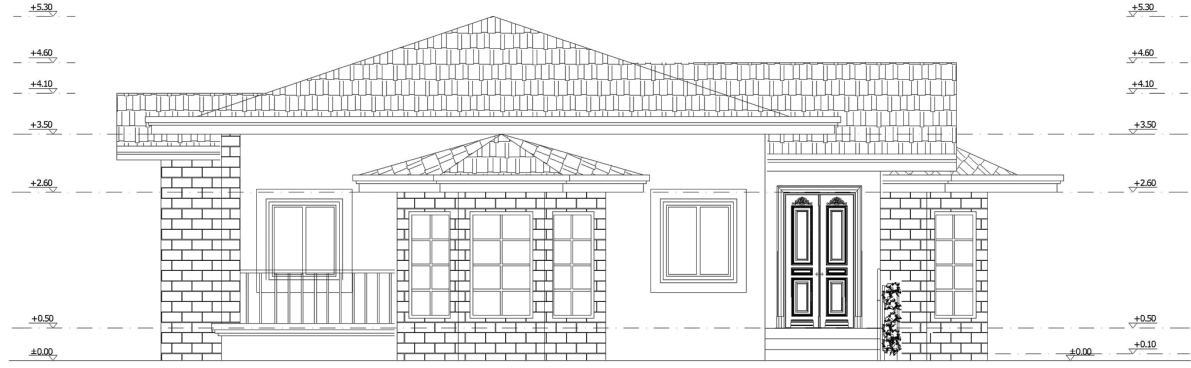

ARES
MÜHENDİSLİK VE İNŞAAT
HİZMETLERİ TİC. LTD. ŞTİ.

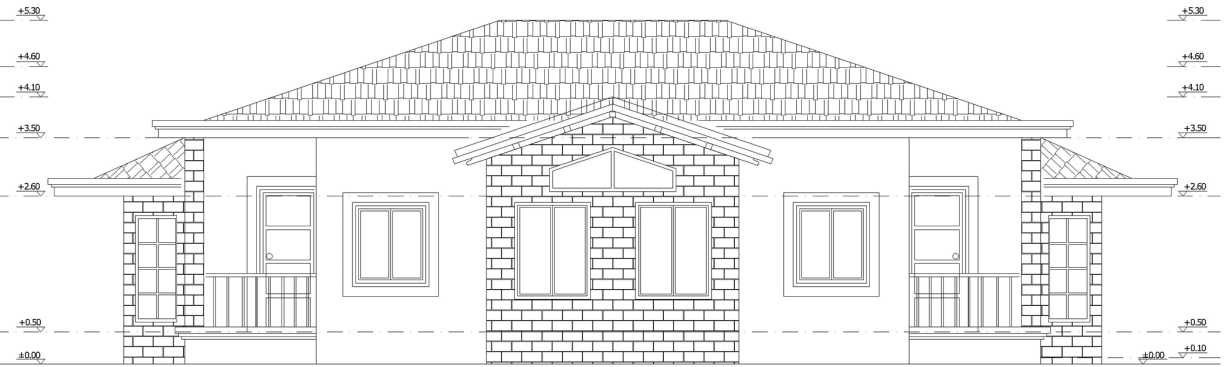
Adres: 1732 sok. NO:13 D:11 Altısoyca Aptl. Karşıyaka/İZMİR
TEL: 0232 369 20 94 / 0232 369 98 06
Faks: 0232 369 20 94 / 0232 369 98 06

APART OTEL PROJESİ
(125 m²)

ZEMİN KAT PLANI

APART OTEL ÖN GÖRÜNÜŞ

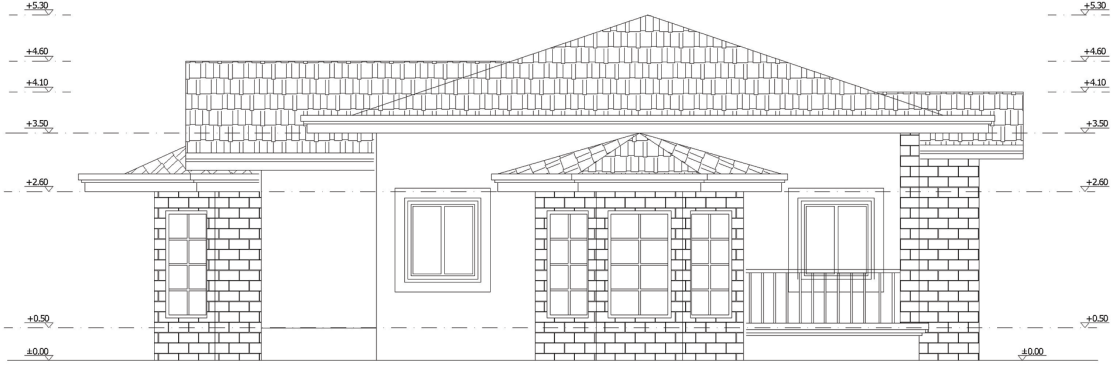
APART OTEL SOL GÖRÜNÜŞ

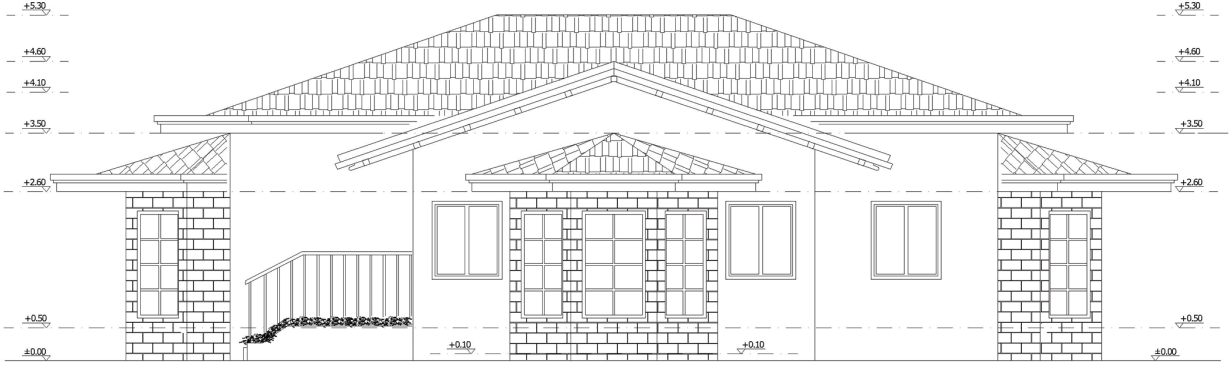
Adres: 1732 sok. NO:13 D:11 Amasya Aptl. Karşıyaka İZMİR
TEL: 0232 369 20 84 / 0232 369 98 06
Faks: 0232 369 20 94 / 0232 369 98 06

APART OTEL PROJESİ
(125 m²)

GÖRÜNÜŞLER

APART OTEL ARKA GÖRÜNÜŞ

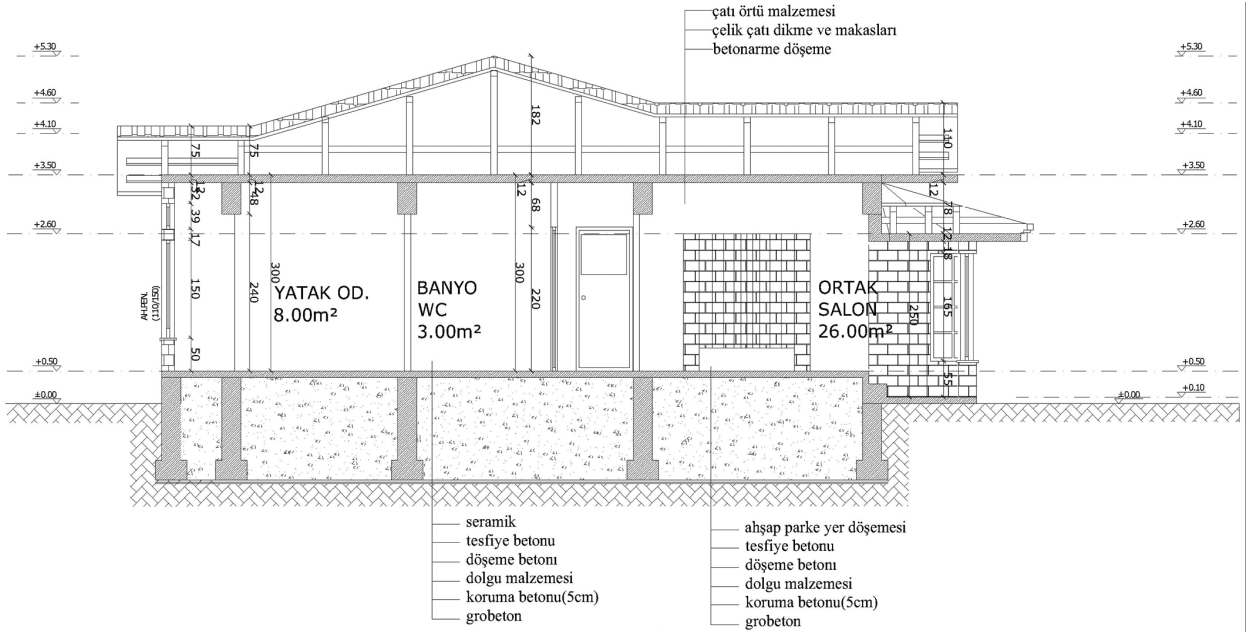
APART OTEL SAĞ GÖRÜNÜŞ

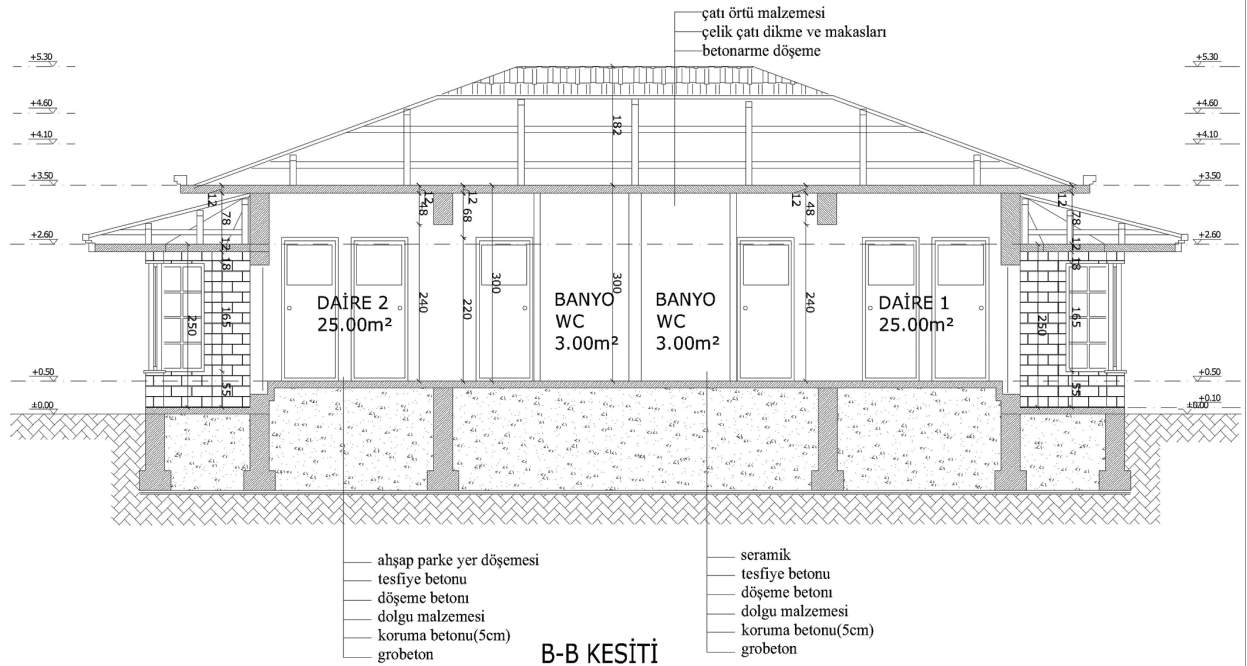
Adress: 1732 sok. NO:13 D:11 Amasya Aptf. Karşıyaka/İZMİR
TEL: 0232 369 20 94 / 0232 369 98 06
Faks: 0232 369 20 94 / 0232 369 98 06

APART OTEL PROJESİ
(125 m²)

GÖRÜNÜŞLER

A-A KESİTİ

B-B KESİTİ

Adres: 1732 sok. NO:13 D:11 Amasya Apt. Kargyaka/İZMİR
TEL: 0232 369 20 94 / 0232 369 98 96
Faks: 0232 369 20 94 / 0232 369 98 96

APART OTEL PROJESİ
(125 m²)

KESİTLER

Mimar Salih
ERGENE

APART OTEL DIŞ PERPEKTİF

ARES
MİMARLIK VE İNŞAAT
ŞİRKETİ LTD. ŞTİ.

Mimar Salih
ERGENE

APART OTEL İÇ PERPEKTİF

KAYNAKLAR

1. Akdoğan, Ö., 2007. Türkiye’de Ölmeden Önce Yapmanız Gereken 101 Şey. Inkılap Kitabevi. 223 Sayfa, İstanbul.
2. Anonim 2000. Doğu Anadolu Projesi Ana Planı. T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı ve Atatürk Üniversitesi & Fırat Üniversitesi & İnönü Üniversitesi & Kafkas Üniversitesi & Yüzüncüyıl Üniversitesi Ortak Girişimi, 570 Sayfa (<http://www2.dpt.gov.tr/bgyu/bkp/dap.html>, Erişim tarihi: 05.12.2010; 18.35).
3. Anonim 2005a. Binyıl Kalkınma Hedefleri Raporu: Türkiye 2005. Birleşmiş Milletler Mukim Koordinatörlüğü & T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, 77 Sayfa, Ankara.
4. Anonim 2005b. Erzurum-Erzincan-Bayburt Bölgesel Gelişme Planı: Ekonomik-Toplumsal-Mekansal Örgütlenme İçin Dar Bölge Polarize Model (Kitap I: Analitik Rapor). Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı & T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı & Yıldız Teknik Üniversitesi & Atatürk Üniversitesi, İstanbul.
5. Anonim 2005c. Erzurum-Erzincan-Bayburt Bölgesel Gelişme Planı: Ekonomik-Toplumsal-Mekansal Örgütlenme İçin Dar Bölge Polarize Model (Kitap III: Analitik Rapor-Haritalar). Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı & T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı & Yıldız Teknik Üniversitesi & Atatürk Üniversitesi, İstanbul.
6. Anonim 2005d. Erzurum-Erzincan-Bayburt Bölgesel Gelişme Planı: Ekonomik-Toplumsal-Mekansal Örgütlenme İçin Dar Bölge Polarize Model (Kitap III: Sentez ve Öneriler). Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı & T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı & Yıldız Teknik Üniversitesi & Atatürk Üniversitesi, İstanbul.
7. Anonim 2005e. Erzurum-Erzincan-Bayburt Bölgesel Gelişme Planı: Ekonomik-Toplumsal-Mekansal Örgütlenme İçin Dar Bölge Polarize Model (Kitap IV: Sentez ve Öneriler-Haritalar). Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı & T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı & Yıldız Teknik Üniversitesi & Atatürk Üniversitesi, İstanbul.
8. Anonim 2005f. Artvin İl Özel İdaresi Stratejik Planı: 2006-2010, 154 Sayfa, Artvin.
9. Anonim 2006. Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013). T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, 100 Sayfa, Ankara.
10. Anonim 2007a. Türkiye Turizm Stratejisi (2023). T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 60 Sayfa, Ankara.
11. Anonim 2007b. Türkiye Turizm Stratejisi Eylem Planı 2007-2013.). T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü, 89 Sayfa, Ankara.
12. Anonim, 2008a. Erzurum Meteoroloji İl Müdürlüğü Verileri, Erzurum.
13. Anonim 2008b. Türkiye Sular Atlası. Yeşil Atlas Harita Kitaplığı.
14. Anonim 2009. DATUR Meyve Vermeye Başladı. Anadolu’nun Sesi Gazetesi, T. C. Başbakanlık Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü, Yıl:24, Sayı: 276
15. Anonim 2010a. Doğu Anadolu Projesi’nin (DAP) TR A1 Düzey 2 Bölgesi İçin Değerlendirme Raporu. Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı (KUDAKA), 57 Sayfa, Erzurum.
16. Anonim 2010b. Erzurum-Erzincan-Bayburt (TR A1 Düzey 2 Bölgesi) Bölge Planı. Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı (KUDAKA), 80 Sayfa, Erzurum.
17. Anonim 2010c. Cazibe Merkezleri Destekleme Programı. Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı (KUDAKA), 115 Sayfa, Erzurum.
18. Anonim 2010d. 2011 Universiade Çalıştayı Raporu. Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı (KUDAKA), 3 Sayfa, Erzurum.
19. Anonim 2010e. Teknik Destek Programı Başvuru Rehberi. Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı (KUDAKA), Erzurum.
20. Anonim 2010e. Doğrudan Faaliyet Desteği Programı Başvuru Rehberi. Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı (KUDAKA), Erzurum.

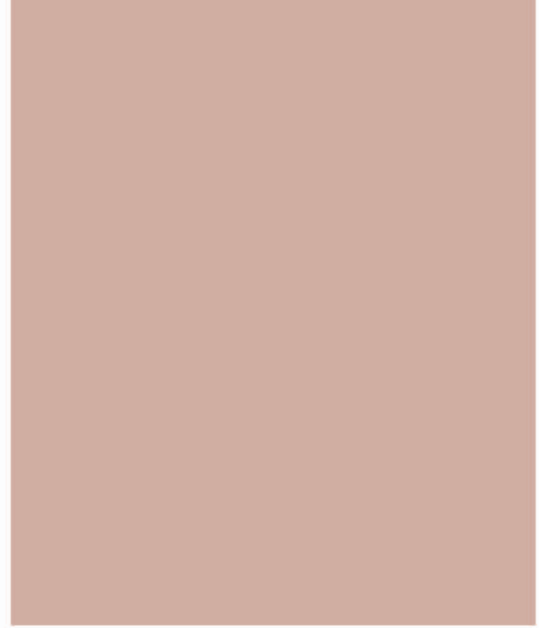
21. Anonim 2010f. KOBİ Mali Destek Programı: 2010 Yılı Teklif Çağrısı Başvuru Rehberi. Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı (KUDAKA), Erzurum.
22. Anonim 2010g. Tarım-Turizm-Sanayi Mali Destek Programı: 2010 Yılı Teklif Çağrısı Başvuru Rehberi. Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı (KUDAKA), Erzurum.
23. Anonim 2010h. Türkiye Göller Atlası. Atlas Keşif Kitaplığı.
24. Anonim 2010i. Türkiye Şelaleler Atlası. Atlas Keşif Kitaplığı.
25. Anonim 2010j. Yok Olmadan Önce Görülmesi Gereken Son Cennetler Atlası. Atlas Keşif Kitaplığı.
26. Anonim 2010k. Orman Ekosistemlerinde Ekoturizm Çalıştayı ve 10. Yılında TODEG. Türkiye Ormanlıklar Derneği, TODEG (Türkiye Ormanlıklar Derneği Ekoturizm Grubu), 104 Sayfa, Ankara.
27. Anonim 2011a. <http://www.uzundere.gov.tr>
28. Anonim 2011b. <http://www.uzundere.bel.tr>
29. Anonim 2011c. Erzurum Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kurulu Envanteri. Erzurum.
30. Anonim 2011d. Uzundere Stratejik Gelişme Raporu. Uzundere Belediyesi, Erzurum.
31. Atalay, İ., 1981. Geomorphology of The Lake Tortum and its Immediate Surroundings. İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü., Sayfa 49-65, İstanbul.
32. Bekir, S., Bozdoğan, M., Karadeniz D., Yavuz N., 2005. Çoruh Vadisi Kus Göç Yolları Araştırma Raporu. Doğu Anadolu Kalkınma Programı (DAKAP) Doğu Anadolu Turizmini Geliştirme Projesi (DATUR), Erzurum.
33. Bekir, S., Çakır, E., Han, M., Gültekin, Y., Orhan, T., Karahan, F., 2008. Uzundere Vadisinin (Çoruh Vadisi) Kus Gözlemciliği Yönünden Fırsatları. 1. Türkiye Av ve Yaban Hayatı Sempozyumu ve Sektörel Sergisi, 17-20 Nisan 2008, Side/Antalya.
34. Bulut, Z., Karahan, F., Sezen, I., 2010. Determining visual beauties of natural waterscapes: A case study for Tortum Valley (Erzurum/Turkey). Scientific Research and Essays, 5(2): 170-182.
35. Çağlar, Y., 2010. Dış Kaynaklı Tümlşik Su Havzası Rehabilitasyon Projelerinin Getirileri ve Götürüleri. III. Ulusal Karadeniz Ormanlık Kongresi, Cilt: II Sayfa: 615-624, 20-22 Mayıs 2010, Artvin.
36. Çakmak, E., 2006a. Sürdürülebilir Beşeri Kalkınma Çabası Olarak Doğu Anadolu Kalkınma Programı. Bölgesel Kalkınma ve Yönetişim Sempozyumu, 7-8 Eylül, 2006, ODTÜ Mimarlık Fakültesi & Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV), ODTÜ Mimarlık Amfisi, Bildiriler Kitabı, s 359-374, Ankara.
37. Çakmak, E., 2006b. Yerel Ekonomi ve Bölgesel Kalkınma Ajansları. İmaj Yayınevi, 211 Sayfa, Ankara.
38. Demircan, N., Öz, I., Stephenson, R., Karahan, F., 2006. Ekoturizm ve Botanik Turizmi: Türkiye'nin Sükulent Bitki Çeşitliliğinin Turizm Potansiyeli. GAP V. Mühendislik Kongresi Bildiriler Kitabı, 26-28 Nisan 2006, Şanlıurfa.
39. Doğanay, H., 1994. Tortum (Uzundere) Çağlayanı ve Turistik Potansiyel (Coğrafi Bir Tanıtım).Turizm Yıllığı, Kalkınma Bankası Yayını, Ankara.
40. Durmuş, M. Y., Demir, M. B., Aras, E., 2007. İspir-Uzundere-Yusufeli Dağ Yürüyüşü (Trekking) Rotaları Çalışma Raporu. HAHOY: Outdoor Sports Organization. 59 Sayfa, İstanbul.
41. Ercişli, S., 2008. İspir-Uzundere Wild Edible Fruit Biodiversity, Doğu Anadolu Turizmini Geliştirme Projesi (DATUR), Erzurum.
42. Güresinli, Y.Z., 1978. Tortum Gölü Su Toplama Havzasında Sedimentasyon Sorunu ve Kontrolü Üzerinde Bir Araştırma. Basılmamış Doktora Tezi, Erzurum.
43. Fabricius, M., 2007. Türkiye Kuzeydoğu Anadolu Çoruh Vadisi İçin Turizm Stratejisi. Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü (UNWTO) & Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP), 36 Sayfa, Ankara.
44. İrmak, M., 2003. Tortum Çayı Havzasının Odunsu Bitkilerinin Peyzaj Mimarlığında Kullanım Olanakları. Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum.
45. Karabıyık, E., The Project for the Development of Community Forestry Methods Appropriate for Turkey: "Community Forestry Project" Experience in Sinop/Durağan and Erzurum/Uzundere (1991-2000). 1st World

- Congress of Agroforestry: Working Together for Sustainable Land Use Systems, 27 June-2 July 2004 • Orlando, Florida, USA.
46. Karahan, F. 2003. Erzurum-Rize Karayolu Koridoru Peyzaj Planlaması ve Manzara Yolu Olarak Kullanıma Sunulma Olanakları, Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Erzurum.
47. Karahan, F., 2007. Tortum Şelalesi ve Erzurum-Tortum Şelalesi Karayolu Koridoru. Tortum Ziraat Odası Yayın No: 1; 144 Sayfa, Erzurum.
48. Karahan, F., Orhan, T., 2009. Çoruh Havzası Uzundere Vadisinin Kırsal Rekreasyon Planlaması Yönünden Suya Dayalı Olanakları. Kırsal Çevre Yıllığı, Kırsal Çevre ve Ormanlık Sorunlarını Araştırma Derneği, Ankara.
49. Karahan, F., Kopar, İ., Orhan, T., Çakır, E., 2010. The Geopark Potential of Tortum Valley and its Surroundings. GEOMED 2010: The 2nd International Geography Symposium, 2-5 June, 2010 Kemer/Antalya , Turkey.
50. Karahan, F., Orhan, T., Çakır, E., 2010. Uzundere Vadisi (Erzurum) Bazı Trekking (Doğa Yürüyüşü) Koridorlarının Belirlenmesi. I. Uluslararası Türk-Japon Çevre ve Ormanlık Sempozyumu, 04-06 Kasım 2010, Trabzon.
51. Kardeş, M., 2008. Uzundere. Uzundere Belediyesi Kültür Yayınları, No: 2, Erzurum.
52. Kaya, A., 1996. Uzundere (Kargapazarı Dağları) ve Çevresi Florası Üzerine Bir Ön Araştırma. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Van.
53. Lahn, E., 1944. Tortum Gölü ve Şelalesi. Türk Coğrafya Dergisi, 3-4: 137-142, Ankara.
54. Ocak, E., 2009. Avrupa Birliği Giriş Sürecinde Erzurum'da Sivil Toplum Kuruluşları Tarafından Doğal Kaynaklarla İlgili Yürütülen Projelerin Değerlendirilmesi. Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum.
55. Orhan, T., 2008. Uzundere İlçesi ve Yakın Çevresinin Ekoturizm Potansiyelinin Belirlenmesi ve Sınıflandırılması. Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum.
56. Özçağlar, A., 2003. Türkiye'de Yapılan Bölge Ayrımları ve Bölge Planlama Üzerindeki Etkileri. Coğrafi Bilimler Dergisi, 1 (1), 3-18.
57. Özsoy, H., 2005. Uzundere İlçesi (Tarih-Coğrafya-Etnografya), Uzundere Belediyesi Kültür Yayınları, No: 1, Erzurum.
58. Saltık, A., Hoşgör, A. G., 1999-2000. Kalkınma Projelerinde Etki Ölçme ve Değerlendirme Araştırmaları: Erzurum-Uzundere ve Sinop-Durağan Köylerinde Uygulanan Seracılık ve Yem Bitkileri Üretimi Projelerinden Örnekler. Türkiye Kalkınma Vakfı Etki Ölçme ve Değerlendirme Araştırmaları, Uzundere, Erzurum.
59. Toy, S., 2010. Uzundere: İlçe Durum Tespit Toplantısı Raporu. Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı (KUDAKA), 18 Sayfa, Erzurum.
60. Yılmaz, O., 1991. Tortum Çayı Havzası'nın Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Erzurum.

UZUNDERE

TURİZM MASTER PLANI
UZUNDERE BELEDİYESİ © 2011

VİZYON 2023

APART OTEL ÖN GÖRÜNÜŞ

APART OTEL SOL GÖRÜNÜŞ

